Vrye Weekblad

24 - 30 JANUARIE 1992 R2,20 (BTW ingesluit)

só kan dit nie aangaan nie

THE REAL HISTORY OF THE ANC

- **MOSAMBIEK:** BIETJIE PARADYS, BAIE HEL
- **MONUMENTE:** ONS KOM STÁÁDIGAAN BY
- **ANNA-MART VAN DER MERWE:** 'N PLAASMEISIE SOOS KLARA VILJEE
- **ANDRÉ P BRINK** EINDELIK TUIS IN AFRIKA
- **THEATRE EQUITY** HITS BACK

Inhoud

N° 159

AKTUEEL

Special feature: The real history of the African National Congress 3
Oor op die grond, deur Hennie Serfontein 3
Die bevolkingstydbom bedreig ons voortbestaan 9
A new monument: Gandhi's house in Troyeville 10
Nasionale monumente onder die loep 11

MENSE

Mohammad Ali is 50 14
Anna-Mart van der Merwe gesels met Pearlie Joubert 24

INTERNASIONAAL

Special feature: Mozambique: The steady decline of a former paradise 17
Duitsland: Moraliteit word bo die wet gestel 22
Japan minag bedreigde spesies 23
Rhodies vlug wéér - terug Zimbabwe toe! 23

KUNS EN VERMAAK

Die jongste video's 27
Henning Viljoen skryf oor Unisa se musiekkompetisie 31
La Voce della Fellini 34
Pawe defends its position on Les Mis 35
Matthew Krouse reviews The Meeting 39

FIKSIE

Die frieskoei moet 'n Jersey kry deur Nikodemis van Rensburg 28

BOEKE

Hein Willemse bespreek André P Brink se jongste roman 29

GEREELDE RUBRIEKE

The person who influenced me most - Ray McCauley 13
Brolloks en Bittergal 14
Tim Sandham oor Sport 16
Elmari Rautenbach oor dié week se TV 33
Nettie Pikeur se kosrubriek 39

GIDSE & DIENSTE

TV-programme 32
Rolprentgids 36
Kleinadvertensies/Smalls 30

VRYDAGOGGEND

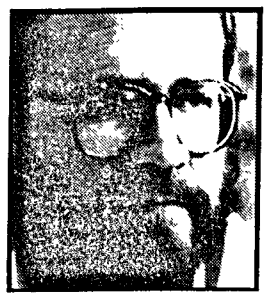

MAX DU PREEZ

Daar is 'n waansin los in ons land

EK dink ek het al die storie vertel van my vriend Spencer Reiss, tot laasjaar plaaslike korrespondent van Newsweek, wat na 'n paar maande in Suid-Afrika verklaar het dat daar net een oplossing is vir Suid-Afrika: lorrievragte Valium moet weekliks in hul drinkwater gestort word.

Dit was dié week weer duidelik: daar is 'n gevaarlike waansin los in ons gemeenskap. Saam met die gevoel van vloeibaarheid en onstabiliteit in die land kan dit tot 'n hoogs plofbare situasie lei.

'n Jong Afrikaner skiet tien mense dood en wond 39 in Ladysmith; 'n berserker skiet wild op mense in Durban en word deur die polisie doodgeskiet; 'n Johannesburgse man hou sy vrou gyselaar in 'n kantoor in die middestad; mense word weer in groepe van Witwatersrandse treine afgegooi; nog polisiemanne word doodgeskiet en die PAC sê daar kom nog; die AWB-leier sê hy gaan regses aanmoedig om verdere geweld te pleeg; intelligensiemanne van die ANC huur 'n AWB-maltrap om iemand te vermoor wat na hulle wil terugkeer; die Staatspresident stel sy omstrede spioenbaas aan as 'n sleutelman in die onderhandelingsproses. En intussen woed misdadigheid landwyd soos 'n weghol-veldbrand.

NATUURLIK PLUK ONS DIE VRUGTE van geslagte se uitbuiting, onderdrukking, militante Afrikaner-nasionalisme, apartheid, patriargie, skuldgevoel, bitterheid, isolasie.
Dit is die makro-prentjie. Maar daar is ook 'n mikro-prentjie waarna 'n mens moet kyk.

Byvoorbeeld: die man wat vir die bloedbad in Ladysmith verantwoordelik was, het tevore reeds twee mense doodgeskiet en almal wat hom ken, sê hy was heel onstabiel. Maar sy slagoffers was swart en hy het gesê hulle was veediewe, en toe kom hy skotvry daarvan af.

Daar is duisende sulke gevalle. Want vir dekades het ons regstelsel witmense anders as swartmense behandel. Meer nog, en dit lê aan die wortel van baie van ons probleme: die stelsel van apartheid, ook soos toegepas deur die polisie en die howe, het die lewe van mense goedkoop gemaak. Die lewe in die algemeen, maar in besonder swart lewens.

Dit is hoekom dit later so maklik geword het om ondinge soos die polisie- en weermag-moordbendes, die Burgerlike Samewerkingsburo en Koevoet te aanvaar as deel van die samelewing.

DIE KERK, VERAL DIE NG KERK, as die dominante "staatskerk", het hier 'n baie negatiewe rol gespeel. 'n Kerk, veral "volkskerke" soos die NG Kerk, die Gereformeerde Kerk en die Hervormde Kerk, is die primêre instrument wat aan 'n bevolking sy basiese morele riglyne moet gee. Maar die NG Kerk en haar susterkerke het apartheid aan die hand van die Bybel goedgepraat; meer tyd en energie daaraan bestee om Afrikaner-nasionalisme te laat seëvier as om te waak teen ongeregtigheid; eerder die staat en sy instrumente onderskraag as om die elementêre beginsels van die Christendom - soos naasteliefde - by sy lidmate in te skerp.

Dié ongelukkige hoofstuk in die geskiedenis van die kerk is helaas nog nie verby nie. En ander kerke is ook nie heeltemal onskuldig nie.

Die regstelsel en die veiligheidsmagte se geloofwaardigheid onder veral swartmense is geheel en al ondermyn deur die diens aan apartheid, kapitalistiese uitbuiting en Afrikaner-nasionalisme, en tot vandag toe het nie veel aan dié persepsie verander nie.

DIÉ MINAGTING VAN DIE menslike lewe is nou ewe sterk sigbaar in die swart gemeenskappe. En vergeet dit, dit is doodeenvoudig nie waar dat die sogenaamde swart kulture minder respek het vir die menslike lewe as die wit gemeenskap nie. Dit was grotendeels die resultaat van kolonialisering en van apartheid en later van 'n gewapende stryd en binnelandse opstande wat soms deur genadelose mense beheer is - en ewe genadeloos onderdruk is.

En hoekom word ons toekoms nou deur die regse rassiste bedreig? Want dit is 'n monster wat deur die Nasionale Party - hand aan hand met Groot Kapitaal - geskep is. En toe dit onmoontlik word om langer apartheid in stand te hou, toe swaai die wit regerende elite soos handomkeer om, verklaar dat die hele Suid-Afrika aan al die mense behoort wat daarin woon, en begin onderhandel en mag deel met dié mense wat dekades lank as die Antichris en die terroristiese vyand bestempel is.

Toe die groepe onder die wit elite dit nie klakkeloos aanvaar nie, toe word die rug op hulle gedraai en hulle word geminag en verkleineer. Daar was bittermin deernis en gesprek om dié mense saam te bring. En nou is daar 'n onvermoë om hulle in toom te hou.

WAT STAAN ONS NOU TE DOEN?
Bo-aan my lys staan die woord "Vertroue". Gewone mense moet begin vertroue kry in hul politieke, godsdienstige en gemeenskapsleiers, en in die magte wat wet en orde moet verseker. Ek bedoel nie witmense moet vir FW begin vertrou en swartmense vir Mandela nie. Ek bedoel daar moet 'n algemene gevoel onder die meederheid lede van ons nasie kom dat dit ons nasionale leiers se erns is om 'n vreedsame, voorspoedige en regverdige toekoms vir ons almal te bewerkstellig.

Dit beteken veral die hoofspelers, die ANC en die regering, moet gesien word nie soseer as vyande wat stoei om die sentrale mag en die sleutel tot die staatskas nie, maar as voormalige opponente wat nou koppe bymekaar sit om 'n gesamentlike ideaal te verwesenlik.

Dit is al manier om vrese aan die een kant en aspirasies aan die ander kant met mekaar te versoen.

TWEEDE OP MY LYS staan 'n gesonde, groeiende ekonomie. 'n Ekonomie waarin almal voel hulle 'n aandeel volgens verdienste het.

Dit beteken weer dat die ANC heelwat meer realisties en verantwoordelik sal moet optree in hul uitsprake, houdings en beleid jeens die ekonomie, en dat die regering binne enkele maande 'n einde sal bring aan die reusagtige geldvermorsing in die staatsdiens.

Dit beteken ook 'n fundamantele herstrukturering van die ekonomie en, ja, helaas, die begrip wat superryk wittes sulke nagmerries gee, 'n herverdeling van die land se rykdomme. Wat nie so eenvoudig is soos vat weg by rykes en gee vir armes nie.

Dit alles is moontlik.

B R I E W E

Sonder liefde in die Kaap

Colette le Fevre van Groenpunt skryf:

Max du Preez se angry artikel (VWB 10-16 Jan) oor die Kaapse mense wat smug en aan die slaap is, verdien eintlik geen kommentaar nie. Dat ons arme Kapenaars nou só lelik moet deurloop onder sy skerp pen.

My eie ouma wat in die Kaap gebore en getoë is, het nadat sy die artikel gelees het, die koerant voor almal in die ouetehuis neergesmyt, in trane uitgebars en na hartpille gegryp.

Daar sal in elke stad mense wees wat onverdraagsaam en bevooroordeeld is. Ongelukkig lyk dit asof die redakteur meeste van sy tyd met hierdie klomp suurgatte spandeer het. 'n Mens wonder of hy genoeg seks gehad het terwyl hy in die Kaap was. My eie niggie (van my ma se kant af) het my hierdie geheim vertel. Sy het agtergekom dat as sy die slag nie liefde gemaak het in die Kaap nie, sy net so onvergenoegd as wat Max du Preez was, hier weg is.

KAAPSE KLAGTE I

Magrieta Landman van Oklep skryf:

Ek is briesend. Nie oor dié of daai nie, nie oor mense verskillende standpunte oor verskillende dinge het nie en NIE omdat ek 'n Kapenaar is nie.

Maar nou's ek klaar met provinsialisme.

Julle artikel oor Kaapstad het my laat dink aan iemand wat in die een of ander stadium in sy/haar lewe êrens 'n appeltjie wou skil oor iets, maar nooit die kans gegun is nie. Toe doen die kans hom voor, en siedaar! Hy braak gal en veralgemeen oor derduisende mense wat in 'n provinsie woon, en dit is werklik al "oortreding", hulle wóón net daar.

Hoe kan 'n grootmens sulke twak praat?

Wanneer lees ons van die swartmense in Tokoza, bruinmense van Mitchell's Plain, oor die Italianers wat in Germiston woon, die Portugese in Boksburg...? Om te sê Kapenaars is smug en aan die slaap is net so goed soos om te sê mans wat pizza's eet is vroueslaners...

Is daar nie reeds genoeg verdeeldheid in die land nie?

BOERE EN ZOELOES

Wilhelm Roderyk van Craighall skryf:

Ek wil my graag uitspreek oor Hennie Serfontein se artikel, "Van Bloedrivier tot Bloedbroers (VWB 10-16 Jan). Dit lyk vir my dat 'n alliansie tussen die Zoeloes en die KP veel dieper strek as bloot politieke opportunisme.

Dit mag dalk akademies klink, maar daar is 'n hele paar "persoonlikheidsooreenkomste" tussen dié twee groepe.

'n Mens sou dink 'n tradisionele wapen is uitsluitlik 'n Zoeloe-ding. Maar is dit nie so dat die patriargale aard van die Boere en die Zoeloes daarvoor sorg dat almal 'n diep respek vir enige man het wat sy invloed en mag met 'n falliese simbool - 'n spies of 'n geweer - afdwing nie.

Inkatha se primadonna-optrede toe die Zoeloe-koning nie na Kodesa uitgenooi is nie, moes die KP baie beïndruk het. Die KP kan hul met die Zoeloes vereenselwig want hulle plaas ook etnisiteit en "kulturele waardes" bo rasionaliteit en politieke intelligensie.

VOORSPELLINGS ONWAAR

Foldar Vatsug van Pretoria skryf:

Gelukkig is die afbrekende voorspellings van die radikale elemente in ons land oor hoe swak die aanmeldsyfer vanjaar vir diensplig sou wees, nie bewaarheid nie. Die meerderheid jong manne wat tans vir dienspliginname moes aanmeld, het klaarblyklik lojaal gereageer en besef dat hulle diens steeds onmisbaar vir die stabiliteit van Suid-Afrika is.

Of die owerheid in die toekoms sal bepaal dat nasionale diensplig alle Suid-Afrikaners sal betrek en of 'n volle professionele SAW geskep sal word, is sake waaroor gedebatteer en onderhandel mag word en deur moontlike toekomstige wetgewing ingestel mag word. Tot tyd en wyl dit gebeur, moet die SAW in sy huidige vorm nie op enige wyse verswak word nie. Alleen sodoende kan verseker word dat ons land nie in chaos en anargie tydens die oorgangstadium verval nie.

RAAK BESKRYWING

Molly Lubowski van Tamboerskloof, Kaapstad skryf:

Ek verwys na VWB van 10-16 Januarie se resensie van Die Arend. Dis die derde resensie wat ek van MC Botha se boek lees.

Ek moet sê die boek het my aan die een kant met frustrasie gevul en aan die ander kant stem ek saam met die hoofkarakter, James, dat die wittes van Namibia die eienaardigste mense is. Op een plek in die boek sê Dwerg: "As mense hulle soos diere by hul omgewing kan aanpas en unieke fisieke eienskappe ontwikkel wat eie is aan elke bepaalde streek, dan lyk die mense van die land verwronge, verskroei, soos die oppervlak van die aarde waar hulle woon. Daar is 'n dorheid, 'n ewige wag op uitkoms en geluk."

Op 22-jarige ouderdom het ek my huwelik daar begin, my drie kinders in die wêreld gebring en grootgemaak om die beste uit twee nasionaliteite te neem en daarop voort te bou. Met genade van bo het ek daarin geslaag. Ek kon die wittes self nie beter beskryf het na 33 jaar wat ek daar gebly het nie.

In MC Botha se eie woorde glo hy dat Anton Lubowski sal voortbestaan as 'n simbool van die vryheidstryd (VWB 6-12 Desember 1991).

Die sluipmoord, die karaktermoord van Magnus Malan en die grafskending van my kind se eenvoudige graf in Katutura, kan niks verander aan die dapper, vreeslose Anton Lubowski se kort en indrukwekkende lewe nie. Dit bewys ek in my boek oor sy lewe wat vroeg in die jaar sal verskyn onder die titel: Anton Lubowski - A Tribute To My Son.

Die boek, met bydraes deur persone van oral in die wêreld, vertel van sy lewe van die wieg tot die graf. Die boek bewys ook dat hy meer vermag het in die 37 jaar wat hy gegun was as meeste ander mense in 70 jaar.

RAAK GESÊ!

Sunette Viljoen van Brixton skryf:

Hier in die westelike, onfatsoenlike voorstad van Johannesburg wens 'n mens maar dikwels dat iemand tog meer dikwels VWB wil lees, maar dis nice. Die mense leef ver van God en naby aan die grond. Hulle werk aan hulle karre, drink bier, speel pool en skree op hulle mans of vroue (wanneer hulle nie hulle kinders of die "meid" verskree nie).

Hulle pretend nie om nice te wees nie. Hulle is maar net.

Dis hoe ek ook van my Vrye Weekblad hou - soos hy van sy ma af kom, met taal so uit die mond uit en oë op die grond.

Kyk nou maar Pearlie Joubert se artikel oor Orania. Mens sou verwag dat julle (synde lefties en al daai) dié klompie mense uitmekaar sou trek, maar wrintiewaar, daar gaan staan julle en hê empatie met hulle, sonder om te sê hulle is sleg, maar ook nie dat hulle goed of reg is nie - hulle is net, soos die mense hier in Brixton.

Vrye Weekblad plaas graag briewe wat nie die wet oortree of lasterlik is nie, mits die korrespondent se naam en volledige adres bygevoeg word as 'n skuilnaam gebruik word. Briewe korter as 200 woorde sal voorkeur geniet, en die redakteur behou die reg voor om briewe te verkort. Skryf aan:

VRYE WEEKBLAD BRIEWE, POSBUS 177, NEWTOWN 2113.

so sê hulle

"Die Kallie van Sondag was nie die Kallie van Maandag nie."
- ***Derrick Landman**, 'n vriend van Kallie Delport wat in Ladysmith 9 mense doodgeskiet en 18 verwond het.*

"If they are going to react like this, we have lots of other things to do, not only with our beef but with our time."
- ***Lynda Chalker**, Britain's overseas development minister, responding to Russia's refusal to accept 118 tons of British beef last week because of fears it was contaminated by "mad-cow disease".*

"Former KGB agent seeks employment in similar field. Tel: Paris..."
- *A recent classified ad in the International **Herald Tribune**.*

"For a young aircraft this one has known quite a few problems."
- ***Yves Stefan**, spokesman of the national airline's pilot union, on the airbus disaster in France.*

Sien berig op bladsy 12

HET JY GEWEET

President George Bush se gewildheid daal vinnig in Amerika. As die presidentsverkiesing van November vervroeg word tot vandag, sal Bush met vyf persent minder stemme verloor teenoor 'n onbekende Demokraat, het 'n gesamentlike peiling deur CBS en die New York Times vandeesweek bevind. Volgens 'n peiling deur dieselfde twee instansies minder as twee weke gelede sou Bush nog met 'n meerderheid van drie persent van die stemme gewen het.

●

'n Gesin van Chinese bootmense wat 14 jaar gelede met net die klere aan hul lywe in Australië aangeland het, het pas 1,65 miljoen Amerikaanse dollar in 'n staatslotery gewen. Die gesin, wat in Sydney woon, wou nie hul naam verstrek nie, maar sê in 'n verklaring: "Omdat ons sonder besittings hier aangeland het, moes ons hard werk om aan die lewe te bly. Daar is 15 mense in ons gesin en die grootmense werk 14 uur per dag om die verband op ons huis en ander skuld af te betaal."

Vrye Weekblad is 'n onafhanklike weeklikse nuustydskrif wat uitgegee word deur Wending Publikasies Beperk (Reg. No. 88/40168/06).
Wending Publikasies Beperk en Vrye Weekblad se adres is: Breestraat 153, Newtown, Johannesburg. Die posadres is: Posbus 177, Newtown 2113.
Die telefoonnommer is (011) 836 2151 en die faksnommer 838 5901. Die Kaapstad-kantoor se telefoonnommer is (021) 47 8960 of 47 8819, en die Pretoria-kantoor (012) 834 879.

Redakteur: Max du Preez
Assistent-redakteurs: Jacques Pauw, Andrea Vinassa (Kuns), Ina van der Linde
Politieke korrespondent: Hennie Serfontein
Kopieredakteur: Johannes Bruwer
Eindredakteur: Ryk Hattingh
Ontwerp: Anton Sassenberg
Kaapse kantoor: Christelle Terreblanche
Redaksie: Pearlie Joubert, Esma Anderson, Lucky Khuzwayo, Llewelyn Roderick.
Advertensies: Joyce Dube, Louwrins Potgieter
Redaksie-assistent: Irene Zulu
Kantoorbestuur: Joseph Moetasi, Vernon Zulu.
Bestuurskonsultant tot Wending Publikasies Beperk: Mark Beare

Vrye Weekblad word gedruk deur Caxton Beperk, Kommandoweg, Industria.
Vrye Weekblad kos R2,20 (BTW ingesluit) Dit kos R110 (BTW en aflewering ingesluit) om vir 'n jaar in te teken, en R40 (BTW ingesluit) vir ses maande. In Namibia, Swaziland, Lesotho en Botswana kos die tydskrif R2,20 plus verkoopsbelasting. Tariewe vir buitelandse intekenare is by navraag by (011) 497 2911 beskikbaar.
Probleme met verspreiding moet gerig word aan Louwrins Potgieter of Irene Zulu by (011) 836 2151.

Comrades in Arms

- *THE STORY BEHIND* THE ANC *AND* THE SACP

The South African Communist Party (SACP) played an important role in the ANC over the past 30 years, decisively influencing major decisions as it managed to get a thorough grip on the organisation from the highest to the lowest leadership levels. Most ANC members were totally unaware of this. This is the theme of a book to be published in England, *Comrades against Apartheid - The ANC and the SACP* by Stephen Ellis and Tsepo Sechaba. Ellis is the editor of the highly acclaimed *Africa Confidential* while Sechaba is the pseudonym of an ANC and SACP member. The book presents an objective and balanced approach to a very complicated and sensitive issue. It is not another example of communist-bashing and the first time that the relationship between the ANC, the SACP and Umkhonto we Sizwe (MK) is dealt with in such an extensive overview and analysis, writes **HENNIE SERFONTEIN**

IRONICALLY it was the government's banning of the SACP in 1950, thereby driving an already secretive Stalinist movement underground, which enabled and facilitated its infiltration into the ANC structures - without the vast majority of ANC members and activists being aware of it.

The authors give an historic overview of how the relationship between these organisations developed slowly from the twenties until at the time of their unbanning in 1990 the Party was in a dominant position.

They write: "The Party, the ANC and Umkhonto we Sizwe effectively merged to the point that it became difficult to define the three separately. In most respects except for sheer numbers, the Party came to dominate the ANC. So many prominent members of the ANC in exile over the past three decades were also members of the Party that, at times, it became impossible to know on whose behalf they were speaking.

"They could choose to speak wearing either their Party hat or their ANC hat, depending on circumstances. The same was true of the other organisation which was officially part of the grand anti-apartheid triple alliance, The South African Congress of Trade Unions (SACTU). Since the late 1960s almost every member, and almost every SACTU member has also been a member of the ANC."

The Party, the authors say, could congratulate itself on the hard work and foresight which helped it to gain a reputation as the foremost enemy of apartheid. Proving itself a dynamic organisation with a degree of popular appeal, "it is reaping the reward for decades of dedicated underground work, the courage of generations of militants and a good dose of single-minded ruthlessness.

"During its time underground, the Party made the cornerstone of its strategy the effective takeover of the ANC. In three decades of joint underground activity the Party succeeded in acquiring a dominant influence over the leadership of the ANC and in changing its character, making it less of a broad 'umbrella' organisation which represented every strain of black nationalism and changing it into something more closely resembling a socialist party."

Although operating as separate entities for decades, after the banning of the ANC in 1960 it became increasingly difficult to separate the two. "After their flight into exile they came to appear almost as Siamese twins, inseparable without causing the death of one or both."

Until then the relationship was informal, with SACP leaders such as Moses Kotane and JB Marks and Dan Tloome being elected to the ANC's NEC.

After the SACP banning in 1950 the Congress Alliance consisting of the ANC, SACTU, the SA Indian Congress, the Congress of Democrats (for whites) and Coloured People's Congress provided banned SACP leaders with "a new lifeline". They were effectively front organisations of the SACP, which provided the leadership.

WHEN NELSON MANDELA launched MK in 1961 it was a separate organisation jointly controlled by the ANC and the SACP. After the arrest of Mandela and other leaders a Revolutionary Council (RC) was formed in exile. The key position of secretary of the RC was occupied by three Communists: first Joe Matthews, then Moses Madibe (secretary-general of the SACP) and after his death John Nkadimeng, also a member of the ANC's NEC.

MK's leadership passed from Wilton Mkwayi, arrested with other ANC leaders, to Joe Modise who was a non-communist. But Modise's position was undermined from the beginning by Communists such as Matthews, Joe Slovo and others who had a grip on the RC.

Another triumph for the Party was the ANC Consultative Conference at Moro Goro in Tanzania in 1969. The two most far-reaching decisions were to allow open membership of the ANC which enabled non-whites to get on the NEC for the first time and the acceptance of the Strategy and Tactics document, which marked a change in the history of the Congress Alliance.

They point out that because SACP membership was secret it was not known that secretary-general Duma Nokwe and his successor Alfred Nzo were Communists. The Strategy and Tactics document was a watered-down version of SACP Strategy and Philosophy.

The authors say that whilst it was true that by 1973 only one of the top four office holders in the ANC were SACP members, its influence was exerted through its domination of the RC. Communists like Reggie September, Joe Slovo, Jusuf Dadu, Cassius Make and Moses Mabida were all on the RC. "This was the seat of the Party's power in the Alliance."

SACP INFLUENCE was further extended by the establishment of a system of political commissars in the MK training camps in Angola, Tanzania and later also in the MK structures in countries such as Lesotho, Swaziland, Botswana and Mozambique. The first national commissar was Andrew Masonga, a member of the Central Committee of the Party.

At the crucially important Nova Catenga camp in Angola the commissars were men such as Francis Meli, Mark Shope of SACTU, and prof Jack Simmons, a leading light of the SACP, who all assisted with special political programmes.

The authors write: "Within a short time there were Communist Party commissars overseeing the whole spectrum of ANC life. Many ANC organs, student bodies or professional groups acquired their commissar, extending the Party's influence from the Army to other parts of the ANC as talent scouts, the commissars were also looking for promising candidates for recruitment to the Party.

"Although the older generation of Communists, like Slovo, Mabida or Simmons were well known as Party members, membership generally continued to be secret even to ANC members as younger recruits were brought into the Party, it was not known to ordinary members who was a Party member and who was not.

"The fact that it tended to be the best people who were asked to join the Party reinforced the Party's reputation in ANC circles as elite, the secret society whose members were on the whole the best, the bravest and the most dedicated revolutionaries. They were subject to the Party's own code of discipline as well as that of the ANC as a whole."

Under SACP influence the private lives of ANC members were controlled to the extent that they even needed permission to marry, the book reveals.

In 1983 the RC was abolished and replaced by the Political Military Council (PMC), which co-ordinated the armed struggle with activities on the labour and political fronts. It consisted of the army, intelligence and security departments and the political and labour wings.

Although the highly respected Joe Nhlanhla was a non-communist, he became head of the secretariat. But because, in contrast to the RC, the PMC became a decentralized body, the real power was in the newly established military and political headquarters. The first consisted of Chris Hani, Joe Modise and Joe Slovo, whilst the latter consisted of John Nkadimeng, Mac Maharaj and Josiah Jele. Except for Modise all were Communists.

In neighbouring states such as Swaziland, Zimbabwe, Lesotho and Mozambique regional structures of the PMC were formed. In all these areas, except Zimbabwe, these structures and MK were controlled by the Communists. Control came either through the fact that senior or mid-level commanders were secretly Party members or that they were subjected to surveillance by political commissars, who in all cases were Communists.

THE BIGGEST TRIUMPH for the Party was the ANC Consultative Conference held in Kabwe in Zambia in 1985. The authors explain how the SACP manipulated the selection of delegates, the agenda, controlled proceedings through Party members and how it captured final control of the NEC.

Of the 30 members elected on the NEC only eight were non-communists: Oliver Tambo, Thomas Nkobi, Modise, Nhlanhla, Ruth Mompati, Johnny Makatini, Mzwai Piliso and Pallo Jordan.

"Many of the ANC leaders most frequently criticized were not Party members. The Party still had a reputation for having the best and most dedicated cadres. Few rank and file critics attributed the ANC's failings to Party influence, although there was a small number of nationalist intellectuals who had deeper reservations which they kept to themselves.

"To criticize the Party head-on in ANC circles was to invite defeat. In any event, so complete was the secrecy surrounding the Party and its membership that few outside the higher circles of the ANC were aware of the extent of its influence."

Tensions over tribalism and ethnicity

THE ANC Conference in Kabwe in 1985 brought to the fore simmering tensions in the ANC and the SACP over the problems of tribalism and ethnicity - issues about which publicly nothing has ever been said.

The tensions arose because of the proposal that membership not only of the ANC but also of the NEC should be opened to people of all races.

The authors describe the intense lobbying on this issue which preceded the conference. A prominent NEC member, John Motshabi, argued for the retention of racial barriers to ANC leadership. He was a former member of the SACP who had been expelled from the Central Committee in 1981 on account of his alleged "chauvinism".

The authors say Motshabi had protested at what he claimed to be the dominance of whites and Indians in the Party. Motshabi pointed out the preferential treatment accorded to non-Africans in the ANC. Most ANC members in Zambia lived in Lusaka townships like Lilanda and Chilenje, whereas the whites and Indians were to be found in the comfortable suburbs of Roma, Kabulonga and Woodlands.

"The small number of whites within MK were trained in Europe or at special camps in Angola, run by Cubans and Russians. The mass of black fighters were trained in squalid camps in Angola. He also alleged tribalism in the ANC, claiming that the organisation was dominated by Xhosas."

IN THE MONTHS BEFORE the Congress, Motshabi toured ANC camps in Zambia and Angola to win support. Significantly he was accompanied on all these tours by Chris Hani, who was supposed to keep an eye on his activities.

Jack Simmons in the ANC journal, *Sechaba*, attacked the Motshabi document. In the end he lost his seat on the NEC although his views were apparently widely shared.

The authors say: "A typical case of the sort described by Motshabi was actually to take place the next year during the finals of the 1986 Soccer World Cup. A group of white and Indian ANC members gathered to watch the games on television in an ANC military intelligence safe-house in Lusaka, the existence of which was not even known to many African military officials.

"Some ANC members, ultra-sensitive to any suggestions of discrimination on racial grounds, felt moved to complain about this, since it seemed to confirm the wide-spread belief that some of the white ANC leaders generally felt more comfortable with Indians or with other whites than with blacks. Military Intelligence was widely regarded as being staffed by whites and Indians, rather than black South Africans."

There were even some SACP members who objected to the non-Africans on the NEC. They were Brian Bunting and Josiah Jele.

Amongst others who spoke and voted against the proposal was Ruth Mompati, a non-communist who was regarded as a strong opponent of Xhosa domination, and Johnny Makhatini, then head of the international department and a non-communist, and MB Yengwa. It is regarded as significant that Mompati and Motshabi were Tswanas and Makatini en Yengwa were Zulus.

Chris Hani

Thabo Mbeki

Joe Slovo

Hani's role behind the scenes

IT is not surprising that Chris Hani, the newly elected leader of the SACP, features prominently in the book. Joining the SACP in the early sixties under the influence of Jack Simmons and Ray Alexander in Cape Town, he was destined to play a crucial role behind the scenes as the older CP leadership embarked on its campaign to win control over the ANC.

Hani made a name in ANC and MK circles from an early age. He proved his courage in the Wankie campaign of the 1960s and subsequent actions. In 1984 he entered ANC camps in Angola unarmed to quell a mutiny. He was elected in the early seventies to the SACP Central Committee and the Politburo and became a member of the ANC's NEC in the early eighties.

In conjunction with Joe Slovo he became the key figure behind the scenes to obtain virtual complete control of Umkhonto we Sizwe, the Political Military Council and various MK and other ANC structures. However, for decades Hani has been involved in a power battle with Joe Modise, the commander of MK.

According to the authors, at a time in the late eighties when the guerrilla war and the internal resistance in South Africa was reaching a climax "a fierce power struggle" between Modise and Hani developed inside MK.

In the years running up to 1987 Modise had the support of the so-called "Jo'burgers", a group of ANC leaders who were his earlier contemporaries in Alexandra, Johannesburg, in the fifties. They included Nkobi, Jele, and Nzo, although the latter two belonged to the Party. They and others of the older generation were set to resent the quick rise to power of Hani at a youthful age.

SINCE 1976 THE TSWANA ELEMENT in the ANC was strengthened through an influx of young militants from the Sharpeville, Alexandra and Mamelodi townships. According to the authors "they became aware of the predominance of Xhosas in the ANC and looked to Modise for leadership. Thus the struggle between the warlords came to assume an ethnic and a regional dimension".

The authors explain that the tribal bogey was used in the in-fighting in the ANC bureaucracy with great effect - often against the Xhosas especially. Thus Peter Boroko, a Tswana, facing demotion as chief of intelligence operations because of inefficiency, escaped being sacked because he complained that his immediate chief, Mzwai Piliso, was a Xhosa. ANC President Oliver Tambo, himself a Xhosa and ultra-sensitive to allegations of tribalism, postponed the demotion.

In 1987 Hani made a new bid for power when Slovo resigned as chief of staff of MK. Through the influence of Hani in MK, the SACP and the ANC, he pulled off a major coup by having himself appointed as chief of staff and at the same time had the post upgraded to second in the hierarchy - quoting as justification that in the Soviet Union the chief of staff was second only to the military commander.

He then arranged to have Steve Tswete, a fellow Communist and fellow Xhosa, appointed as political commissar of the army. MK officers were stunned because Tswete had no military training beyond a two months crash course in East Germany. He was also regarded as personally unsuited for the third ranking post in the army ahead of several well-qualified candidates. The authors say Hani was able to pull off this coup because of the influence of the Party inside the ANC.

The authors make it clear that it was difficult for Tambo to intervene because key people in his office and secretariat were hardline SACP members. But shortly afterwards Hani and Tswete committed a serious political blunder by publicly justifying the attacking of civilians and soft targets in South Africa. The usually neutral Tambo publicly repudiated them and fired Tswete as MK political commissar - a post he had only occupied for a few weeks.

'Mbeki the brightest'

THABO MBEKI and Chris Hani are described by the authors as being "the brightest of the rising stars in the SACP".

Having gone into exile in the early sixties Mbeki acquired a degree in economics from the University of Sussex and then studied at the Lenin School in Moscow. Under influence of his father, prominent ANC and SACP leader Govan Mbeki, he joined the SACP at an early age.

The authors describe his rise in the SACP as follows: "When Mbeki came back from Moscow he had a golden future in the Party in front of him. A brilliant theoretician, charming and highly articulate, his often unorthodox ideas were received with interest in the Party generally hostile to descent. Mbeki climbed swiftly, winning his way to membership of the Party's Politburo, the true seat of power in the Party which generally contained only seven or eight members."

However, he began taking an unorthodox position, growing close to the Swedish Social Democrats who were among the ANC's most loyal foreign supporters. But his views "were considered unsound by most orthodox communists, including Slovo and Jack and Ray Simmons".

THUS IN 1981 the hardliners succeeded in removing him from the Politburo because he allegedly failed to attend Party meetings. Significantly he was replaced by Hani. Although Mbeki remained an ordinary member, he was seen as moving closer to the Swedes than ever.

The authors observe: "He retained a following among officials of the ANC and some members of the Party, on account of his intellectual skills and his political accumen. Moreover his closeness to Oliver Tambo, who is his principle speach-writer and aide, made him a dangerous foe."

However, at the secret congress of the ANC in Moscow in December 1984, Mbeki wasre-elected to the Politburo, although the purists still regarded him "as little more than a social democrat". At this congress Aziz Pahad and Francis Meli were also elected to the Central Committee.

Joe Modise

The SACP and mutiny

THE SACP played a crucial role in the brutal oppression of the 1984 mutiny in ANC camps in Angola, although some of its leaders subsequently were critical of what happened.

According to the authors, the national political commissar and member of the Central Committee, Andrew Masondo, was not only in charge of installing Communist political commissars in all the camps, he also tightened the security department by pushing in Party members.

Although it is subsequently accepted that the men had legitimate grievances about food, training and other practical problems, Masondo ruled them with an iron fist. The authors write: "Masondo encouraged the security men and commissars in Angola to maintain an iron grip on the camps and to interpret any type of critisism as treachery."

They explain that the discovery of spy networks and informers in their midst "provoked a suspicion so general as to cast doubt on the loyalty of any ANC soldier, notably those who publicly called for an ANC conference to discuss questions of strategy and to air a range of grievances in the camp."

The ANC leadership gave to its SACP controlled security department wide ranging powers, calling it Mbokodo, "the boulder which crushes".

The authors say: "The atmosphere of intimidation created by the grip of the Party's political commissars and by the work of security men trained in Eastern Europe spread from Angola to other sections of the ANC. There were increasingly frequent cases of security officials or senior ANC officials using the spy scare as a means of neutralising their opponents, usually by either detaining them at revolutionary command headquarters in Lusaka, or sending them to the ANC farm in Angola's Melange province."

Strategic blunders

IN their conclusions the authors are highly critical of the SACP's role in the past decades and its influence on ANC actions. Because the SACP provided most of the intellectual input in ANC thinking on policy and strategic matters, they blame the SACP for important strategic mistakes made.

The authors say because the SACP assessment of events in South Africa was wrong, it was caught unaware and thrown off balance by the 2 February 1990 announcements of State President FW de Klerk.

They blame the Party's belief in the Soviet model of socialism and its dogmatic pursuit of the Soviet line for these mistakes because it "had blinded it to certain realities and deprived it of some obvious assets".

One such blunder was its strong dislike of the United States because of its Soviet connections "which caused the ANC to miss many opportunities to promote its cause in the world's most powerful country over three decades". It did not even had an office in Washington until 1989.

The authors say the SACP and the ANC had until the end regarded the armed struggle as of the utmost importance - thus neglecting initiatives on the political front. Until at least 1984 the Party continued to concentrate its recruiting efforts largely among MK cadres. Whatever role the armed struggle might have played, the authors say, "the blunt fact is that MK failed to provoke the overthrow of the South African state by force, which is the purpose for which it was ultimately intended."

The authors point out that there were loyal ANC and SACP members who believed that they were putting their maximum efforts in the wrong direction. Each time the ANC raised political issues at an international level, it was highly successful.

The authors conclude: "Exile politics are always fraught with difficulty, and the danger of splits and factionalism is ever-present. But the Party was almost obsessed with control, opposing and rooting out dissident opinions in the ANC and, in the process, transforming the exiled organisation from a broad-based nationalist movement - which is what it was from 1911 to 1960 - into something more closely resembling a socialist party.

"In Tanzania, the syllabus and the teaching staff of the ANC's school, the Solomon Mahlangu Freedom College, provided an example of the Party's concern to remake the ANC membership in its own image. The Communist Party's insistence on training ANC recruits both politically and militarily, instilling in them its own political line in pure or diluted form, caused specific grievances in the Angolan camps."

In conformity with its vision of an armed seizure of power, the Party worked intensely on the military front. Military leaders such as Joe Slovo, Cassius Make and Chris Hani were Party members who did more than anyone else to lead the military struggle.

But because the Party had another item on its agenda, to maintain effective control of the ANC, the effectiveness of the military command structure was diminished. The same people who were spearheading the military assault on South Africa were also trying to pursue the Party's ideological and political interests.

Zulu an innocent victim?

TAMI ZULU, head of the Natal military command of MK in the late eighties, was another probably innocent man who fell victim to the uncertainty about the spy scare and the subsequent witch hunt.

He happened to be the commanding officer of a certain Glory Sedibe, the military intelligence chief of Transvaal (who later became an Askari policeman at Vlakplaas), and a certain senior cadre known as comrade Cyril. The latter was the operations chief of the Natal military command and belonged to the same regional Political Military Council (PMC) as Sedibe. Both were later uncovered as spies and career security policemen who had infiltrated MK.

Zulu was a Party member, had strong backing from Chris Hani and had worked closely with political commissars Francis Meli and Jack Simmons. He was arrested in 1988 by ANC intelligence officers and detained for eighteen months.

Regarding the Zulu incident, the authors write the following: "Although Tami Zulu was a senior commander of MK, and prominent in the Party, there were those who disliked him. The reasons for this dated back to his appointment to head the Natal underground machinery in 1983. Some ANC Zulus disliked his appointment to the post, since Tami Zulu came from Soweto and not from Natal. They would have preferred one of the Natal people to have got the job."

His fate in detention led to a scandal in the ANC. He was kept in such poor conditions, periodically beaten and starved, and was poisoned days after his release. Today, few in the ANC believe that Tami Zulu really was a spy, but blame his death on the excessive zeal of the ANC's security apparatus. The ANC conducted an investigating surrounding his death, but never released the report.

"It shocked many that in 1989, five years after the Angola mutiny, the security department could act with such impunity as to hound to death a very senior official without having to give any account of its actions."

Even Jordan was a victim

PALLO JORDAN, then the ANC director of research and today the head of the Department of Information and Publicity (DIP), was himself a victim of the witch hunt and abuse of power following the scares about spies and informers infiltrating the top echelons of the ANC and even the SACP.

Pallo Jordan

The authors describe it as follows: "A good illustration of just how pervasive the intimidation exersize by Mbokodo became in the fullness of time concerns Pallo Jordan... In June 1983 Jordan was detained for six weeks after a dispute with a communist member who was a senior official of intelligence and security. The security men made Jordan write his biography again and again in an effort to find the contradiction. No one in Mbokodo really thought Jordan was an enemy agent.

"The ritual of writing and rewriting his biography was an attempt to humiliate him, to subject him to their will rather than to find contradictions. It was meant to send a message to all and sundry that if a man as senior as Jordan could be detained, then no one was safe. Less than a year before this Jordan had survived an assassination attempt by the blast that killed Ruth First in Maputo in 1982. Jordan was eventually rescued only by the intervention of Oliver Tambo and by the overall head of security and intelligence, Mzwai Piliso, who had been away on business at the time Jordan was detained.

"Although it was generally agreed that the security man whose path Jordan had crossed had gone beyond the limits of his responsibility in his treatment of Jordan, he was not punished after this incident. It is not surprising that others in the security apparatus drew the conclusion that they were immune from punishment."

A similar case concerned Jacob Masondo, a respected former member of the Revolutionary Council and a former senior official in MK. He had argued with the same security chief who had persecuted Jordan, was detained and then exiled to the ANC farm at Melange and died there as a result of diabetes late in 1983.

The authors write: "The death of such a respected figure in these circumstances sparked an outcry against the abuses of the security organ. Even Jack Simmons, a Party leader, was moved to protest, but again no correction was forthcoming."

IN THE NEXT ISSUE OF

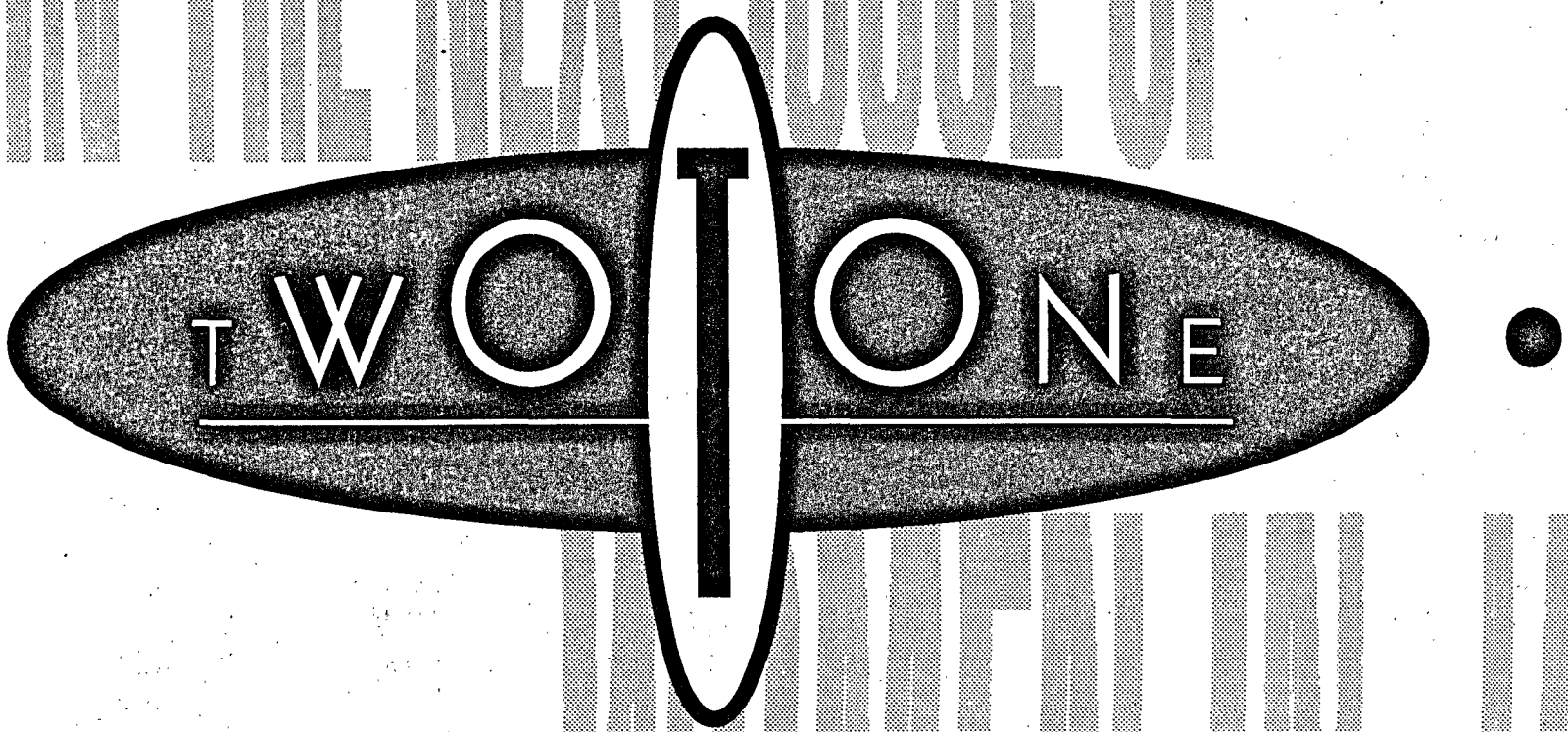

MORE ON JAZZ

inside *Vrye*Weekblad next Friday:

Jazz at the Superbowl • Interviews with Michael Brecker, Hotep Galeta and much more

KYK HOE LYK ONS NOU!

In jou hande hou jy 'n ***Vrye*Weekblad** met 'n ietwat nuwe gesig. Soos gewoonlik (jakkals prys sy eie stert) is ons aan die voorpunt van ontwerp, uitleg en aanbieding.
Maar, soos hulle op die M-Net-advertensies sê, dis nie al nie.
Van volgende week af maak ***Vrye*Weekblad** weer geskiedenis wanneer ons op 'n beter gehalte papier, Mondi Text, druk, sodat die reproduksie van ons foto's kan verbeter. Soos jy teen dié tyd al agtergekom het, gehalte is ons erns.
Volgende week is ook weer tyd vir *TwoTone*, ons nuwe opwindende tydskrif oor Suid-Afrikaanse jazz.
Die nuwe papier en die jaarlikse verhogings in drukkoste, verspreiding en inflasie, maak dit ongelukkig noodsaaklik vir ons om ook binnekort ons verkoopprys te verhoog. Meer daaroor binnekort.
Maar ons kan dít belowe: ***Vrye*Weekblad** sal altyd elke sent werd wees.

***Vrye*Weekblad**

DIE NUUSTYDSKRIF WAT DENKENDE SUID-AFRIKANERS VERDIEN

HENNIE SERFONTEIN skryf van dié week af 'n ongereelde artikel oor die neigings, gerugte en *skinderpraatjies* in die politiek

'n Meesterskuif

'n SENIOR NP-leier met wie VWB dié week by die parlement gepraat het, is stilweg vol vertroue dat die verrassende aankondiging deur Staatspresident FW de Klerk by Kodesa in Desember oor 'n oorgangsregering, 'n meesterskuif was.

As die ANC al die konsekwensies daarvan behoorlik bestudeer, sal hulle dit nie so summier verwerp soos hulle oorspronklik gedoen het nie, is gesê.

De Klerk sal beslis in sy openingstoespraak die besonderhede verder uitspel. Die belangrikste aspekte is dat, anders as ANC-voorstelle, so 'n tussentydse regering grondwetlik ingestel moet word; dat dit nog vanjaar aan 'n een-mens-een-stem-verkiesing voorgelê word; en dat so 'n regering op die grondslag van magsdeling ingestel sal word.

Hiermee, glo die NP, neem hulle die wind uit die ANC se seile wat 'n paar kwessies betref: die aandrang op 'n volle verkiesing en die instelling van 'n grondwetlike vergadering. Daarmee saam is die magsdelingkonsep dieselfde as ANC-voorstelle oor 'n roterende president in die oorgangsfase.

Die NP vervroeg dus die hou van 'n verkiesing - en vertraag dit nie so lank moontlik, soos geglo is nie. 'n Verkose oorgangsparlement op die grondslag van een mens, een stem kan dan ook as grondwetlike vergadering dien, word gesê.

ANC en NP nie so verskillend?

Dat die NP strategies beslis iets beet het, blyk uit 'n gesprek verlede week met 'n belangrike ANC-figuur by Kodesa. Privaat gee hy toe dat die NP-planne wel veel verder gaan as wat hulle amptelik erken het, en dat die verskille tussen die twee partye dalk nie so fundamenteel is as wat dit op die oog af lyk nie.

Die belangrikste verskil is natuurlik die tydsfaktor. Die NP praat van tien jaar en die ANC van net 18 maande. Maar soos met die Angolese onderhandelinge en uiteindelike ooreenkomste bewys is, is aanvanklike diepliggende verskille oor die kwessie van tyd op die ou end altyd oorbrugbaar namate albei kante toegee.

Niel Barnard

De Klerk en Niel Barnard

Die aanstelling van Niel Barnard, die huidige direkteur-generaal van Nasionale Intelligensie as die nuwe hoof van die Staatkundige Ontwikkelingsdiens, het alle waarnemers verras - selfs ingeligtes. 'n Persoon na aan die regering-establishment, wat persoonlik nie veel ooghare vir Barnard het nie, sê aan VWB die aanstelling beteken beslis één ding: Barnard moet in die laaste byna drie jaar 'n noue vertroueling van De Klerk geword het. "Dis nie 'n skuif sywaarts nie. Dit kan selfs ook wees dat PW Botha se onlangse verwoede persoonlike aanvalle op Barnard deels veroorsaak is deur die nuwe verbintenis tussen De Klerk en Barnard," bespiegel hy.

Worrall waai dalk

Hoewel dit tans taamlik vreedsaam in die Demokratiese Party se parlementêre geledere gaan, wil die woelinge rondom die vraag hoe naby of ver die DP aan die ANC of die NP moet beweeg maar net nie gaan lê nie.

Na verneem word, is belangrike mense in die DP verontrus omdat Dennis Worrall in die laaste tyd in gesprekke baie opgewonde raak oor die NP, terwyl hy hom terselfdertyd skerp krities en negatief teenoor die ANC uitspreek.

Dit kan dalk daartoe lei dat die DP-leierskap besluit om hom weg te skuif van die belangrike werkgroep van Kodesa wat oor grondwetlike beginsels en sake soos 'n grondwetgewende vergadering moet onderhandel. Dit kan selfs wees dat hy teen die tyd dat dié rubriek gepubliseer word reeds deur iemand soos Colin Eglin vervang kan wees. Baie mense vergeet blykbaar ook nie dat hy slegs agt jaar gelede hy 'n sleutelrol gespeel het in die geboorte van die mislukte driekamerparlement nie.

Parlement loop dalk leeg

Verlede week berig VWB dat die *de facto* politieke mag in Suid-Afrika binne minder as 'n maand van die parlement na Kodesa verskuif het, en dat die parlement in die praktyk bloot 'n "blote rubbertjap" van Kodesa gaan word.

Dié week kondig Alex van Breda, die NP se hoofsweep, aan dat die regering gaan voorstel dat die parlement vanaf volgende maand nie op Maandae en Dinsdae sal sit nie. Dit sal die talle parlementslede die kans gee om die vergaderings van die werkgroepe van Kodesa en die sub-komitees in die volgende weke en maande by die World Trade Centre buite Johannesburg by te woon.

Nie minder nie as 74 van die 308 lede van die driekamerparlement is daarby betrokke. Dit sluit van die mees senior en belangrikste ministers van die kabinet in.

Met só 'n drastiese stap - die eerste in sy 82 jaar lange bestaan - hoef 'n mens nie die politieke en grondwetlike konsekwensies van Van Breda se voorstel uit te spel nie. Dit spreek vanself.

Ruud Lubbers

Allan Boesak

Ambassadeur 'n 'Zwarte Piet'

Piet van Buuren, die vriendlike Nederlandse ambassadeur in Suid-Afrika, en sy amptenare word nou blykbaar die sondebok gemaak vir die rel wat ontstaan het oor die beoogde besoek aan Suid-Afrika volgende maand van Ruud Lubbers, die Nederlandse eerste minister.

Joernalistieke bronne in Amsterdam sê die ambassade word "de zwarte Piet" van die diplomatieke voorval gemaak. In Nederlandse regeringskringe word hy blykbaar geblameer. En top ANC-leiers sê weer privaat Van Buuren is te konserwatief, "te vriendelik met die regering" en het die ANC-posisie totaal verkeerd vertolk.

'n Verontwaardigde Allan Boesak - wat self baie jare in Nederland gestudeer het, sê dié week: "Ek was verstom dat die Nederlandse regering dit ooit self kon gedroom het om oor so 'n besoek te besluit sonder om die ANC vóóraf in die saak te ken.

"Die kwessie is beslis nie dat die ANC weens vakansie-omstandighede nie betyds daarvan in kennis gestel is nie, maar dat Nederland dit nie eens met ons uitgeklaar het nie." Boesak is geskok dat die Nederlandse regering, wat beweer hy was die ANC se jarelange bondgenoot in die stryd teen apartheid, só kon optree.

"Dis beslis nie wat 'n ware bondgenoot sal doen nie," sê Boesak.

Jammer van die Kaap

Dit is sekerlik nie verbasend nie dat diplomate al heel gou ná die eerste Kodesa-byeenkoms besef het wáár die mag nou werklik in Suid-Afrika gesetel is. Twee senior ambassadeurs sê reguit die vraag ontstaan nou of dit hoegenaamd nog nodig is vir 'n ambassadeur en sy belangrikste amptenare om vir 'n volle ses maande na Kaapstad te verhuis.

"Moet mens nie nou 'n deel of selfs die meeste van die tyd in Pretoria bly om Kodesa te monitor nie? Dit is immers waar die enigste belangrike besluite nou geneem sal word," sê een.

'n Ander merk spottend "bekommerd" op dat Kodesa kan inmeng met die drukke sosiale program in die Kaap - waar almal om persoonlike redes verkies om die helfte van die jaar deur te bring.

Geld van oorsee

Daar is blykbaar 'n sterk moontlikheid dat Kodesa kan besluit dat die jare lange verbod op buitelandse fondse aan politieke partye en sekere ander organisasies, opgehef word.

Tientalle miljoene rande van buite word tans in die ANC se bankrekeninge inbetaal - maar tegnies is die ANC nog nie amptelik as 'n politieke party geregistreer nie.

Enkele jare gelede was daar tydens die noodtoestand sterk sprake dat alle buitelandse befondsing aan wie ook al slegs kon plaasvind met goedkeuring deur die regering. Wyslik is dié plan later laat vaar.

Die kwessie hang ook saam met voorstelle voor Kodesa dat die staat politieke partye moet subsidieer. Die argument is dat baie van veral die kleiner partye 'n historiese agterstand het en geen toegang tot fondse binne of buite Suid-Afrika het nie.

Dit word gesê dat 'n toekomstige demokrasie slegs werklik kan gedy as die stem van kleiner groepe en minderhede ook gehoor word.

Maar dan moet buitelandse befondsing aan die ander partye afgeskaf word, sê sommige. Dié twee sake is duidelik 'n politieke turksvy met baie lastige kante waarmee in die volgende weke by Kodesa geworstel sal word.

Ons groei ons dood

Aborsie op aanvraag en aansporings- en ontmoedigingsmaatreëls om egpare te oorreed om nie meer as twee kinders te hê nie, is van die voorstelle in 'n nuwe boek met die titel *Bevolkingsgroei - ons tydbom.* Hoewel die medeskrywers nie orals met mekaar saamstem nie, maak die boek nie net vir 'n groot debat nie, maar ook vir dringende optrede, *sê* **INA VAN DER LINDE**

'n Bevolkingsontploffing is soos 'n kwaadaardige gewas wat uit 'n ongekontroleerde vermenigvuldiging van selle bestaan. In die geval van 'n bevolkingsontploffing bestaan dit uit 'n ongekontroleerde vermenigvuldiging van mense, sê PF Ehrlich in *The Population Bomb* (1986).

Nie net die simptome van die kwaadaardige gewas moet behandel word nie, maar ook die oorsake daarvan. So nie wag 'n verskriklike dood op die pasiënt.

Dieselfde sal gebeur in 'n land met 'n buitensporige bevolkingsgroei. Daar is net een doeltreffende oplossing vir die probleem: Die kanker self moet verwyder word.

So 'n operasie sal moeilike en ongewilde optredes en besluite behels, sê Johannes Jordaan, maar die kanker van oorbevolking in Suid-Afrika het reeds so ver gevorder dat dit net deur radikale snykunde verwyder kan word as ons die pasiënt wil laat oorleef.

Die programme en maatreëls wat tot dusver in Suid-Afrika deur die regering en ander groepe in werking gestel is, is ondoeltreffend.

Terwyl die meeste leiers in Suid-Afrika meen sosiaal-ekonomiese ontwikkeling bied die oplossing om die geboortesyfer te verlaag - soos wat in ontwikkelde Westerse lande die geval is, is dit onhaalbaar en onrealisties. Suid-Afrika het nóg die middele nóg die tyd daarvoor, sê Jordaan.

Sosiaal-ekonomiese ontwikkeling moet met ander ingrypende maatreëls gepaard gaan. Terwyl daar sedert begin 1990 'n nuwe gees van onderhandeling en samewerking in Suid-Afrika heers, is die bevolkingsgroeiprobleem vroeër grootliks verswyg in die politieke arena en die kwessie was boonop hoogs gepolitiseer. Sommige wit politieke leiers het 'n teenstrydige beleid verkondig waarvolgens witmense groter gesinne moes hê, terwyl ander bevolkingsgroepe hul gesinne moes verklein. Dit het geen uitwerking gehad nie.

Daarenteen het sommige swart leiers getalle-aanwas as 'n belangrike politieke wapen beskou.

IN DIE NUWE GUNSTIGER omstandighede in Suid-Afrika moet die bevolkingsprobleem op die onderhandelingstafel geplaas word, want as die saak nie dringend aangepak word nie, sal 'n menslike en beskaafde oplossing later nie meer moontlik wees nie.

Jordaan het ernstige kritiek teen die standpunt, wat onder andere deur pres FW de Klerk gehandhaaf word, dat egpare en individue die basiese reg het om "vryelik en verantwoordelik oor die aantal en spasiëring van hul kinders te besluit".

Navorsing deur die Raad vir Geesteswetenskaplike Navorsing (RGN) het bewys dat meer as 'n derde van swart vroue meer as vyf kinders wil hê.

Hy haal weer Ehrlich aan: "By stressing the right of parents to have the number of children they want, evades the question of population policy, which is how to give societies the number of children they need and can accommodate. Or, to put it more bluntly; 'family planning' means, among other things, that if we are going to multiply like rabbits, we should do it on purpose."

Die belangrikste redes waarom die regering tot nou toe huiwerig was om sterker standpunt in te neem, is waarskynlik dat ingrypende maatreëls - soos aansporing, ontmoediging en aborsie op aanvraag - ongewild is by die meeste Suid-Afrikaners, en dat swart leiers 'n gebrek aan samewerking op die gebied toon.

HIERAAN MOET ERNSTIG aandag gegee word. Hy stel die volgende aanpassings voor in die Bevolkingsontwikkelingsprogram:

* Die bevolkingsgroei moet so gou as moontlik tot stilstand gebring word en die maksimum getal mense vir Suid-Afrika moet op 60 miljoen gestel word. Om dit te bereik, volgens Jordaan, behoort geen vrou ná 1995 meer as twee kinders te hê nie.

Jordaan se medeskrywer, dr Mandla Tshabalala, verskil van hom op dié punt in 'n hoofstuk oor swartmense se opvattings, waardes en houdings. Mense moet self besluit oor hoe groot die ideale gesin moet wees teen die agtergrond van hul kulturele en sosiaal-ekonomiese posisie in die samelewing. Beleidmakers moet versigtig wees om nie die indruk te skep dat hulle bepaalde norme oor die grootte van die gesin aan mense wil voorskryf nie.

Tshabalala wys daarop dat tradisionele waardes die jeug nie help om die moderne lewe te bemeester nie. Die tradisionele patriargale kultuur veroorsaak ook verdere probleme deurdat tradisie vereis dat 'n pa 'n seun moet hê. Dikwels word kinders verwek totdat daar 'n seun is. Dit lei tot groter gesinne wat andersins nie die geval sou wees nie.

Volgens Tshabalala kla die vroue ook dikwels oor die behandeling wat hulle by

vervolg op bladsy 10

Johannes Jordaan

BEVOLKINGSTOENAME IN SUID-AFRIKA TUSSEN DIE JARE 1900 EN 1991

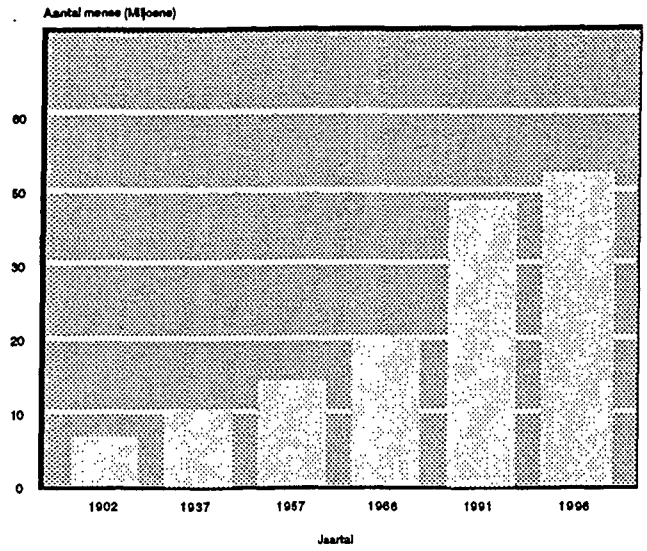

DIE POSISIE VAN SUID-AFRIKA SE VERSKILLENDE BEVOLKINGSGROEPE OP DIE DEMOGRAFIESE SIKLUS

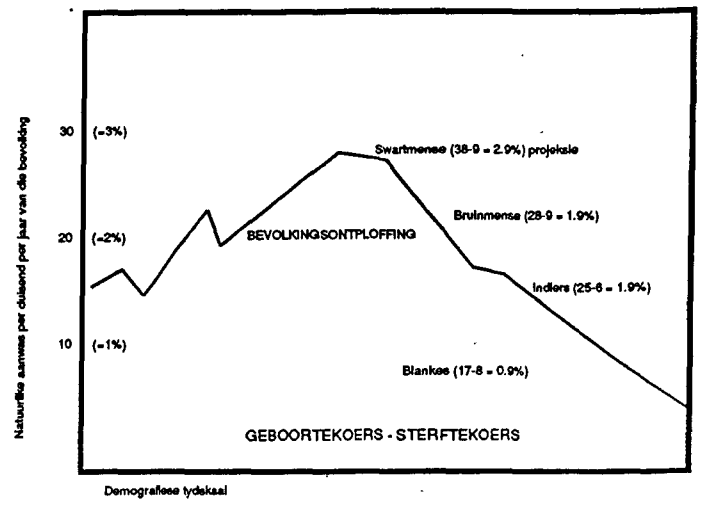

(Uit: Bevolkingsgroei - ons tydbom, p 9)

vervolg van bladsy 10

klinieke ontvang. Hy noem voorbeelde van geboortebeperking wat sonder die nodige agtergrondinligting toegepas is en tot ongemaklike newe-effekte gelei het. Verder het die politieke geskiedenis en swartmense se ervaring op dié gebied ook gehelp om die negatiewe houding jeens gesinsbeplanningsprogramme aan te help.

* Die hoogste prioriteit moet verleen word om genoeg geld te voorsien om die doelwit te bereik. Gesinsbeplanning moet minstens dieselfde hoë voorkeur as verdediging geniet. Dit help immers nie om die vyand buite die grense te beveg en die vyand van onbeheerste bevolkingsaanwas toelaat om voort te woed nie. Dit is sinneloos om meer as R10 miljard aan verdediging te bestee, terwyl gesinsbeplanning net 'n skrale R130 miljoen kry (net 1,3 persent van die verdedigingsbegroting 1990-1991).

* 'n Doeltreffende gesinsbeplanningdiens van hoë gehalte moet binne die volgende twee jaar vir alle mense in Suid-Afrika beskikbaar wees. Die klinieke moet onder andere oor ervare en opgeleide personeel beskik, 'n wye keuse van voorbehoedmiddels moet beskikbaar wees, goeie verhoudings moet deurgaans tussen personeel en kliënte gehandhaaf word en sterilisasie- en aborsiegeriewe moet voorsien word.

OOR DIE ABORSIE-TURKSVY sê Jordaan: Ons leef in 'n land met godsdiensvryheid waar elkeen die reg het op sy eie geloofsoortuigings sonder inmenging van die staat. Dieselfde vryheid behoort aborsies te geld. Die beste uitweg is dat regerings nie deur wetgewing by dié uiters persoonlike saak inmeng nie, maar dit aan individue en instansies oorlaat om self daaroor te besluit of self mense tot hul standpunte te probeer oorreed.

* Seksopvoeding, gesinsbeplanning en omgewingsbewaring moet 'n verpligte deel van die skoolleerplan word.

* Tienerswangerskappe moet voorkom word deur opvoeding, voorligting en selfs aborsiegeriewe as laaste uitweg.

* Tienerhuwelike moet uitgeskakel word en huwelike van mense jonger as 25 moet sterk ontmoedig word deur opvoeding- en motiveringsprogramme.

Aansporingsbonusse kan mense oorreed om eers na 25 te trou en om die geboorte van hul eerste kind so lank moontlik uit te stel.

* Gesinsbeplanning en aansporing tot kleiner gesinne moet meer aandag geniet in alle sosiaal-ekonomiese en maatskaplike opheffingsprogramme, asook by die toekenning van welsyns- en ander voordele. Die norm van twee kinders per gesin moet deur aansporings- en ontmoedigingsmaatreëls bevorder word.

(*Bevolkingsgroei - ons tydbom* deur Johannes Jordaan - en medeskrywers dr Mandla Tshabalala en Zanele Mfono - is deur JL van Sckaik uitgegee.)

STRAWWE MAATREËLS ELDERS

CHINA, met 'n bevolking van 1 100 miljoen, het 'n dekade gelede die norm van een kind per gesin gestel met sterk aansporings- en ontmoedigingsmaatreëls.
Ouers met net een kind ontvang maandeliks subsidies vir die kind se opvoeding tot op die ouderdom van 14 jaar asook 'n beter huis. Gesinne wat nie die norm handhaaf nie word gestraf deur ontslag uit staatsdiensposte en boetes gelykstaande aan 'n hele jaar se arbeidsloon vir stedelike werkers. Die norm word in sommige gebiede deur komitees toegepas. Paartjies wat trou moet by die komitee aansoek doen om kinders te mag hê. In gevalle waar 'n vrou na 'n tweede kind weer swanger raak, oefen die komitee druk op haar uit om 'n aborsie te laat doen of haar of haar man te laat steriliseer. Enorme pogings om die jeug oor seksualiteit en die demografiese en ekologiese gevolge van bevolkingsgroei op te voed, is baie suksesvol. Binne tien jaar is die bevolkingsgroei tot 1,4 persent verlaag.

INDIË: Indira Gandhi het sedert 1975 met 'n aktiewe sterilisasieprogram vir die bevolking van 800 miljoen begin. Teen 1977 was daar reeds 8 miljoen sterilisasies en vasektomies gedoen, en intra-uterine toestelle is op groot skaal beskikbaar gestel. Aansporingsbonusse is betaal aan werwers en mense wat aan die program deelneem. Daar is ontmoedigingsmaatreëls soos boetes en ontslag uit die werk ingestel, maar dit was baie ongewild. Omdat sommige regerings- en ander leiers die program oor-ambisieus aangepak het, het die teenkanting gegroei en daartoe gelei dat die program afgeskaal is.

THAILAND: Die land, met 'n bevolking van 40 miljoen, het daarin geslaag om oor 'n tydperk van 20 jaar 'n zero-bevolkingsgroei te bereik. 'n Onafhanklike organisasie sonder winsbejag is deur die regering ingestel om geboortebeperking bekend te stel en voorbehoedmiddels te versprei. Groot tente is opgerig waarin vasektomies gratis gedoen is. Puik sterilisasiegeriewe is beskikbaar gestel en die gebruikskoers van voorbehoedmiddels het van 15 persent tot 65 persent in 14 jaar gestyg.

SINGAPOER: Die program konsentreer hoofsaaklik op aansporings- en ontmoedigingsmaatreëls. Sedert 1973 het vroue geen kraamverlof gekry vir 'n derde en verdere kinders nie; bevallingskoste is verhoog met elke verdere kind; 'n belastingkorting is toegestaan vir die eerste twee kinders; gesinne met twee en minder kinders het voorkeur vir gesubsidieerde huise gekry; kinders uit gesinne met net twee of drie kinders het voorkeur gekry vir toelating tot spesiale skole en kolleges.

AFRIKA: Die hoogste bevolkinggroeikoers in die wêreld kom hier voor. Die gemiddelde lewensverwagting suid van die Sahara is 51 jaar en drie uit elke vyf kinders in dié lande is ondervoed of ly aan wanvoeding. In Zambië word gepoog om die geboortes per vrou te verlaag van 7,2 tot 6 in die jaar 2000 en tot 4 teen 2015. In Nigerië word gepoog om die fertiliteitskoers van 6,3 na 4 te verminder teen 2000 en in Zaïre is daar 'n veldtog om die gebruik van voorbehoedmiddels op te skuif van 10 persent tot 33 persent teen die jaar 2000.

DIE WÊRELD WORD TE KLEIN

DIE wêreldbevolking neem teen 'n verbysterende tempo toe. In 1850 was daar 1 miljard mense. Net 75 jaar later het die getal tot 2 miljard gegroei en 50 jaar later het die bevolking verdubbel tot 4 miljard. Twaalf jaar later (1987) was daar 5 miljard mense op die aarde en ondanks talle teenmaatreëls groei die bevolking nou met meer as 100 miljoen per jaar!

In 1902 was Suid-Afrika se bevolking 5 miljoen. Sowat 35 jaar later het die getal verdubbel (1937). Twintig jaar later was dit 15 miljoen en net nege jaar later 20 miljoen. Op die oomblik is die totale bevolking (TBVC-lande en selfregerende gebiede ingesluit) 38 miljoen en sal dit net sowat vyf jaar neem om met nog 5 miljoen toe te neem.

Die gevolge daarvan is ooglopend en ontstellend. Selfs al sou 'n mens huidige lewenstandaarde - vir byna die helfte van ons bevolking reeds onder die minimum bestaansvlak - in stand kon hou, sal watervoorsiening, voedselproduksie, paaie, vervoermiddele, skole, sakegeboue en huisvesting verdubbel moet word.

Die getal opgeleide dokters, verpleegsters, onderwysers, bestuurders sal ook dienooreenkomstig moet toeneem.

Dit spreek vanself dat 'n verdubbeling van al die noodsaaklikhede en infrastruktuur binne 30 jaar onhaalbaar is in die lig van die ekonomiese vermoë van Suid-Afrika - ongeag watter regering aan bewind is. En selfs al sou dit ekonomies haalbaar wees, sal dit die land se hulpbronne geweldig uitput, besoedeling astronomies laat toeneem en die omgewing verwoes. Daarmee saam sal die algemene lewensgehalte kwaai verswak.

'n Verdere gevolg is dat die meer as 2 miljoen werkloses na verwagting tot meer as 9 miljoen teen die einde van die eeu sal toeneem.

Terwyl die wit bevolking in Suid-Afrika reeds daarin geslaag het om die bevolkingsgroei onder beheer te kry (1,7 kinders per vrou), en die Indiërs (2,5) en bruinmense (3,2), handhaaf die swart bevolkings steeds 'n groei van 4,9 kinders per vrou. Die swart bevolking het in 'n "demografiese lokval" beland waarin ekonomiese groei nie tred hou met bevolkingsgroei nie. Armoede neem eerder toe as af.

Hoewel Jordaan nie die erns van die gevaar van Aids onderskat nie, sê hy indien die bevolkingsgetalle kumulatief toeneem, "geboortes steeds die moontlike sterftes weens Aids heelwat kan oorskry. Dit sou dus onverantwoordelik wees om Aids as verskoning te gebruik vir 'n gebrek aan dringende aandag aan die uitbreiding van gesinsbeplaningsaktiwiteite saam met voorkomingsmaatreëls teen Aids.

GANDHI'S HOUSE: *Part of SA's neglected heritage*

After many years of neglect, **Mahatma Gandhi's house** in Troyeville, Johannesburg, is at last being restored to its former glory and will soon - albeit belatedly - be declared a national monument. This may herald the rediscovery of the enormous part of South Africa's cultural heritage that has until now not been given official recognition, *writes* **LLEWELYN RODERICK**

ALBERT LUTHULI and Mahatma Gandhi may both have won Nobel Peace Prizes, but Luthuli has not had a movie made about him and Gandhi's house in Troyeville, Johannesburg, is only now - belatedly - going to be declared a national monument.

Nonetheless, this might be the humble beginning of the rediscovery of South Africa's colourful and diverse cultural heritage that has until now been submerged in white Afrikaner mythology.

Gandhi's two-storey house, built at the turn of the century on the boundary between Kensington and Troyeville, has been in steady decline for the past twenty years. The previous owner leased it to students.

Were it not for the keen eye of architect Michael Hart it might have slid into decrepid obscurity - or even worse, into post-modern irrelevance.

Hart bought the house six months ago and has begun the long process of restoring it to its original state.

The house was built for Eugene Chappuis Metzler in 1905 and was a forerunner of "modern" architecture in South Africa - built not in the colonial Victorian style of the times but following the European art nouveau trend.

The house has survived some troubled times and has been a home to famous figures.

Soon after it was built, Gandhi, his wife Kasturbai and their three children moved in to share the eight-roomed house with Henry SL Polak, one of Gandhi's associates in his law firm, and his wife Milly Graham Polak.

Gandhi had a very succesful law practice in Commissioner Street, and gained a reputation as a fighter for Indian rights - an issue that kept him in a running battle with General JC Smuts.

WHEN GANDHI LEFT South Africa in 1914 Smuts said: "The holy one has left our shores, and I hope sincerely for good."

The Gandhis were the only Indian household in the suburb and in a recent conversation with the daughter of one of Gandhi's erstwhile associates, she recalled how at the age of six she often saw Gandhi praying on the east side balcony.

The colonial aspect of the house and its occupants is captured by Milly Graham Polak in her book *Mr Gandhi: The Man*.

"The house was situated in a fairly good middle-class neighbourhood, on the outskirts of town. It was... of the modern villa type, surrounded by a garden and having, in front, the open spaces of the kopjes. The upstairs verandah was roomy enought to sleep on it, if one wished to do so, and, indeed, in the warm weather, it was often so used."

Today the koppies are covered with suburbia and one would probably not wish to sleep on the upstairs verandah, but the sleepy house with its curving bay windows and wrought-iron railings still evokes the atmosphere of colonial Jo'burg and hot summer nights.

Nothing remains of the Gandhis' stay in the house - except for a few yellowed three-penny tram tickets.

Smaller details such as the service elevator, used to transport meals from the kitchen on the ground floor to the first floor dining room hints at the antiquated comforts the Gandhis were accustomed to during their South African sojourn.

The roof of the house is an open terrace and is reached by a narrow spiral staircase that used to lead to a turret.

Hart's attention to detail is meticulous. All the orgininal woodwork, stained-glass windows and marble surfaces are being restored to their former glory, and he plans to fix the service elevator and rebuild the stair turret in due time.

The restoration will take about six months, he says - but he, his wife Skye, and their three-year-old son will move in as soon as the bathroom is finished and electricity is restored.

It was also Hart's initiative in compiling an extensive appraisal of the house's historical and architectural merits that brought it to the attention of the National Monuments Council.

It will become a national monument as soon the Harts have completed the extensive restorations.

(The information in this article is based in part on research by Michael and Skye Hart.)

Gandhi's house in Troyeville (Photo: Andrew Bannister - SouthLight)

Nou moet *ons verskuilde verlede* begin praat

Ná die lang tydperk waarin Suid-Afrika se verskillende kultuurgroepe deur apartheid verdeel is en 'n enorme deel van die land se geskiedenis ontken is deur die eensydige perspektiewe van wit geskiedskrywers, staan ons nou op die drempel van 'n nuwe, verenigde kultuur. In die soeke na 'n nuwe nasionale identiteit is een van die eerste kwessies wat heroorweeg word, die proklamasie van nasionale monumente en gedenkwaardighede. Groot regstellings is hier nodig - want die meeste van die huidige monumente gedenk die historiese ervarings van wit Afrikaners en Engelse.

LLEWELYN RODERICK neem dié kwessie in oënskou

ORANJE Blanje Blou, die boere hou van jou. Groen, Geel, Swart, die boere is vol smart.

Dié aangepaste rympie sê dalk iets van die probleme waarvoor Suid-Afrikaners te staan kom in die skepping van 'n nuwe nasionale identiteit waarmee almal hulle kan vereenselwig. En een van die eerste vereistes vir die skepping van só 'n identiteit is 'n nuwe benadering van ons historiese erfenis.

Van al die nasionale monumente en gedenkwaardighede in ons land herdenk 97 persent die wit Afrikaners of Engelse se geskiedenis en prestasies.

Die oorblywende drie persent verteenwoordig 84 persent van ons bevolking. En dit bestaan meestal net uit argeologiese opgrawings of Boesmantekeninge.

Só 'n stand van sake is duidelik onvanpas in 'n land soos Suid-Afrika, wat so 'n weelde van verskillende geskiedenisse en prestasies het wat almal gehelp het om ons te bring waar ons vandag is.

Nóg die ANC nóg die Raad vir Nasionale Gedenkwaardighede (RNG) wil in dié stadium enige besliste voorstelle doen wat nuwe nasionale monumente in die nuwe Suid-Afrika betref. Vir die ANC behels dié keuse 'n lang proses van gekoördineerde beraadslaging. Die RNG word weer teruggehou deur burokratiese en finansiële tekortkominge.

Die RNG het onlangs wel 'n paar regstellende stappe gedoen. Die Gandhi-huis in Troyeville, Johannesburg, word binnekort tot nasionale monument verklaar, en die eerste Sekretaris-generaal van die ANC, Sol Plaatje, se huis in Kimberley word ook nou 'n nasionale gedenkwaardigheid.

Maar dié stappe begin skaars om erkenning te gee aan die massa mense, gebeurtenisse en plekke wat 'n historiese bydrae in Suid-Afrika gelewer het - maar geen amptelike erkenning daarvoor ontvang het nie.

Mense soos Albert Luthuli, 'n Nobel-Vredespryswenner en 'n leier van die Volkskongres in Kliptown in 1955 waar die oorspronklike Vryheidsmanifes aanvaar is, word wêreldwyd vereer, maar in Suid-Afrika bly hy - wat amptelik erkenning betref - deel van ons "donker" geskiedenis.

Sy naam word wel gedenk in die Albert Luthuli Memorial Trust - 'n organisasie wat studiehulp verleen aan minderbevoorregte studente. Maar dié private inisiatief is in 1972 in Engeland gestig.

En Luthuli is maar een van talle miskende figure. Die lang jare van koloniale onderdrukking en apartheid het 'n hele geskiedenis uitgewis deur dit te ontken - en dikwels te verwoes.

Die geskiedenis kan net voortlewe indien mense dit onthou. Vergeet mense dit, bestaan dit nie meer nie.

MAAR DIT is nie 'n kwessie van een geskiedenis verplaas met 'n ander, "ideologies" korrekte een nie.

Die ANC se komitee wat die kwessie van nasionale simbole, monumente en museums ondersoek, sê die de-proklamasie van huidige monumente word wel bespreek, maar die werklike debat daaroor sal in veel groter kringe gevoer moet word.

"Ons moet verhoed dat besluite wat betrekking het op nasionale identiteit sonder deeglike besprekings geneem word," sê dr Gibson Serayi, die voorsitter van die werkkomitee.

Serayi meen die huidige monumente, al verteenwoordig hulle nie die volledige Suid-Afrikaanse geskiedenis nie, is wel 'n deel van ons erfenis. Hy sien dit as 'n uitdaging om plekke soos die Voortrekkermonument op só 'n manier te integreer in 'n nuwe Suid-Afrikaanse kultuur dat dit alle bevolkingsgroepe sal besiel en nie 'n uitsluitlike simbool van Afrikaner-nasionalisme sal bly nie.

Umar Badsha, 'n verteenwoordiger van die Federation of South African Cultural Organisations (Fesacu), sê geen swart Suid-Afrikaner sal 'n nuwe regering toelaat om die Voortrekkermonument in stand te hou terwyl dit 'n simbool bly van die Afrikaner se onderdrukking van hulle nie.

Maar terselfdertyd, onderstreep Serayi sowel as Badsha, kan die Afrikaners en die Engelse se bydrae tot ons geskiedenis nie ontken word nie - al word dit tans ook hoe eensydig beklemtoon in ons amptelike monumente en gedenkwaardighede.

TERWYL GEKIBBEL WORD OOR watter vlag ons sportmense sal begelei wanneer hulle die Olimpiese stadion binnestap, is besprekings en onderhandelinge oor 'n nuwe benadering van historiese monumente al onderweg. Die RNG en verteenwoordigers van die ANC se werkkomittee het dié week in Kaapstad ontmoet om die bal aan die rol te kry.

Die RNG se huidige beleid oor nasionale monumente sluit teoreties geen bevolkingsgroep se historiese bydraes uit nie. Ingevolge die Wet op Nasionale Monumente van 1969, is die hoofdoel van die RNG om Suid-Afrika se geskiedkundige en kulturele herkoms te beskerm en behou.

Weens 'n gebrek aan geld maak die RNG grootliks staat op plaaslike gemeenskappe om self plaaslike geboue en historiese stukke voor te lê aan die RNG vir proklamasie as historiese monumente of gedenkwaardighede.

Die RNG se klein kantoor en begroting beperk dié organisasie se doeltreffendheid, sê die ANC. Die ANC en Fesacu het al sekere riglyne opgestel om die RNG meer doeltreffend en meer verteenwoordigend van alle Suid-Afrikaners te maak. Dié riglyne sluit in:

* 'n Komitee wat alle kulturele en bevolkingsgroepe verteenwoordig, moet gestig word om die herstrukturering van die RNG volledig te ondersoek.
* Dié komitee moet aanbevelings doen oor 'n groter begroting en 'n navorsingsprogram met die doel om die groot leemtes in ons historiese monumente en gedenkwaardighede te ondersoek.

Badsha sê dis een van dié organisasie se prioriteite om die RNG te vergroot.

Indien almal nie betrek word by die herdenking van Suid-Afrika se geskiedenis nie, sê Serayi, sal die ou sondes nie vermy kan word nie. Ons moet wegkom van "sosiale manipulasie van bo", sê hy.

Ook Badsha onderstreep dat alle kultuurgroepe aan 'n omvattende debat oor die RNG se werk moet deelneem - anders sal toekomstige kwessies soos de-proklamasie groot onenigheid veroorsaak.

Deel van die ANC se beleid is dat die RNG nie as 'n geïsoleerde staatsdepartement sal funksioneer nie, maar deel sal vorm van 'n "breër, meer omvattende nasionale kulturele beleid".

MAAR WATTER MONUMENTE en gedenkwaardighede moet nou geproklameer word? Dié knelvraag gaan baie aandag en navorsing verg, sê Badsha.

Serayi sê dit is uiters belangrik dat die navorsing oor die groot leemte - die herdenking van die geskiedenis van swartmense, bruinmense en Indiërs - so deeglik moontlik gedoen word. Dit verg nie net navorsing deur akademici en kulturele werkers nie, maar 'n landwye program waarin elke gemeenskap betrek word in die herdenking van hul eie geskiedenis.

Talle historiese figure, plekke en gebeurtenisse in Suid-Afrika is jare lank deur die Nasionale Party se verdraaiing van die geskiedenis verskuil. En selfs dié wat vandag nog onthou word, is in dié mate gekleur deur die perspektief van wit geskiedskrywers dat hulle nog vir die meeste wit Suid-Afrikaners negatiewe konnotasies het.

Kyk mens byvoorbeeld na die Slag van Bloedrivier, bloot uit 'n buitestaander se perspektief, dan word jy bewus daarvan hoe sensitief en belaai dit is met betekenisse wat die een groep trots koester en vir die ander net vernedering inhou. Kwessies soos die herdenking van dié dag moet dus met groot sensitiwiteit en 'n soeke na versoening benader word.

Dis ook nie net die amptelik monumente wat 'n skewe beeld van die Suid-Afrikaanse kultuur gee nie, sê Badsha. Selfs alledaagse padkaarte en ander kaarte ignoreer byvoorbeeld sekere gemeenskappe heeltemal. 'n Mens kom dikwels op klein nedersettings en dorpies af wat geensins op 'n kaart aangewys word nie. 'n Volledige beeld van die land en al sy mense word dus ook hier nie gegee nie.

WIE WORD GEHULDIG?

Só is ons huidige amptelike monumente persentasiegewys verdeel tussen die onderskeie taal- en kultuurgroepe in die Suid-Afrikaanse geskiedenis:

HOLLANDS
insluitende Voortrekkers, Boere en Hugenote:
33 persent

AFRIKANERS
20e eeu:
17 persent

ENGELS
insluitende 1820 Setlaars en koloniale tydperke:
37 persent

ALLE ANDER WIT SETLAARS
10 persent

SWART
insluitende alle inheemse volkere, Indiërs, Maleiers, Slawe en Griekwas:
3 persent.

(Statistieke opgestel in 1990)

The person who influenced me most

by RAY MCCAULEY

RAY MCCAULEY IS PASTOR OF THE REMA CHURCH

THE book that influenced me the most contains the story of a man who never had a church or led a political party or ruled a nation, yet through the years and to this present day he has gathered more followers than any other person in history.

The book I refer to, of course, is the Bible, and the Man, the Lord Jesus Christ - the person that influenced me most.

That may sound corny to many people. I know it would have sounded so churchy and dull to me when I was still a bodybuilder and working as a bouncer in Johannesburg nightclubs.

Like so many people I had preachers and their Bibles stereotyped: they all wore black and carried a black Bible that was big enough to choke a donkey!

At school I, like all my schoolmates, was forced to go the assembly each morning and hear some words read from the Bible. But to me they sounded more like Hansel and Gretel fairytales.

I was brought up in a home where there was very little religion so I escaped having to go to Sunday school. I was happier kicking football in the streets on a Sunday morning.

As a result I grew up knowing very little about the Bible, except that it was for whimp-like ministers who visited old ladies and who ate tennis biscuits or koeksisters and sipped tea.

Then one day I met a preacher who introduced met to the Jesus of the Bible. From that moment, when I began for the first time to understand and read for myself about God's free gift of forgiveness and eternal life, I fell in love with the Bible and the Man of the Book, Jesus.

NO LONGER WAS THE BIBLE a museum artefact. No longer was Jesus just another person who popped up in a history book. I discovered that the Bible is God's plan for my life.

At first I got a bit frustrated with the "thou shalt nots", but as I read more and studied the life of Jesus I realised that God's warnings were for my protection.

I discovered that all my previous perceptions of the Bible were wrong. The Bible is not a dull book and God is not out to spoil all my so-called fun.

In fact, as I read more I began to understand just how much God cares for us and how much He loves his creation.

Since I began believing what God says in the Bible, I have experienced the true meaning to life.

Previously I had sought fame in the sports arena. Yes, I enjoyed winning the Mr Republic titles and coming third in the Mr Universe contest in London.

But after all the applause had gone and the press photographers had disappeared I was still alone with myself... and still unhappy inside.

Then, when I began to read the Bible like it was true, I found real inner peace and a confidence to face the future.

WHEN I'M FACED WITH MAJOR decisions, or need encouragement, or guidance for my life and church I know which book to go to... the DIY of Life, the Bible.

Years ago I mocked so-called Bible punchers.

Now I start each day by reverently reading the well-worn pages of my Bible.

I've found that you are not a complete man until you've read the Bible. Yes, I had bulging muscles and a magnificent physique and thought that was the real macho image that was needed to succeed in life.

All of that, in fact, was a shell because I had no real spiritual muscle inside of me.

Hoeveel is jóú vingers werd?

In die vermaaklikheidswêreld kan die noodlot enige oomblik toeslaan, en versekeraars kan nouliks tred hou met die veranderende eise wat voornemende polishouers stel, *skryf* VERONIQUE KISS

RUIMTEREISE is 'n enige verseke-ringsagent se nagmerrie: hoe bepaal 'n mens die risiko verbonde aan 'n weergalose onderneming? Toe Neil Armstrong en sy span in 1969 maan toe is, was hulle wel verseker, maar hoe kon 'n mens hul kanse op oorlewing bepaal?

In die verlede het die groot Angel-Saksiese versekeringsmaatskappye, veral die bekende Lloyd's van Londen, die voortou in die nywerheid geneem en Cyd Charisse en Marlene Dietrich se bene, en Jane Mansfield se borste verseker.

Vandag het al die belangrikste versekeringsmaatskappye 'n departement wat in ongewone polisse spesialiseer, terwyl sommiges kleiner maatskappye hulle uitsluitlik daarop toespits.

Sangers verseker hulle stemme, terwyl 'n bekende violis sy vingers - met 'n spesiale bonus as hy sy pinkie aan sy linkerhand verloor - verseker het. As hy dié belangrike vingertjie verloor, is hy verseker van 3 000 dollar per maand vir die res van sy lewe - teen 'n maandelikse paaiement van 65 dollar.

Die bekende Franse mimiek-kunstenaar, Marcel Marceau, se spesiale "ontwerpers-polis" het hom beskerm teen lendejig.

SANGERS WAT BUITENSPORIGE fisieke optredes gee, soos heavy metal- en rocksangers, se kanse op 'n hartaanval is groter as dié van sniksangers, en hul polisse word ook dienooreenkomstig aangepas. Hul paaiemente word verder verhoog omdat rockers na verwagting nie ag sal slaan op doktersadvies nie en sal voortgaan met hul ongesonde leefwyse.

Maar versekeraars stel ook húlle eise. Die Franse draaiboekskrywer van onder meer Pagnol-rolprente, Yves Robert, word deur sy versekeringspolis gedwing om gereeld te rus as gevolg van sy kwesbare gestel.

Dit is egter nie net mense wat spesiale aandag van versekeraars vereis nie. Diere in die vermaaklikheidswêreld kan versekeraars ook 'n hele klompie uit die sak jaag indien 'n vertoning gekanselleer word.

Dolfyne is van die duurste diere om te verseker omdat hulle neig om neerslagtig te word - 'n toestand wat selfs tot die dood kan lei.

Enige versekeraar vrees die dood van 'n regisseur terwyl die rolprent gemaak word. Akteurs kan vervang en draaiboeke herskryf word, terwyl die regisseur die wetlike regte op die film het en nie sommer vervang kan word nie.

So het die hartprobleme van die Italiaanse regisseur Ettore Scola, tydens die verfilming van *Ball*, daartoe gelei dat die rolprent gekanselleer is. Die versekeraars moes 2,2 miljoen dollar uithaal. In teenstelling hiermee het die Franse akteur Patrick Dewaere se selfmoord 48 uur voordat die verfilming van *Edith and Marcel* begin het, die versekeraars 'n skare half miljoen dollar gekos.

- AFP

Sien is glo

DINGE lyk rooskleurig vir dié jaar. Daar is nie grootskaalse konflik op die horison nie, die ekonomie gaan opswaai en prins Rainer van Monaco en prinses Anne van Britanje gaan weer trou - nie met mekaar nie!

Die sieners het in hul kristalballe gestaar en die astroloë het hul kaarte geraadpleeg, en hulle sê dinge lyk goed vir 1992.

Maar dan moet 'n mens nie vergeet nie dat hulle in 1991 nagelaat het om die burgeroorlog in Joego-Slawië óf die verbrokkeling van die Sowjet-Unie raak te voorspel. Of selfs die (hoeveelste) troue van Elizabeth Taylor.

Jeane Dixon, bekend vir haar voorspelling van die Kennedy-sluipmoord, voorspel onrus in Hongkong en 'n natuurlike ramp in Irak.

Indira van Frankryk voorspel meer geweld in Joego-Slawië, en Elizabeth Teissier, ook van Frankryk, sê "astrologies gesproke" moet die terugkeer van die diktatorskap in die gewese Sowjet-Unie nie uitgesluit word nie.

Broer Indivino, die populêre Indiese astroloog voorspel 'n ramp vir sy land - in die vorm van nuwe belasting.

In Brasilië voorspel die hekse van die Salvador de Bahia skool dat Amerika en Japan teen die einde van die jaar 'n Aids-teenmiddel gaan ontwikkel.

Saddam Hoesein se bewind, volgens Indira, gaan dié jaar deur 'n staatsgreep oorgeneem word.

Madonna gaan 'n skokkende outobiografie skryf, prinses Anne gaan weer trou en Prins Charles en lady Di gaan uiteindelik geluk vind. Voorspoed! - AFP

R • A • U

INSKRYWING 1992

(3 Februarie - 12 Februarie)

RANDSE AFRIKAANSE UNIVERSITEIT
NAGRAADSE KURSUSSE
VIR TAALONDERWYSERS

Na-uurse honneurs- en magisterkursusse in Taal- en Literatuuronderrig.

KOMPONENTE

- Geletterdheid
- Psigolinguistiek
- Sosiolinguistiek
- Literatuurteorie en -onderrig
- Taalteorie en -praktyk

Amptelike ontmoeting met studente - 6 Februarie 1992

Lesings begin 10 Februarie 1992.
Vir navrae skakel:

- Dr Ronel Johl 489-2472
- Mev Trudie Strauss 489-2694

DEPARTEMENT LINGUISTIEK
EN LITERATUURWETENSKAP

Brolloks & Bittergal

Winnie 'n minister en VWB die lyfblad van die APK

AS Niel Barnard van Nasionale Intelligensie die hoof van die Staatkundige Ontwikkelingsdiens kan word, kan Winnie Mandela maar minister van Volkswelsyn word, Chris Hani minister van Buitelandse Sake en dan kan Vrye Weekblad die lyblad wees van die Afrikaanse Protestantse Kerk.

Wat sou FW besiel het? Weet hy nie wie die man werklik is nie? Miskien moet hy Vrye Weekblad se redakteur vra, wat as die beskuldigde 'n hele dag lank na Barnard se getuienis in 'n geslote hof moes luister.

Watter soort regering stel sy spioenmeesters aan om aan die spits van onderhandelinge te staan? Want een van Barnard se side-kicks by NI, Mauritz Spaarwater, is ook onlangs in 'n baie senior pos in Staatkundige Ontwikkeling aangestel.

En boonop is Barnard nog 'n wimp ook, soos onlangs bewys toe PW Botha hom soos 'n skoolseun verneder het en al wat hy kon sê, was ja meneer, nee meneer, ekskuus meneer.

Ons sal FW en sy manne fyn moet dophou dié jaar. Bittergal ruik 'n slang in die gras, of is dit 'n rot?

SJOE! WAT 'N REAKSIE!

Brolloks se stukkie laasweek oor die ietwat falliese beeld van Eugene T in die Nasionale Kunsgalery wat deur die AWB se kulturele kommando aan flenters geslaan is, het dieselfde Vrydag tussen 9vm en 4nm altesame 27 telefoonoproepe ontlok. Almal wat sê sies, gagga, poefies en so aan, of: dit is nie waar van ons leier nie, en pasop, ons sal julle nog bykom.

Brolloks se inligting, dat die galery half verlig oor die voorval was omdat die swart vroue wat daar werk, gekla het elke keer as hulle die beeld afstof, dit groter geword het, was duidelik verkeerd. Betroubare bronne is ook nie meer wat hulle was nie.

Nou hoor Bittergal, en 'n mens kan maar net hoop dit is dié keer meer betroubaar, dat dit net *gelyk* het of dit groter wou word, maar dit het nie - dit het net 'n bietjie harder asemgehaal.

Hiermee Brolloks en Bittergal se opregte apologie aan alle relevante persone.

AMERIKA OOK

Dis nie net die AWB se kultuurkommando wat so progressief is met hul "participatory art" nie. In Frederick in die Amerikaanse staat Maryland word 'n reusagtige skenking aan die plaaslike kunsgalery heroorweeg nadat 'n skildery met 'n kaal George Bush en 'n half-kaal Norman Schwarzkopf daar uitgestal is.

Die galery se bestuur het daarop besluit om 'n muur rondom die skildery te bou...

KORTER OF LANGER KNUPPEL

Ai, as ons darem eendag polisiemanne kan hê soos die Britse Bobbies! Daar is nou 'n hele debat aan die gang in polisie-geledere in Brittanje oor sekere polisiemanne wat langer knuppels wil hê vir beter beskerming, terwyl ander weer sê dit sal die Bobbies se beeld skaad. En hier by ons is nie net polisiemanne nie, maar selfs verkeerskonstabels tot die tande gewapen.

Nie dat dit op die oomblik anders kan nie. Die dood van soveel polisiemanne die laaste maand of twee het werklik tot 'n opwelling van simpatie vir die polisie en hul moeilike taak gelei.

Maar dan kyk Brolloks nou die aand weer TV-nuus en sien 'n hele kaboedel polisiemanne met Casspirs wat plakkers naby die stinkryk noordelike voorstede van Johannesburg keer om 'n huisie op te rig.

En in dieselfde nuusbulletin is daar 'n berig van vyf, ses voorvalle van swartmense wat weer van die treine afgegooi word - skaars tien kilometer daarvandaan...

EN NOU, MOEMFIE?

Skaars drie weke gelede sê die minister van Oorlog, Moemfie Reyer, met groot kragdadigheid oor TV dat mans wat weier om vir diensplig aan te meld, beslis vervolg sal word. Waarop Vrye Weekblad met groot rustigheid mense aangeraai het dat dit nou maar die één saak is waar die wet met groot veiligheid geïgnoreer kan word.

En dié week kom Moemfie se kortbroek-minister, Wynand Breytenbach, en sê nee, hulle gaan nie nou mense vervolg wat nie vir diensplig aanmeld nie.

Moemfie kan nou maar 'n week lank op sy kop staan, maar Brolloks sal hom nie glo dat hy nié geweet het daar gaan geen vervolgings wees toe hy sy eerste stelling gemaak het nie.

En 'n dag ná Breytenbach gesê het geen strawwe meer nie, val hy die ECC aan en sê dis g'n die einde van diensplig nie, en die strafmaatreëls is net tydelik opgeskort. Watch this space vir wanneer hy weer gaan gatomswaai.

Dis dié soort skewigheid en manipulering wat Brolloks nooit vattigheid aan die Nattes sal kan laat kry nie, al doen FW ook wat.

DIS VERFRISSEND

Vrye Weekblad is nou nie juis die ANC se mees geliefde koerant ná laasweek se onthulling van die doodskontrak tussen twee ANC-amptenare en 'n AWB-maltrap nie.

Maar die verfrissende ding was dat, anders as wat VWB se ervaring oor die jare met die regering en die weermag en polisie is, die ANC nie onmiddellik alles ontken en VWB aangeval het of hof toe gehardloop het nie. Die reaksie was sober en besorg, en een senior amptenaar het selfs aan die BBC gesê dié soort joernalistiek moet verwelkom word, want dit wys dat koerante wat teen apartheid gekant is, ook nou al begin om die toekomstige regering dop te hou.

Sela. Ons hoop net die ANC gaan aanhou om so redelik te wees soos toenemend geraamtes uit hul kas snuffel.

Ali at 50:

'I AIN'T DEAD YET!'

Mohammad Ali's boxing career began as a 12-year-old in Louisville when his bike was stolen. He was worried what his father would do, so he reported the theft to a policeman who ran a gym. One look was enough to convince him he wanted to be a boxer, *writes* **MARY FIELD**

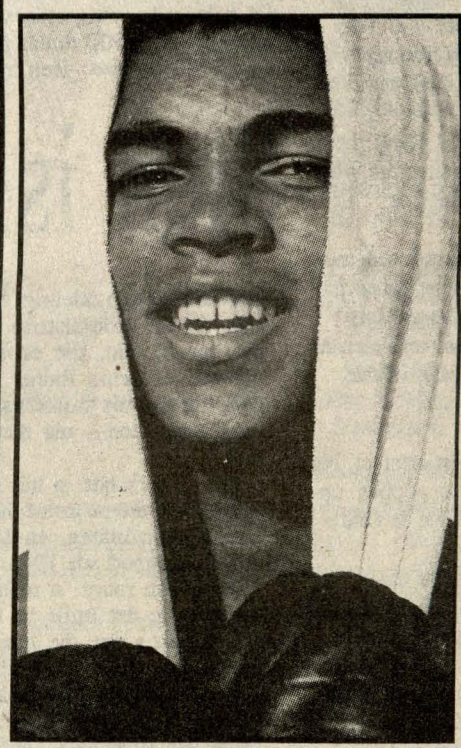

Mohammad Ali

CASSIUS CLAY, the Louisville lip who became Muhammad Ali and boxing's greatest showman, is 50 and says he is just getting started.

Ali, who must rank with Joe Louis and Sugar Ray Robinson as the greatest fighter of all time, is suffering from Parkinson's disease most doctors believe was caused by injuries from fighting.

But he remains defiant.

"I ain't dead yet!" he said recently. "I'm just getting started. All of my boxing, all of my running around was just the start. Now my life is fighting crime, fighting racism, fighting illiteracy, fighting poverty."

Ali, who became a Muslim in 1964, spends his time raising money for Islam but is a sad reminder of that once noblest of artists.

His three greatest fights were with Sonny Liston, Joe Frazier and George Foreman.

Liston, the Bully, virtually handed Ali the world title in 1964. The Loudmouth who could "float like a butterfly, sting like a bee" had three title fights before running into trouble with the law over his refusal to serve in Vietnam.

He finally won his appeal over conviction for draft evasion, but lost the first of three momentous fights to Frazier in New York in 1971. He gained his revenge in 1974 and 10 months later regained his world title by fooling George Foreman in their "rumble in the jungle" in Kinshasa.

The following year he outlasted Frazier in what was probably the hardest fight of his life. Frazier quit after 14 rounds of that "thriller in Manila" but Ali admits he was on the point of abandoning when Frazier's cornerman called the referee over.

Frazier, always made to look the dummy by Ali, admits he respected him as a fighter but still cannot conceal his dislike for the man.

"He shook me in Manila. He won but I sent him home worse than he came," Frazier says. But the years of being made a fool by Ali have left their scars. "Tell me which one talks worse now," Frazier says.

Ali's boxing career began as a 12-year-old in Louisville when his bike was stolen. He was worried what his father would do so he reported the theft to a policeman who ran a gym. One look was enough to convince him he wanted to be a boxer.

He won the Olympic light heavyweight title in Rome in 1960 but threw his beloved gold medal in the Ohio river after a fight with a street thug after Ali and a friend had been refused service in a cafe as Negroes.

He was sponsored by 10 Louisville millionares for the next six years. He was saved by the bell in a memorable fight with Britain's Henry Cooper in 1963 and then beat Liston, the Bear, in 1964.

After a third disputed win in 1976 over Ken Norton, who had broken his jaw in 1973, he lost his title to Leon Spinks, a novice, in 1978 but regained it eight months later to become the first man to win the championship three times.

A sorry affair against Larry Holmes in 1980 ended in 11 rounds but he was tempted back for one more embarrassing showing against Canada's Trevor Berbick in 1981.

That was only his fourth defeat in 61 fights. But the statistics tell only half the story. Ali was bigger than boxing. - AFP

Sun City bied met trots
Internasionale Superster

HUGH MASEKELA

in konsert by
die Superbowl
met spesiale gaskunstenaars

SAKHILE
en Bayete

1 & 2 Feb

VOLGENDE NAWEEK

BESPREEK NOU BY COMPUTICKET

OGILVY & MATHER, RIGHTFORD SEARLE-TRIPP & MAKIN 71891/1

'n Nuwe kampioen word gekroon...

TIM SANDHAM *skryf oor* SPORT

ERNIE ELS het die groot belofte, wat hy reeds as junior en as amateur getoon het, gestand gedoen met sy oorwinning in die Suid-Afrikaanse Ope verlede Sondag. Dat hy die vierde nuwe wenner op vanjaar se Sonskyn-reeks is, is glad nie so buitengewoon as wat mense wil voorgee nie.

Daar word gesê dat die gloriedae van John Bland, Tony Johnstone en Mark McNulty vir altyd verby is en dat dit nou die beurt van die jonger garde is. Dit is egter die mening van iemand wat gholf nie goed ken nie. Die feit dat laasgenoemde "ou-manne" toernooie kon domineer en sommige jare tot ses titels inpalm, getuig van hope talent en vier dae se volgehoue konsentrasie.

Dit is juis dit wat Ernie Els laasweek laat wen het. Die soort toewyding en dissipline sit nie in elke 22-jarige speler se broek nie. Die professionele gholfwêreld is vol geenvoorgee spelers wat jaar na jaar deelneem en die meeste van die tyd nie die afsnypunt behaal nie.

So-ook is daar 'n groot aantal spelers op die Amerikaanse Reeks wat jaar na jaar in die top honderd eindig wat na vele jare se volgehoue deelname nooit 'n toernooi gewen het nie.

Dit was Jack Nicklaus, een van gholf se heel grotes, wat gesê het: "Gholf is 'n spel wat jou nederig hou. Dis die enigste sportsoort waar jy 90 persent van die tyd verloor."

Die kalmte en waardigheid waarmee Els die skare se toejuiging aanvaar het toe hy die putjie sink om die nuwe Suid-Afrikaanse kampioen te word, spreek van outydse sportmanskap.

... en 'n oue buig die knie

Voormalige Wimbledonse tenniskampioene Pat Cash en Boris Becker het albei laasweek gefaal in hulle pogings om die eindsrondes van die Australiese Ope te bereik. Van waardigheid en sportmanskap was daar nie sprake nie.

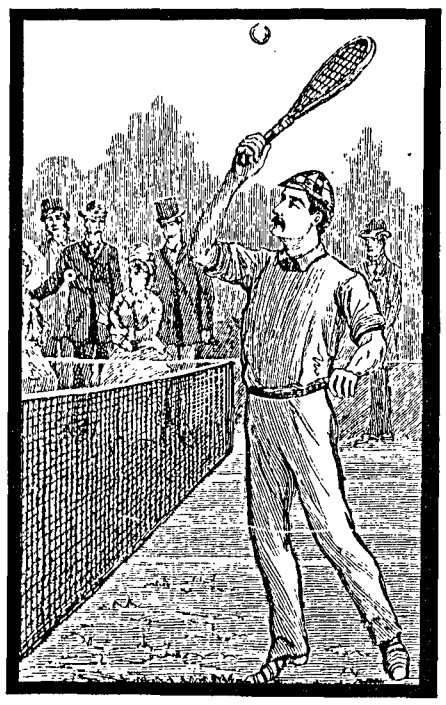

Becker, die verdedigende kampioen, sowel as Cash het bewys dat hulle bedorwe brokkies is wat nie kan verduur om te verloor nie.

Dit is 'n onaangename gesig om te sien hoe 'n man voor 'n skeidsregter stelling inneem en hom verskree. Vurige deelnemersgees se voet - dis bloot slegte maniere.

Die boete van ongeveer R23 000 wat Cash vir wangedrag opgelê is, is belaglik min as daar in ag geneem word wat hy per jaar aan prysgeld en borgskappe verdien. Die boetes behoort eerder 'n vasgestelde persentasie van 'n speler se verdienste vir die toernooi of vir die jaar te wees. Die swak voorbeeld wat Cash aan duisende jong bewonderaars op sy tuisbaan gestel het, sal beslis nie deur die boete verskoon word nie.

Die boetes behoort eerder 'n vasgestelde persentasie van 'n speler se jaarlikse prysgeld te wees. Op die manier sal alle spelers ewe veel gestraf word vir oortredings.

Becker se woede - wat ook die vorm van stortvloed Duitse selfkastyding ingesluit het - kon hom nie red teen John MacEnroe se briljante spel nie. Dis miskien nog te vroeg om te sê "Mac is back", maar die tekens is daar dat hy na sy vorige hoogtepunte kan terugkeer, die ligste gewrigsaksies by die net, sekure plasing van verbyhoue en 'n amper bo-natuurlike aanvoeling vir wat sy opponent volgende gaan doen.

As Wayne Ferreira vanjaar aanhou soos hy begin het in Australië is dit heel moontlik dat Suid-Afrika vir die eerste keer in jare 'n speler in die top tien het. Sy vertoning in die Australiese Ope gaan reeds sorg dat sy naam onder die top veertig gaan verskyn. Dit is goed om te sien dat hy nie net van beserings maar ook van sy teleurstellende poging in die SA Ope eindstryd herstel het.

DIE PARIS LE CAP-TYDREN is één sportgebeurtenis wat nie my verbeelding aangegryp het nie. Ek besef dat die terugkeer van internasionale tydrenne na Suid-Afrika 'n belangrike gebeurtenis is en dat ons geëerd behoort te voel omdat die wêreld se langste en strafste wedren hier in ons land kon eindig.

Maar is dit regtig die strafste? Is dit regtig die beste bestuurder en beste motor wat die wedren wen?

Ek's seker Mitsubishi sal saamstem. Of is dit die bestuurder wat die beste logistieke ondersteuning het? Die mobiele werkswinkels en spanne werktuigkundiges was amper meer indrukwekkend as die renmotors self.

Tydrenne word deur vervaardigers van motors en motorprodukte geregverdig as belangrike navorsing en toetsing van die einste produkte en dat die resultate wat hieruit geput word, uiteindelik deur die publiek benut sal word.

Is dit nie moontlik bloot belastingvoordelig nie.

Ek dink so.

The *rites of passage* will be hard

The venom and hysteria surrounding the selection of South Africa's World Cup cricket squad has obscured the real issue - that it's going to be a tough task to face the rest of the world, writes **MARK BEARE,** who assesses the team

LAST Sunday saw the end of intense speculation and controversy over the squad chosen to represent South Africa in the World Cup in Australia and New Zealand next month. The team comprises the following players:

Kepler Wessels (EP, captain), Adrian Kuiper (WP, vice-captain), Tertius Bosch (N Tvl), Hansie Cronjé (OFS), Allan Donald (OFS), Omar Henry (OFS), Andrew Hudson (Natal), Peter Kirsten (Border), Brian McMillan (WP), Meyrick Pringle (WP), Jonty Rhodes (Natal), Dave Richardson (EP), Mark Rushmere (EP), Richard Snell (Tvl).

The events surrounding the selection have been nightmarish in their bitterness and diversity. Scarcely a day has gone by without scathing attacks by both Clive Rice and the press on the players chosen for the shortlist of twenty. It is understandable that, after more than two decades of isolation, interest in the first South African side to face the world should be so intense. It is, however, inexcusable that the clarion calls should reach such a pitch of venom and hysteria that they obscure the real issue. Eddie Barlow is in no doubt as to what that issue is: "The reality is that we have to face the rest of the world. The pressure will be immense and it will take a lot of hard work from now on."

Bearing in mind the perspective offered by Barlow's comment, how is the side likely to fare? The one glaring problem is a structural fault which runs through the middle of the team. The loss of Rice, for all his faults, means that the line-up will either contain an over-long tail or a weak fifth bowler. Adrian Kuiper has ceased to be an allrounder in the last couple of seasons - he is now a batsman who can bowl a bit. He is also primarily a number 6 rather than a number 5, his propensity to attack being better suited lower in the order despite a marked improvement in his defensive skills over the last two years. To place him correctly, therefore, would mean batting him at 6 but would then create a gap in terms of the fifth bowler. To push him up to 5, and bring McMillan in at 6 and Richardson at 7, means the tail is longer. The one day game is played at the margin - it is often the lower middle order or the fifth bowler who makes the difference between winning and losing. The structural fault which lies at numbers 5 and 6 is therefore potentially critical.

In essence, however, it is hard to see a much better side than the one chosen; if there are faults it is more to do with the available resources than selectorial omission. Of the three older players at the centre of the storm the one selected Kirsten was picked, to add experience to the top 4. He is also a more than adequate off spinner should he be required. Little more needs to be said about the batting - Wessels, Rushmere and Cronje, along with Kirsten make for a fine top order. The bowlers are more problematic - the main issue here is line and length and the woeful performances of Snell and McMillan in India give cause for concern.

Finally the central question, that of temperament. The short Indian tour, though scarcely a comprehensive test, revealed a nervousness which had disturbing implications. The batsmen, Wessels and Kuiper notwithstanding, were jittery and the bowlers inaccurate. It is imperative that players like Cronjé, McMillan and Snell perform to their known abilities; if they do not the structural flaws will be exposed with unhappy results. A lot rests on the captain in this regard. Wessels is a fierce disciplinarian, known for a reductive, risk-averse style of both batting and captaincy. His relentless control is a critical component of success, as the Eastern Province example has shown. It is, perhaps, the method required to bind a young and nervous side.

It is not going to be an easy tour. The shortcomings of the talent available, allied to intense time and big match pressure, mean that we can be satisfied with a performance which consolidates rather than sparkles. The return to international cricket has been difficult, more so even than was anticipated, and it is evident that the rites of passage will be long and hard.

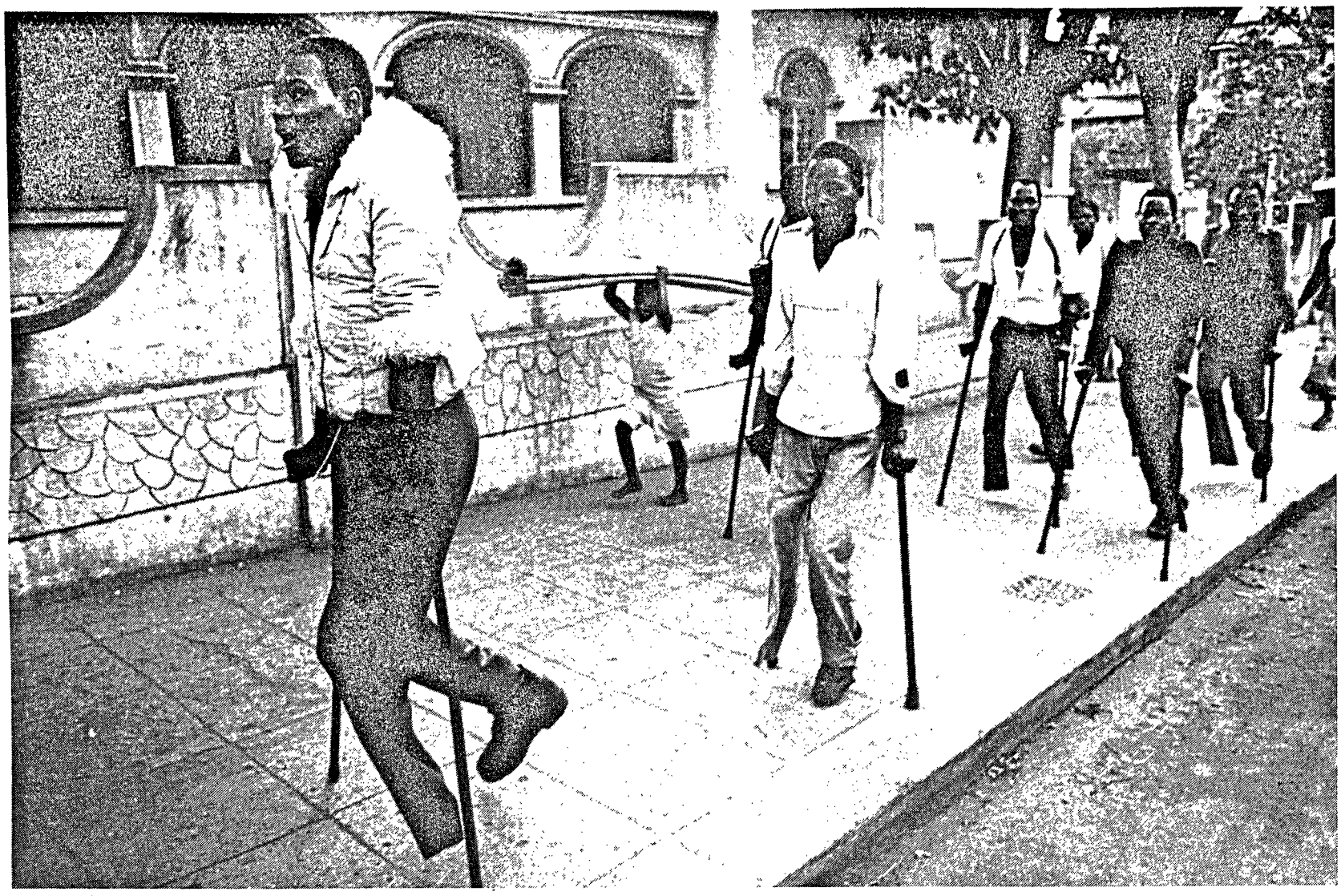

Victims of the civil war

THE STEADY DECLINE *of a ravaged paradise*

PHOTOGRAPHS: PAUL WEINBERG *(SouthLight)*

Mozambique looks a lot better to the eye of the tourist nowadays, *writes* **MIKE MANO**, but underneath the cleaner, seemingly more prosperous surface lies a steady decline

THE CHRISTMAS lights burnt late in Maputo Ministries long after most South African bureaucrats had packed up and left for the Cape. The People's Assembly was in session until 20 December.

Tourists probably saw this as yet another sign that "things are getting better". After all, there are goods in the shops, cars on the roads, and rooms in hotels. There are fewer holes and less rubbish in the streets than two years ago; there are tours to the islands (though you should take a little care when diving near wrecks!); and LAM, Mozambican airlines, with its new 737's, is running creditably close to its schedules; you can buy cold beer on Maputo's beach.

Just beneath the surface however the truth is that the ability of state structures to govern the country is declining; poverty is growing while the safety nets are being destroyed; hothouse democracy combined with the demobilisation of inadequately compensated and overarmed soldiers threaten national breakdown.

Maputo's shops, markets, streets and beaches are full of people trying to do a deal because there is little else to do. Jobs are short, the cushion of food rationing has gone. Even people with jobs, particularly in the public sector, have to find other strategies to survive.

LAST YEAR'S "NINJA" violence had its seeds in this. Migrant workers returning from East Germany were dumped back in Maputo with little to show for their labours but their clothes, a few electronic gadgets - and their Ninja videos. Victims of right wing attacks in Germany, they tried the same tactics in Maputo until the community hit back with hoorendous vigilante killings which persuaded the "Ninjas" to try other approaches to survival.

The options are few. The countryside - where the majority of Mozambicans could best look after themselves - continues to be a no-go area. The war, the one South Africa wound up and got going, continues; people continue to be hacked to death, routinely; the economy continues to be destroyed piece by piece - the hotel on Tofo beach near Inhambane was a recent casualty. Community institutions continue to be targets; near the resort of Chongoene, a hospital was burnt just last week, some patients still in it.

Peace remains elusive. The current upsurge in killings in Gaza province suggests there is still some central control over Renamo's activities (the logic of their line is that when peace is talked, their attacks must intensify). Any formal peace will demobilise too many soldiers, from both sides, into too hostile a setting. With no jobs, few resources, with less government, banditry is an obvious option.

The prospects for the economic recovery on which real peace depends are not good. Mozambique today is an "aid country". Export earnings are a fraction of aid grants. The Ministry lights were burning because the "Paris Club" (the forum in which Western Bankers and Third World governments discuss repayment of outstanding debts) had delayed everybody's holidays. Foreign governments had waited for agreement with the Club before their aid missions left to commit the annual donations.

SINCE MOSAMBIQUE DEPENDS on aid for any semblance of national government, the civil servants had no option but to stay at their posts. Like much of Maputo's "economic recovery", their activity has little to do with any sustainable local reality.

The rubbish trucks for Maputo are a case in point. They were given free by the Spanish Government. Under the conditions of the IMF oriented Economic Rehabilitation Programme, import duty must

continues on page 18

from page 17

however be paid. Since public sector cutbacks have left no more money for this, the trucks stand idle on the dock.

To generate revenue (and repay debt), the government is being encouraged to sell its nationalised assets. There is a mild rush of overseas investors who hope to pick up viable installations at bargain basement prices but these are very limited.

Apart from property in Maputo and a few tourist sites, the port of Maputo is perhaps the best business available; that deal is being negotiated. There are also cement factories, oil and sugar mills which may be interesting; an unfortunately inaccessible coal mine is available; an intrepid few agricultural investors have grabbed some excellent irrigated land although developing agriculture in Mozambique is not for the fainthearted.

The sale of these businesses is complicated by the legal chaos left behind by fleeing Portuguese and the incomplete processes of nationalisation and the legal profession is thriving. How can a property which was never formally expropriated by the state now being sold?

IF ONE OF THE ITEMS on the aid agenda is the transfer of state assets to private hands, another is the "transition to democracy". This has seen the emergence of a handful of political parties, some of which have difficulty getting enough delegates together to hold a credible conference. Some are laughably parochial (like the students whose leaders declared in favour of the free market, with no subsidies - except for university fees. "Because the state has a monopoly," they explained, straight faced, "it must help those who cannot afford the fees.")

Other parties are regionally based; a real threat is that Mozambique will simply fall apart, unable to cope with a weakened central government, and the encouragement of regional factions which, with some justification, denounce "Maputo bias". Outside a few small islands of activity, the futher from Maputo you travel, the bleaker the economic picture gets. There are grand plans to decentralise government and build local institutions. But the reality is that never before has so much of the available resources been so concentrated in the capital.

FOR MOST MOZAMBICANS, economic reforms are bringing precious little - and they are taking away what little they had won. The People's Assembly has surrendered the country's health service, one of Frelimo's major gains. Allowing private practice will probably drain trained staff from state institutions, already stretched to breaking point by the sudden departure of Soviets and Eastern Europeans. For the majority, increased charges, privatisation and other reforms are putting health care, education and other services out of reach.

No trickle of tourists back in Maputo will change this; the generators that buzz outside the aid offices can easily be turned off. The most likely movement continues to be a stream of refugees across our borders. Hillbrow may not be much, but compared with the poverty and destruction of Mozambique, it was heaven on earth this Christmas.

(Mike Mano is a freelance journalist who visits Mozambique frequently)

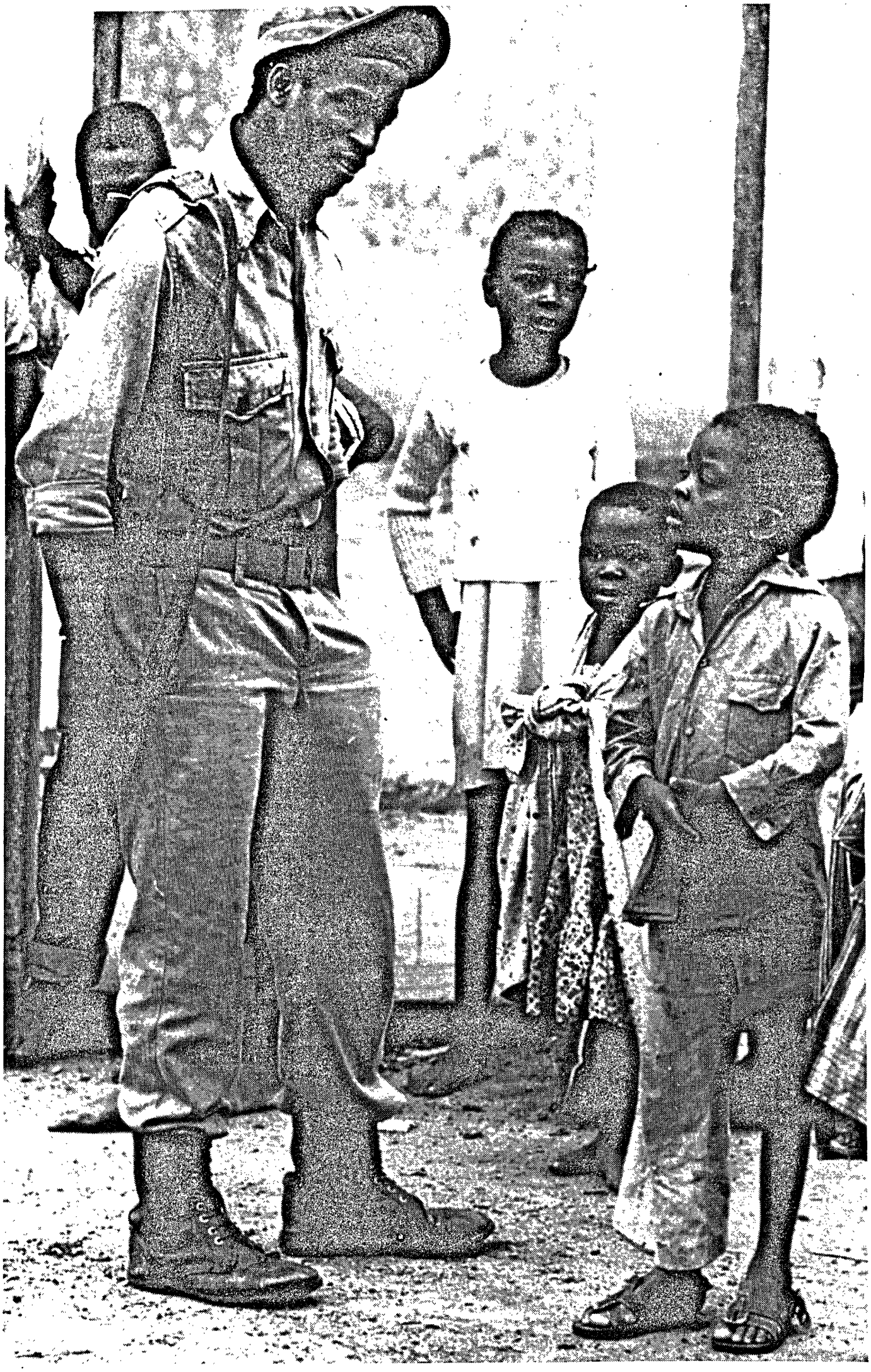

'n Frelimo-soldaat gesels met Mosambiekse kinders

PEACE IS POSSIBLE

REPORTS suggest that the round of peace talks just started in Rome may finally herald an agreement between Renamo and the Frelimo Government. These talks are only part of a complicated diplomatic process involving many other parties.

A peace settlement in Mozambique could be reached "within two to three months," said Mario Raffaelli, Italian representative to the talks in Rome.

Mozambique's transport minister Armando Guebuza and Raul Domingos, head of foreign relations of Renamo, met for the ninth round of talks. The negotiations began in December 1989 towards an agreement on eventual elections, after 16 years of civil war.

The talks have since July 1990 been mediated by the Italian government and the Mozambique Sant' Egido Catholic Church.

Raffaelli said: "Each party now finds itself faced with an irreversible process and Renamo has adopted a more political attitude."

The meeting earlier this month between Robert Mugabe of Zimbabwe and Renamo's chief Alfonso Dlakhama was vital. The withdrawal of Zimbabwean troops is a major Renamo demand; one issue to be settled is how to handle the "freelance banditry" which is expected to follow any ceasefire.

At this stage, a meeting between Mozambique's President Chissano and Renamo's Dlakhama now appears to be possible. This would represent a breakthrough and could only occur if broad agreement had already been reached. - Sapa

Hemel en hel *sy aan sy*

'n Reis na Mosambiek? As jy die slaggate ken en bereid is om op te offer ter wille van 'n onvergeetlike ondervinding, kan jy 'n perspektief op 'n stuk Afrika-geskiedenis kry wat geweldig stimulerend is, skryf **RALPH RABIE** *(ook bekend as Johannes Kerkorrel)*, wat pas 'n rukkie in dié land uitgespan het

EENS op 'n tyd, in die vroeë sewentigerjare, het strepe toeriste uit Suid-Afrika deur die Laeveld gestroom na die wilde dekadensie van Lourenzo Marques. Dit was die Transvalers se vakansiebestemming nommer een, en belaai met hul motorbote en surfboards was dit vir hulle die kortste roete na die Indiese Oseaan.

Vandag is dit 'n ander storie. Lourenzo Marques het Maputo geword, en die enigste roete na Mosambiek loop nou deur Swaziland.

Vra 'n mens in Swaziland self uit na Mosambiek, kry jy geeneen van die locals wat dink dit is veilig om met 'n motorvoertuig na Maputo te reis nie. "Ry so vinnig as wat jy kan, en moet vir niks en niemand stop nie," is die raad wat almal jou gee.

By 'n grenspos met die naam Namahacha is dit 'n miernes van bedrywigheid. Dit krioel van mense, almal op pad na Maputo. Mense bedel lifts, sigarette, geld. Die amptenare soek visums en registrasievorms. Iemand gryp die pen uit jou hand en begin die vorms namens jou invul. Olie jy die handpalm van 'n beampte met 'n noot of twee, verloop alles vinniger. 'n Twintig rand hier, en 'n vyf rand daar kry jou seepglad deur die burokratiese nagmerrie.

'n Moslem in 'n blou jurk en broek vra 'n lift na Maputo. Hy is 'n dokter, vertel hy. Jammer, die kar is vol tente, bagasie, slaapsakke. 'n Jong penpusher vererg hom vir die onbehulpsaamheid, en kom inspekteer sommer self die kar se agtersitplek. "You no like sharing," sê hy. (Ons wou 'n Jay in vrede geniet langs die pad.) En net daar verdwyn die kar se registrasievorms ewe skielik. Ek sit en wag geduldig op 'n houtbankie, maar vir alle doeleindes het ek nou amptelik onsigbaar geword. Buite toet die motors agter in die ry. Ek word spyt dat ek nie 'n meer sosialistiese hart besit met plek vir duisende passasiers nie. Gaan sit later radeloos in die motor, besluit om te wag tot die papiere self eendag opdaag. Op die hoogtepunt van die lawaaiende toeters en vloekende bestuurders verskyn daar uit die bloute 'n soldaat met die dokumente.

DIE HIGHWAY NA MAPUTO is in teorie 78 kilometer, maar in die praktyk so lank en uitmergelend soos die pad na die hel. Om die waarheid te sê, die pad bestaan feitlik glad nie op plekke nie. Daar is slaggate, dongas, verspoelde stukke en landmyn-kraters. Selfs 10 kilometer per uur is 'n gevaarlike snelheid.

Langs die pad, elke 500 meter, staan groepies soldate, gewapen tot die tande. Jy is basies nooit buite sig van 'n soldaat nie. Oral staan uitgebrande wrakke van vragmotors en karre.

Leë geboue staan verwaarloos, sonder inwoners. Grandiose geboue, in die Portugese koloniale styl, met ballustrades en verbleikte Maria-ikone, staan verlate. Paul Simon se lyrics kry nuwe betekenis:

"The sun was beating on the soldiers by the side of the road
There was a bright light, a shattering of shopwindows
the bomb in the baby carriage was wired to the radio"

DIE VERWOESTING VAN DIE oorlog is oral te sien. Veral vir die eerste 30 kilometer is daar geen landerye nie, net hier en daar 'n murasie, en die Afrika-son bak genadeloos op alles neer. Die soldate bedluie vir sigarette, koeldrank, bier, as jy dit waag om stil te hou.

Op die pad hardloop groepies kinders rond en gooi met hande en grawe grond op die gate in die pad. Sodra hulle jou sien, vryf hulle op die maag en steek hande uit vir kos of geld. By Xai-Xai stop ons, stomgeslaan, by die soveelste murasie. Dadelik kom kinders aangehardloop, hul vuiste spring ongevraag in die lug vir die foto, viva revolusie, vir die rekord.

Dan, halfpad na Maputo, raak die pad skielik mooi. Daar is nuwe landerye, 'n nuwe dorpie, huise van riet en gras, mense wat staan en gesels.

Daar is ook villas uit die Portugese koloniale tyd, met elegante stoepe, en tropiese bome, piesangs, mango's en netjiese landerye. Instituto de Agrario, sê 'n bord. Die argitektuur is ongelooflik mooi. Slanke lyne, sagte kleure.

Dan, in die verte, lê die baai van Maputo. 'n Reusagtige hawestad met wolkekrabbers uit die seventies wat verinneweerd gryp na die hemel, en in die mis oor die see, blink soos 'n juweel in die oggendson.

As jy binnery, is daar verbleikte advertensieborde vir Seven Up en Pepsi-Cola wat enige Pop artist groen sal maak van jaloesie. En oral die geraamtes van hoë geboue, wat net so laat staan is in 1975 ná die revolusie.

DAAR IS DIE CAFé CONTINENTAL, kompleet met stoele op die sypaadjies, maar geen melk vir die koffie nie. Dit is asof die horlosie gestop het in 1975, en sedertdien het geen nuwe voorrade die stad bereik nie, en niks kon ooit vervang word nie. Orals sien jy die meubels, die stoele, tafels, gordyne, koppies - alles dateer uit 1973, en aan alles sien jy die verweer sedertdien. Dit is soos om in 'n late sixties/early seventies time-warp in te stap.

Die strate is wyd en hobbelrig, met gate in die pad, wat die bestuurders van hip ambassade-voertuie rats omseil. Die strate het name soos Avenu Lenin, Avenu Karl Marx en Avenu Mao tse Tung. Maputo het al die elegansie van 'n Mediterreense stad, maar die merke van 'n verwoestende oorlog en verskriklike armoede sit oral hard en duidelik.

'n Mosambiekse soldaat

Die veiligste plek vir toeriste in Mosambiek is die eiland Inhaca, duskant die baai van Maputo. Die veiligheid in die res van die land is te onseker. Om na Inhaca te gaan, haal jy 'n veerboot in die hawegebied. Die veerboot self is antiek. Dit is basies 'n groot geroeste ysterbad, en of hy ooit die eiland sal haal, lyk onseker. Daar is gerugte dat hy die vorige week twee keer gebots het - een keer met die jetty op die kaai, en die tweede keer met die veerboot na Catemba.

DIE EILAND-BEWONERS self pak hom vol, en hulle bring voorrade saam uit Maputo. Sakke uie, aartappels, en meel, en van die eiland self, emmers vol vis vir die mark.

Dis drie ure op die oop see, en soms voel

vervolg op bladsy 20

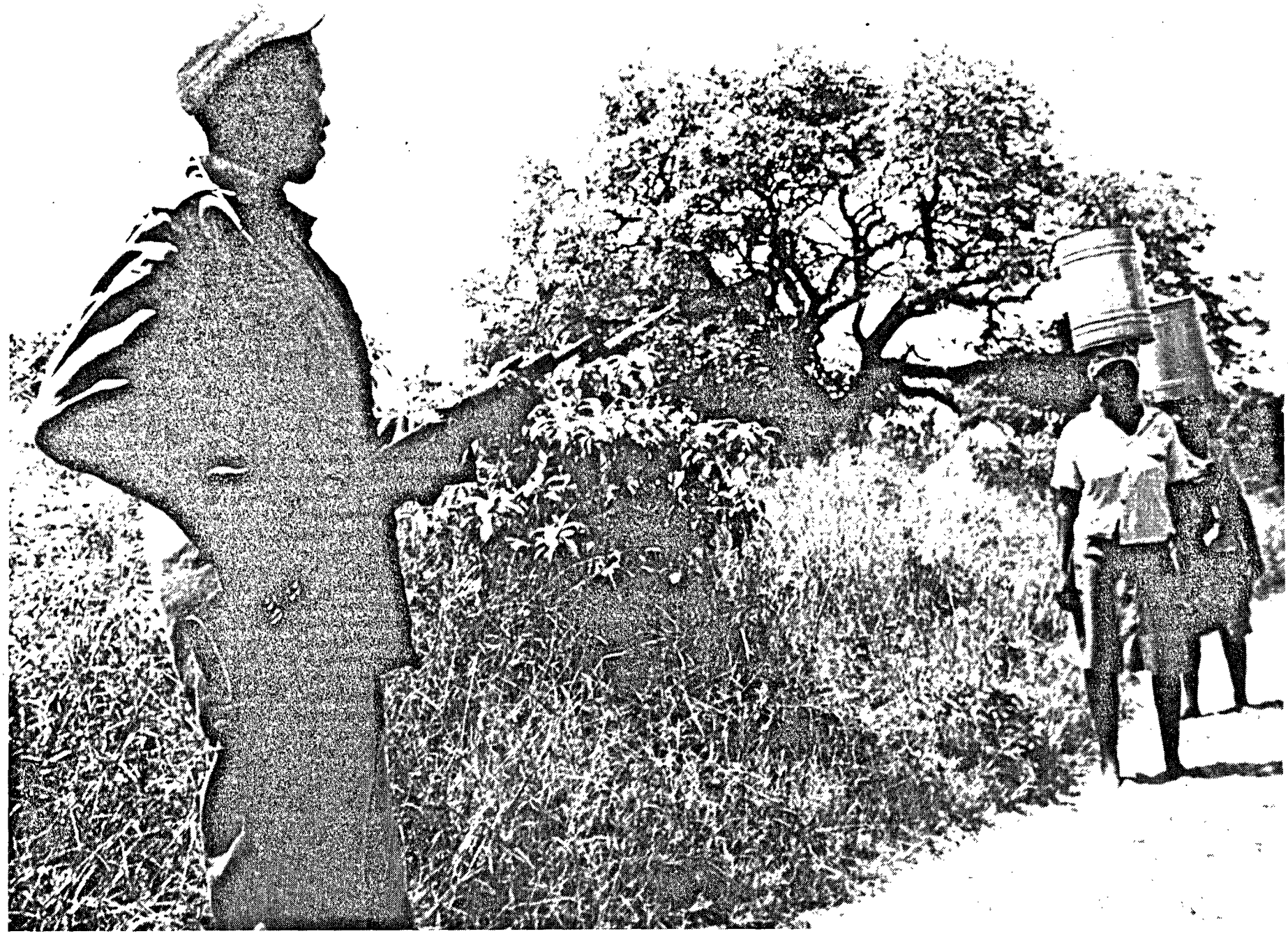

Elke 500 meter langs die pad is daar 'n Frelimo-soldaat om die gebied teen moontlike Renamo-aanvalle te verdedig

vervolg vanaf bladsy 19

dit of dit vinniger sal gaan om uit die boot te klim en op die water te loop.

Dit is onmoontlik om op die eiland self te kom sonder om nat te word. Van die veerboot af word jy in kleiner plat bote na die eiland gebring, en dan sit jy jou bagasie op jou kop, en stap deur die see tot op die kaai. Amper soos 'n religieuse seremonie is dit: jy moet jou voete met seewater was voordat jy op die goue strand afklim.

Inhaca is 'n paradys, altans vir die eerste paar dae. Die seewater is helder soos glas. Jy kan ure lank swem. En met paddavoete en 'n duikbril kan jy 'n hele wêreld onder die see ontdek. Visse in neon-groen en pers, snaakse vorms. Jy kan amper nie glo dat God so iets kon maak nie, die volmaaktheid van die oordrewe delikate vorms van die visse en die kleurryke koraalriwwe is net 'n halwe graad verwyder van kitsch.

Sit jy snags op die strand, is daar die melkweg bokant jou, die seewater is lou, en as jy aan die water raak of daarin duik, skitter duisende fosforliggies in die water. Uit dié perspektief lyk die aarde volmaak, en jy kan begin vergeet dat daar stede is vol besoedeling, gate in die osoonlaag en oorbevolking elders ter wêreld.

Dié perfeksie raak vervelig ná 'n paar dae. Die tropiese son is genadeloos, en die eiland-lewe self is hard. Ná 'n rukkie kom 'n mens gou agter waar die krake sit. Daar is bitter min vars vrugte en groente, maar as jy van mango's hou, kan jy in 'n boom klim en die takke skud, en 'n paar sal wel op die grond val. En ná 'n harde dag se staptog kan jy op die hotel se stoep yskoue Agua de Coco bestel. Dit is nou 'n kokosneut wat in die yskas was, oopgekrap word, en dan drink jy die sap uit 'n strooitjie.

Maputo is veel interessanter. Dit is waar die vorm van die nuwe Mosambiek uitgebeitel word. Daar is plakkate wat sê: 1992 Ano Novo Prospero - vir 1992, die Jaar van die Nuwe Voorspoed. Ook plakkate vir die vyfde kongres van die Sosialistiese Party. En die tekens van die vrye markstelsel is besig om oral in te kruip.

DIE STRAATKINDERS LOOP ROND met bokse vol sigarette, lekkergoed en teister toeriste. Hulle name word neergeskryf en aan die einde van die dag kry hulle 'n cut van die goed wat hulle verkoop. Fanta is groot. Almal is mal vir Fanta Laranja. Beba Fanta Leranja, volgens die advertensiebord. Dit drink almal op die sypaadjies en in die strate.

Maar as daar sprake van enige werklike voorspoed vir die land is, dan sal Suid-Afrika 'n rol moet speel, want die voorrade sal uit dié land moet kom. En die mense het gemengde gevoelens jeens Suid-Afrika. Die verskriklike armoede in Mosambiek het baie daarmee te doene dat geen produkte uit Suid-Afrika die land 15 jaar lank bereik het nie. Die Suid-Afrikaanse konsulaat lyk soos 'n tronk. Die mense is versigtig oor wat hulle van Suid-Afrika wil inlaat. Stel hulle regtig belang in die toeriste met hulle neon-uitrustings, kapitalistiese ongeërgdheid en sakke vol geld?

Daar is 'n gees van kameraderie onder die mense in Maputo: hulle is saam deur 'n tyd van groot swaarkry, almal is in dieselfde boot, en almal aanvaar ook verantwoordelikheid vir hul dilemma. Almal glo dat hulle sáám daardeur sal kom. Daar is nie tekens van rassisme nie. Almal sosialiseer gemaklik, jy kry nie die indruk dat mense gedurig iemand anders die skuld gee vir hul eie dilemma nie, soos in Johannesburg wel gereeld die geval is.

Jy kan baie goedkoop eet, van die straat en die mark af, of duur, in restaurante of die Hotel Polana, koloniale vertoonstuk nommer een. Die lingua franca is Portugees. As jy Engels praat, kom jy nêrens nie. Die Portugese taal het nogal ironies genoeg, veel bygedra tot nasionale eenheid, kom 'n mens agter.

Soms oortuig die sosialisme jou: as jy vyftig sent vir Malaria-pille by die Farmacia betaal wat in Suid-Afrika R18 kos. Spotgoedkoop openbare vervoer. Boeke wat 50 sent elk kos. En die sentrale mark in Maputo, waar die tafels kreun onder alles waarvan jy kan droom, vars vis uit die see, groente waarop die dou sit, kasjoeneute voor jou oë gerooster, kos in oorvloed vir 'n koning, maar binne die mense se bereik. Selfs oom Sarel van Calitzdorp se geelperskes is hier te koop.

Soms is jy glad nie oortuig dat die stelsel werk nie. Dit is glad nie snaaks om Nuwejaar, van half-een die nag tot halfvier die oggend by 'n padversperring te sit omdat jy nie jou ID-boek met jou rybewys by jou het nie. Of om 15 000 metacais te moet uitpluk om 'n verkeersbeampte om te koop nie. Of om deur vier soldate met AK-47's aangehou te word, omdat jy niksvermoedend 'n U-draai voor President Chissano se huis gemaak het nie. En dan te hoor dat jy kan gaan, maar net as jy bereid is om sus en soveel dollars uit te pluk vir jou vryheid. En as jy dit nie wil doen nie, word jy gedreig met die gevangenis en 'n sambok-sessie. Dit is blykbaar 'n aanvaarde deel van die daaglikse bestaan om petty officials om te koop. En sit jy eers in die gevangenis, moet jy almal omkoop, van die hoogste tot die laagste amptenaar.

MAAR MOSAMBIEK IS OOK 'N LAND in 'n oorgangsfase: van 'n militêre staat na 'n ander stelsel. En wat moet dié stelsel wees? Soos die res van die wêreld ook steier onder die stuiptrekkinge van ideologieë aan die einde van die 20e eeu, moet Mosambiek 'n keuse doen. Die vredesverdrag van 22 November is nog nuut en erg fragiel. Oorlog het 'n lewenstyl geword, met groot winste vir staatsamptenare en sakemanne op die regte plekke, maar die prys, in menslike terme, het hier finaal te hoog geword. 'n Mens kan maar net hoop vir die beste.

Moenie 'n goedkoop paradys verwag met produkte in oorvloed nie. Die land is nog nie heeltemal reg vir strome toeriste nie. Daar is nog nie veel geriewe nie, en diens bestaan op baie plekke glad nie. Maar as jy die slaggate ken en bereid is om op te offer ter wille van 'n onvergeetlike ondervinding, kan jy 'n perspektief op 'n stuk Afrika-geskiedenis kry wat geweldig stimulerend is. En dan moet jy nou gaan - want teen Desember gaan die golf van toerisme die land met mening tref.

Hulle spuit *DOOM* oor die prawns!

LOUISE DU PLESSIS, 'n student van Pretoria, het Mosambiek onlangs besoek en self 'n stukkie van die voortslepende burgeroorlog ervaar

MET die intrapslag wys Maputo aan toeriste wat 'n burgeroorlog aan menswees, die ekonomie en kultuur doen.

Van Lourenco Marques - die plek waar Suid-Afrikaners jare gelede gaan prawns eet het en party hou het - is vandag baie min te sien.

Dat Portugal tot in 1975 in beheer was, is wel nog duidelik. Die meeste mense in Maputo praat steeds Portugees en die Portugese boustyl sien mens ook nog oral in die stad.

Geboue staan al vir jare half-afgebrand sonder ruite; geroeste, onrybare karre is oral en mense woon letterlik in dié motors.

Hoewel verskillende internasionale organisasies 'n paar jaar gelede reeds begin het om hulp te verleen vir opruiming, is daar nog nie veel aan die rioolstelsel gedoen nie en is die hele Maputo vol plakkers wat die plattelandse streke verlaat het om weg te kom van die voortslepende burgeroorlog. Dié mense woon vandag in Maputo in riethuisies.

Soos in ander Afrika-stede vind alle belangrike én onbelangrike bedrywighede op die swartmark plaas. Selfs die toeristegids raai mens aan om eerder jou rand op die swartmark in te ruil - in die bank kry mens 550m\t vir 'n rand waar die swartmark jou 800m\t gee. En op Maputo se sypaadjies kan mens enigiets van Das Kapital to die Bybel koop. Hoewel bier op elke straathoek verkoop word, is dit opvallend hoe min inwoners self drink.

Vrugte en groente is volop maar rooivleis, kaas en vars melk is byna nêrens te kry nie. Die meeste van Mosambiek se kos kom ook vanaf Suid-Afrika - en mens kan selfs Tassies op straat koop. Maputo is ook nooit stil nie en markte is tot laatnag nog oop vir besigheid.

Toeriste in Maputo kan nooit vergeet van die oorlog nie. Behalwe vir inwoners sonder bene of arms, lyk mense moeg en emosieloos en praat nie sommer oor die oorlog nie. Mens kry ook die indruk dat die oorlog en armoede só deel van hul lewens geword het dat dit moeilik is om wel positiewe elemente om hul raak te sien.

Aangesien die polisie en weermag se salarisse klein is en hulle byna onbeheerde magte het, kan mens van dag tot dag jou uit enige situasie koop - mens kan selfs 'n AK47 in Maputo vir R30 koop.

VIR MENIGE SUID-AFRIKANER skep dit dan ook 'n ideale geleentheid om 'n vinnige buck te maak: tans koop 'n groep Suid-Afrikaners prawns vanaf die Russiese skepe; betaal die polisie om hul trok te verseël en te sê dis groente; by die doeanes haal hulle net eenvoudig geld uit en die prawns kom Suid-Afrika toe. Dié prawns word in Durban se hawe afgelaai en met elke vrag word 'n R40 000 wins gemaak - "tot soveel as R200 000 per maand" spog 'n Suid-Afrikaanse prawns-handelaar. Maar selfs met dié metode moes handelaars te veel geld aan die Russiese skepe betaal en nou word prawns regstreeks vanaf die vroue en vissers wat die prawns uithaal, gekoop.

Dié vroue en vissers het nie veel van 'n keuse aan wie hulle die prawns wil verkoop nie omdat dit so gou sleg word - en mag die jirre my straf as ek lieg, maar DOOM word oor die prawns gespuit om die brommers weg te hou!

Grondbesit is nie moontlik in Mosambiek nie weens die sosialistiese stelsel, maar mense kan wel 'n 95 jaar lange huurpag-kontrak aangaan.

DIE PAD VANAF DIE LOMAHASHA-grenspos (tussen Swaziland en Mosambiek) is waar byna al die handelsverkeer plaasvind. Om dié rede is Renamo-aanvalle in dié gebied redelik algemeen. Soggens staan daar vir omtrent 20 km elke 500 m 'n gewapende Frelimo-soldaat langs die pad in 'n poging om Renamo-aanvalle af te weer en dié pad te beveilig. Min van die soldate dra dieselfde kleur tekkies - laat staan nog uniforms. Die Frelimo-soldate is vriendelik en nóg vriendeliker as mens vir hulle sigarette gee.

Waar daar die afgelope tyd min Renamo-aanvalle was, het ons ons vasgeloop in 'n Renamo-lokval.

Al die verkeer is op een plek gestop en 'n Frelimo-soldaat het aan die groep bang Suid-Afrikaners en Mosambiekers wat net hul skouers opgehaal het, gesê om nie verder te ry nie. Renamo het glo 'n kooltrok aangeval en 'n Frelimo-soldaat is gewond. Al die Suid-Afrikaanse motoriste het bang gewag terwyl 'n ou tenk aangery gekom het. In die tenk was die gewonde Frelimo-soldaat met 'n ou vuil lap om sy stukkend-geskiete arm.

Maar dié insident het nie juis die Mosambiekse bestuurders gepla nie: nog voordat die teken gegee is dat die pad weer veilig is, is almal terug in hul busse en taxi's; verby die pas-afgebrande trok en verby soldate wat langs die pad staan en beduie.

OM BY INHACHA-EILAND uit te kom, het ons die 45km op 'n veerboot afgelê vir 2 000 m\t. Die veerboot is oorlaai met hoenders, kinders, vis, brood en meel (vanaf Kanada en Engeland). Op die eiland is 'n Protea-hotel en kampeerplek vir toeriste en ongeveer 10 000 Mosambiekers woon op die eiland waarvan die meeste kinders is. 'n Hoë sterftesyfer kom onder die kinders voor aangesien daar nie vars water beskikbaar is nie. Dit is natuurlik ook na Inhacha-eiland waarheen Suid-Afrikaners kom om vanaf hul seiljagte na die koraalriwwe te kom kyk.

'n Toeris het 'n paar jaar gelede sy twee mak kraaie op die eiland losgelaat en vandag is swartkraaie 'n pes hier. Hoewel die lewe op die eilande baie rustiger is as in Maputo, laat 'n tweejarige dogtertjie in 'n afgesnyde Frelimo-broek jou nie sommer vergeet van die oorlog nie.

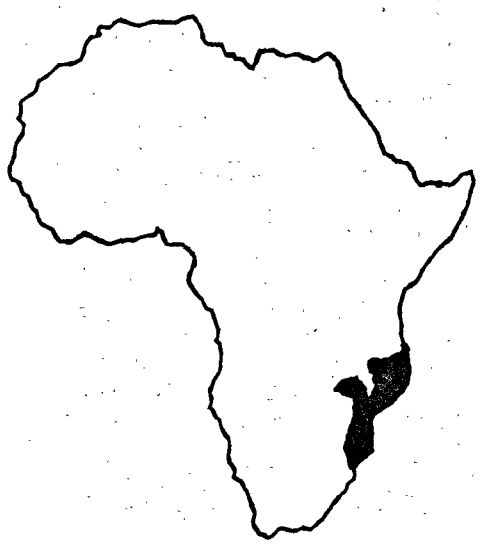

DIE REPUBLIEK VAN MOSAMBIEK

BEVOLKING: Mosambiek het 'n bevolking van 16 miljoen mense. Portugees is die amptelike taal. Altesame 60 persent van die inwoners hou nog by die tradisionele Afrika-godsdiens, terwyl 30 persent Christene, en 10 persent Moslems is. Altesame 14 persent van die bevolking is geletterd. In 1986 was daar 12 270 hospitaalbeddens is die land en 185 dokters. Die lewensverwagting in 1985 was 47 jaar.

GEOGRAFIE: Die land beslaan 792 305 vierkante kilometer en begrens Tanzanië in die Noorde, Malawi, Zambië en Zimbabwe in die Weste, en Suid-Afrika en Swaziland in die Suide.

TOPOGRAFIE: Amper die helfte van die land bestaan uit laagliggende kusgebiede wat trapsgewys met plato's na die bergagtige gebiede aan die westelike grens rys.

INDUSTRIE: Sement, alkohol en tekstielware.

BELANGRIKSTE LANDBOUPRODUKTE: Kasjoeneute, katoen, suiker, tee.

(Inligting uit: The World Almanac)

RENAMO SE KOEËLS KAATS VAN DIÉ MANNE SE LYWE AF

Die burgerlike bevolking van Mosambiek, veral in die afgeleë gebiede, kry al jare lank bitter swaar weens die aanvalle van Renamo-terroriste. Nou slaan hulle terug met magiese kragte. **JOAO SILVA** vertel die storie van die Naparama's

DAAR is 'n gefluisterde gerug in Zambezia: die Naparama's het 'n nuwe geheime wapen: 'n spies wat myle ver trek en die vyand in die hart tref.

Mense is nie baie seker of dit waar is nie, maar waaroor hulle wel baie seker is, is dat die Naparama-krygers aanvalle van 'n Renamo-oormag met AK47-geveggewere kan afslaan met net blaashorings en spiese. Almal in dié omgewing het dit óf al self gesien, óf ken iemand wat dit gesien het, óf ken iemand wie se broer of suster dit al gesien het. Die koeëls spring letterlik van die krygers se lywe af, en hulle skrik vir niks. Hulle beweeg net vorentoe en as hulle op die horings blaas, dan hardloop Renamo.

Wat ook al die waarheid, in die laaste twee jaar is die teenstand van die Naparama's die enigste werklike vordering wat gemaak is in die jarelange stryd teen die terrorisme van Renamo. Wat eens Renamo se hartland en hul sterkste militêre teenwoordigheid was, is nou bevry en duisende vlugtelinge kon terugkeer.

Die "Strook van die Dood" het Mosambiekers die 70km-lange pad deur Zambezia genoem, want vir vyf jaar het Renamo-terroriste die pad geheel en al beheer. Vandag is die lewe langs dié belangrike roete weer normaal, met heelwat handel wat landgs die pad plaasvind.

DIE WOORD NAPARAMA BETEKEN "hy wat ingeënt is". Die krygers word ingeënt met die as van 'n geheime bossie wat in veelvuldige snye in hul borse ingevryf word wat hulle dan koeëlbestand maak. Daarna mag hulle nooit seks hê wanneer 'n militêre operasie aan die gang is nie; hulle mag nooit in die skadu veg nie; en hulle mag nooit hul rûe op die vyand draai nie.

Die plaaslike mense - en die Naparama's self - glo heeltemal aan die storie, en wanneer een van die krygers doodgeskiet word, is die verklaring daarvoor dat hy die kode verbreek het - soos om by 'n vrou te slaap terwyl die operasie aan die gang was.

Maar dit is nie al faset van die Naparama's wat in die tradisionele gelowe - met 'n Christelike invloed daarby - van die mense van noordelike Mosambiek gesetel is nie. Die charismatiese leier van die groep, Manuel Antonio, sê hy het op die ouderdom van twaalf weens masels gesterf, maar God het hom net meer as twee jaar gelede op 'n berg in die omgewing laat herleef om sy mense met die oorlog te kom help. Hy dra nou altyd 'n swart beret met 'n kruis voor-op en hy noem homself 'n dissipel van Jesus.

DIE SUKSES VAN DIE NAPARAMA'S lê waarskynlik daarin dat ook die Renamo-soldate glo in hul magiese krag, en daar is gevalle aangeteken waar 'n oormag gewapende Renamo-vegters wat deur 'n klein groepie Naparama's gekonfronteer is, wild aan die hardloop gegaan het toe die groep met skreeuende fluite, blasende horings en swaaiende spiese op hulle afstorm.

Die groep het in die laaste twee jaar gegroei tot 'n mag van sowat 20 000 man, en het 'n onmisbare bondgenoot van Frelimo in die streek geword.

Maar Renamo is nou glo besig om sy eie toordokters te gebruik om sy eie mag van sowat 3 000 man wat die Naparama's moet aanvat, in te ent dat ook hulle onvernietigbaar kan wees.

Onlangs het Renamo 'n Naparama naby die dorp Lalaua doodgeskiet, sy liggaam opgekap, opgekook en die potte in winkelvensters gelaat sodat die plaaslike mense kon sien dat hy nie onsterflik was nie.

Regter stel moraliteit bo die wet

Al is Oos-Duitse grenswagte deur die voormalige totalitêre regime beveel om alle vlugtelinge dood te skiet wat die grens probeer oorsteek, moes die wagte hul eie gewetens geraadpleeg het - en geweier het om te skiet, het 'n Berlynse regter vandeesweek bevind. RICHARD INGHAM doen verslag oor die morele debat wat rondom die verhoor van oud-grenswagte gevoer word

BERLYN - Die kwessie van moraliteit versus die wet is die kern van 'n stormagtige hofsaak waarin 'n voormalige Oos-Duitse grenswag vandeesweek tronk toe gestuur is omdat hy die laaste slagoffer van die Berlynse Muur doodgeskiet het.

Nadat vyf maande lank diep gedelf is in 'n donker hoofstuk van die Duitse geskiedenis, het die Berlynse Staatshof Ingo Heinrich drie en 'n half jaar tronktraf opgelê. 'n Koeël uit sy geweer het die hart deurboor van die 20-jarige Oos-Duitser Chris Gueffroy, wat in die nag van 6 Februarie uit Oos-Berlyn probeer ontsnap het - net nege maande voor die val van die Berlynse Muur.

'n Tweede oud-grenswag, Andreas Kuehnpast, 27, het 'n opgeskorte vonnis van twee jaar tronkstraf gekry weens poging tot moord op Gueffroy en sy vriend, Christian Gaudian, wat in die been verwond is.

Maar Mike Schmidt, 26, wat as leier van die eenheid die bevel gegee het om te vuur, en 'n vierde lid van die eenheid, Peter Schmett, 27, is vrygelaat nadat hulle aangevoer het hulle het nie na die vlugtelinge gemik nie.

HEINRICH SE VONNIS het baie mense in die hof verbaas - en nie net die verdediging nie, maar ook die staatsaanklaer, wat minder as twee weke gelede net opgeskorte vonnisse vir al vier gevra het, gaan appelleer daarteen. Volgens die staatsaanklaer, Christoph Schaefgen, was die vier die slagoffers van manipulasie, "bedrieg deur die magshebbers in Oos-Duitsland".

Regter Theodor Seidel het dié argument egter verwerp. In sy beslissing het hy gesê Gueffroy se dood, net 'n paar sekondes voor hy die Weste sou bereik het, kom byna neer op 'n "teregstelling" en die vonnis is dus geregverdig.

Morele reg, het hy bygevoeg, kan voorrang geniet bó staatswette - en selfs onder 'n totalitêre bewind moet enkelinge steeds die verantwoordelikheid vir hul dade aanvaar.

Hy gee toe dat Keuhnpast en Heinrich "die laaste skakels in 'n lang ketting van verantwoordelikheid" is, maar sê "hulle het hul gewetens nie deeglik genoeg geraadpleeg nie" en moes die bevel om te skiet verontagsaam het.

"Nie alles wat moreel reg is, is staatswet nie," het Seidel gesê met verwysing na aspekte van die Duitse reg ná 1945 waarna selde verwys word.

Seidel se beslissing het tot die kern gesny van die probleem wat die Geallieerde aanklaers in die Nuremberg-verhoor van Nazi's geteister het - en wat steeds 'n twispunt is noudat Duitse aanklaers, byna 50 jaar later, diegene wil straf wat vir die totalitêre regime in Oos-Duitsland verantwoordelik was.

Volgens die verdediging in die grenswagsaak berus die ware verantwoordelikheid vir die dood van vlugtelinge oor die Berlynse Muur by Oos-Duitsland se voormalige politieke en staatsleiers, en nie by die mense wat die opdrag om te skiet uitgevoer het nie.

VIER MANS IS AL aangekla omdat hulle die opdrag aan grenswagte gegee het om vlugtelinge uit Oos-Duitsland dood te skiet - maar die belangrikste van dié vier, die 79-jarige voormalige Kommunisteparty-hoof en staatshoof Erich Honecker, het tot dusver aan straf ontkom deur na Moskou te vlug.

Die ander drie, wat in 'n Berlynse tronk aangehou word, is die voormalige hoof van die Stasi-veiligheidspolisie, Erich Mielke, 84, die voormalige premier Willi Stoph, 77, en die voormalige minister van verdediging Heinz Kessler, 71.

Uiteindelik, sê regskenners, sal die saak teen hulle waarskynlik beslis word deur 'n lang-verwagte beslissing deur die Federale Grondwetlike Hof in Karlsruhe, wat die wettigheid daarvan oorweeg om voormalige Oos-Duitse spioene te vervolg.

Sover bekend is sowat 200 Oos-Duitse vlugtelinge in Berlyn en elders aan die Oos-Duitse grens dood sedert die oprigting van die muur op 13 Augustus 1961 tot die val van die muur op 9 November 1989 tydens die klimaks van 'n volksrevolusie.

Die meeste is doodgeskiet, maar ander is deur landmyne en outomatiese skrapneltoestelle neergevel. Dit sal waarskynlik nooit bekend wees presies hoeveel vlugtelinge dood is nie.

'n Tweede groep voormalige Oos-Berlynse grenswagte word al sedert Desember verhoor. - AFP

VRAE AAN DIE JURIE

Potensiële juriëlede in die verkragtingsaak teen Mike Tyson het elk 'n vraelys ontvang om in te vul. Die doel van die vraelys is om vas te stel hoe die potensiële juriëlid oor onder meer vroue-kwessies en boks voel.

Die jurie moet uit 'n moontlike 100 kandidate saamgestel word. Een van die vrae is: "Was jy ooit betrokke by boks?"

Die gewese wêreldkampioen word weens verkragting en drie seksverwante oortredings aangekla.

Die foto van Tyson is in 'n Amerikaanse nagklub geneem.

Nuwe Nazi's wil 'Vierde Reich' skep

Al hoe meer jeugdiges in Oostenryk sluit hulle aan by 'n Neo-Nazi-netwerk wat glo die regering wil omverwerp. Nou begin die polisie op hulle toeslaan, berig SANDRA LECUT

WENEN - Oostenryk het 'n veldtog begin om 'n ontluikende Neo-Nazi-beweging uit te roei wat volgens regeringsamptenare noue bande het met soortgelyke bewegings elders ter wêreld.

Die bedrywighede van Neo-Nazi's - wat wrede aanvalle op buitelanders en onwettige wapenaankope insluit - word al hoe meer deur die regering beskou as 'n bedreiging vir die landsveiligheid en die maatskaplike orde.

Nadat die Oostenrykse polisie lank versuim het om op te tree, het hulle in die laaste paar weke toegeslaan en verskeie Neo-Nazi-netwerke opgebreek.

Op 7 Januarie is Gottfried Keussel gevang - die leier van die Neo-Nazi-beweging Vapo, wat in sowel Oostenryk as Duitsland aktief is. Kueller is verlede Mei as leier gekies in die plek van Vapo se Duitse leier, Michael Kuehnen, wat weens Aids dood is.

Die week daarop het die polisie toegeslaan op 'n Neo-Nazi-groep in Wenen en beslag gelê op ultra-moderne wapens en pakke propaganda.

HERMANN USSNER, 49, DIE LEIER van 'n groep genaamd die Trenck-Kommando, word saam met nog 'n voorste aktivis aangehou, terwyl nog 20 Neo-Nazi's deur die polisie ondersoek word.

Ussner en die ander aangehoude leier, wie se naam nie bekend gemaak is nie, het glo gesê hulle wil 'n kommando van 'n paar honderd aktiviste saamstel om die regering omver te werp.

Verlede naweek het die polisie vier jeugdiges gevang wat onlangs 'n hostel vir buitelanders in Traunkirchen in die suide van Oostenryk met petrolbomme bestook het. Die jeugdiges, tussen 18 en 23 jaar oud, sê hulle is Vapo-lede, Gottfried Kuessel is hul leier en hul groep het opdrag gekry "om 'n Vierde Reich" te skep.

Die regerings van Oostenryk en Hongarye het vandeesweek gesê daar is noue bande tussen Neo-Nazi-bewegings in dié twee lande en die bewegings het ook bande met Nazi-bewegings in Amerika, Kanada en Latyns-Amerika.

Die Oostenrykse regering beweer die organisasies word gefinansier deur "internasionale staatsamptenare" en ver-regse politici. Die geld kom uit sowel Oostenryk as ander lande.

Kuessel en die Hongaarse Neo-Nazi Istvan Gyoerkos het glo verskeie kere ontmoet en gereeld in verbintenis getree met 'n Amerikaanse Neo-Nazi.

Volgens die Oostenrykse politieke navorser Wolfgang Neugebauer word, naas 'n kerngroep Nazi-leiers soos Kuessel wat al sedert die jare sestig aktief is, al hoe meer jeugdiges gewerf om buitelanders aan te val.

Volgens Neugebauer word sowat 50 ultra-regse organisasies in Oostenryk gesteun deur die Oostenrykse Liberale Party onder leiding van Joerg Haider. - AFP.

STREET-WISE

National Street-childrens Organisation
Funds raised under children's foundation no 01-100173-000-7

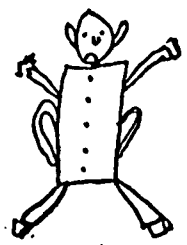

NOW I HAVE A TEACHER

NOW I HAVE A SCHOOL

NOW I HAVE FRIENDS

NOW I HAVE A BED AND FOOD

NOW I HAVE HOPE.

HE IS POOR, HE HAS NO CLOTHES.
HIS HANDS ARE BROKEN.
HE WANTS A PLACE TO STAY.
SIPHO (AGE 9).

BEFORE STREET-WISE I SMOKED GLUE AND SLEPT ON THE STREETS.
We provided shelter, care, education and job-skill training to street-children, the vast majority of whom are not delinquent, but are the victims of poverty, abuse, neglect and violence.

Please help us to give these once-abused and rejected children a constructive childhood on which to build an adulthood with integrity. Please send your contribution by cheque or postal order to:
PO Box 1312
PARKLANDS
2121

Telephone: (011) 648-1203/4/7

Rhodies vlug wéér - *Zim toe!*

In die vroeë tagtigerjare het derduisende wit Zimbabwiërs na Suid-Afrika geëmigreer om die swart meerderheidsregering daar te ontsnap. Nou wil dié mense terugkeer na Zimbabwe, maar nie almal wil hulle terug hê nie, skryf **LAURENCE BARTLETT**

"HOEKOM moet ons al dié rassiste terugvat?" wil Gertrude Moyo, 'n sekretaresse van Harare, weet. Sy het tot in haar tienerjare onder die destydse wit minderheidsregering geleef.

Maar almal deel nie Moyo se sentiment nie. "Laat hulle terugkom. Hulle bring vaardighede en geld hierheen," meen die 36-jarige joernalis, Alfons Farayi, wat teen Ian Smith in die guerrilla-oorlog - wat tot Zimbabwe se onafhanklikheid in 1980 gelei het - geveg het.

Selfs sommige van die witmense wat agtergebly het, is nie te gretig dat die gewese Zimbabwiërs terugkeer nie. "Ek dink ons land is beter daaraan toe sonder dié mense," sê 'n senior staatsdiensamptenaar.

Sy sentimente word blykbaar gesteun deur die Zimbabwiese Departement van Immigrasie wat die regering glo gevra het om nie aan Zimbabwe-geborenes 'n outomatiese reg te gee om na die land terug te keer nie.

Ongeveer 100 000 witmense het Zimbabwe na onafhanklikheid in 1980 verlaat en die meeste het na Suid-Afrika gekom: die allerlaaste land in Afrika met 'n wit minderheidsregering. Sedertdien het van die mense na Zimbabwe teruggekeer.

Volgens die Weekend Gazette het byna 70 000 witmense wat tans in Suid-Afrika woon die afgelope tyd aansoek gedoen om na Zimbabwe terug te keer. Dié syfer kon nog nie amptelik bevestig word nie, maar daar word algemeen aanvaar dié mense wil teruggaan na Zimbabwe soos die geweld in Suid-Afrika toeneem.

Sê Moyo: "Hulle het hier weggegaan omdat hulle bang was. Bang vir geweld en chaos onder 'n swart regering. En nou het hulle geweld en chaos onder 'n wit regering en wil hulle terug hardloop huis toe. Hulle is soos wit tafeltennisballetjies."

Aan die einde van die sewe jaar lange oorlog teen die wit regering van Smith, het pres Robert Mugabe 'n beleid van rasseversoening gevolg en het ongeveer 100 000 witmense in Zimbabwe gebly.

Baie van die 200 000 wit Zimbabwiërs tydens onafhanklikheid het egter steeds dubbele burgerskap behou - met hul tweede burgerskap meestal Brits. Aan dié mense is gevra om óf die een óf die ander te aanvaar onder 'n enkele burgerskap-wet. Indien dié burgers besluit het om eerder hul Britse burgerskap te behou, kon hulle in Zimbabwe aanbly, maar indien hulle die land verlaat en vir langer as sewe jaar in 'n ander bly, sou hulle hul reg op Zimbabwiese burgerskap verbeur.

Dié wetgewing is onlangs in 'n hooggeregshofsaak getoets waarin 'n Zimbabwies-gebore burger wat na Suid-Afrika geëmigreer het, die reg verkry het om terug te keer sonder burgerskap of 'n werkpermit omdat die immigrasiewet nog nie aangepas is toe die burgerskapwet ingestel is nie.

Uit vrees dat dié uitspraak die hekke sal oopmaak vir al die mense wat nou skielik na Zimbabwe wil terugkeer, het die Departement van Immigrasie die sekretaris van binnelandse sake gevra om dié skuiwergat "as 'n baie dringende aangeleentheid" te beskou. - AFP

HOU, VREDE, HOU

Die wêreld se oë is op Joego-Slawië gerig waar die verbreking van die skietstilstand tussen die Kroate en die Federale Weermag gevrees word. Hier is Kroatiese soldate besig met oefeninge in 'n kamp naby Gosplo, 220 km wes van Zagreb. (Foto: AP)

JAPANNERS MOOR VOORT

Japanners is bekend vir hul minagting vir bedreigde spesies soos dolfyne en walvisse. Nou bedreig hulle die voorbestaan van die reeds bedreigde seeskilpad, sodat Japanse verbruikers brilrame en juwele van skilpaddop kan hê

JAPAN gaan daarvoor verantwoordelik wees dat die laaste spesies van die bedreigde seeskilpad vir altyd van die aarbol gaan verdwyn, omdat dié land weier om die verkope te staak van produkte wat van die skilpaddop gemaak word, sê 'n vooraanstaande omgewingsdrukgroep in Mexiko Stad.

Japan het ook aansoek gedoen om spesiale vrystelling van 'n internasionale konvensie vir die handel in bedreigde plant- en dierspesies, wat hulle sal toelaat om weer 'n skilpad - die golfina - se produkte te verkoop, sê die Mexikaanse Groep van 100 in 'n verklaring.

"Japan misbruik dié meganisme om voort te gaan om handel te dryf in bedreigde spesies, en die land se houding skep die ondernemingsgees by mense om die golfina onwettig te vang en die doppe aan die Japanners te verkoop. Handel in dié doppe het in 1990 tot die vernietiging van drie van die vier belangrike broeikolonies gelei," volgens die verklaring.

Die Groep van 100, met wêreldbekende lede soos Octavio Paz en Gabriel Garcia Marquez, het die Mexikaanse regering sover gekry om in 1990 'n permanente verbod op die vangs van agt seeskilpadspesies te plaas. Dié verbod sluit ook die verkoop van enige seeskilpadprodukte nasionaal en internasionaal in.

Skilpad- of "bekko"-dop word in Japan gebruik om brilrame en juwele te maak.

Volgens die Groep van 100 word die skilpaaie "lewendig oor rooiwarm kole gebraai om die dop makliker te verwyder".

Dit is nog net Japan wat voortgaan om die seeskilpaaie dood te maak, sê die Groep. "Sedert 1970 het die Japanners twee miljoen skilpaaie doodgemaak om die Japanse mark te bevredig," sê die Groep. - AFP

Bestem vir Grootsheid

Jare lank het L'Ormarins navorsing gedoen na die beste plantmateriaal om superieure Chardonnay-wyn hier in Suid-Afrika te maak. Minstens 17 verskillende klone uit Frankryk is gekweek en getoets. Die resultaat – uit 'n ryklik geskakeerde versnit van die beste, kry u

L'ORMARINS
Superieure Chardonnay

Hierdie Chardonnay is gebore uit die toegewyde strewe na die beste wat sedert sy vrystelling wêreldwye lof ingeoes het.

Oesjaar 1987 • **Klassifikasie: Superieur**
Oesjaar 1988 • **Gekies vir SAL Blou Diamantklas**
Oesjaar 1989 • **Goue medalje – "International Wine & Spirit Competition", Londen**
• **"Grand Gold" medalje – Monde Selection, Brussel**

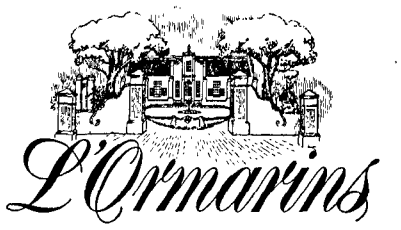

Gevestig 1694 deur die Franse Hugenoot Jean Roi

Besoek L'Ormarins en kom proe sy wyn.
Vir navrae, skakel (02211) 4-1026.

LOR 130/A

die lewe met 'n snorkel

Anna-Mart van der Merwe is 28 jaar oud, getroud, het child-bearing hips, het ordentlik groot geword en "glo" in die sonde van die vaders en so aan en het Klara Viljee in Katinka Heyns se nuwe fliek gespeel.

PEARLIE JOUBERT praat met haar

Wie's jy? Rook jy dagga? Raak jy verlief op die manlike mede-akteurs wat jy moet soen?
Ek's 'n bang mens... en het nog altyd gedink liewer bangjan as dooie jan. En nee, ek't nie deur daai dagga-stadium gegaan toe ek begin drama swot het nie.

Ek was eers vir twee jaar op Stellenbosch en het tale gedoen. Toe gaan ek na UCT se drama-skool en daar sien ek toe die wêreld wat nie Vredendal was nie. Studente wat terugpraat met dosente. Ek is een van vyf kinders en kom van Vredendal af. En nee, ek het nog nie verlief geraak op die akteurs nie. Vry en so aan is maar soos enige ander rol - mens doen dit maar. Ek moes gelukkig nog nooit iemand soen of mee vry van wie ek niks gehou het nie. Regardt van den Bergh, Dawid Minnaar en Gavin van den Berg en so aan was nog altyd stunning mense.

Hoe het jy in rolprente beland ná twee jaar van verhoogwerk by Truk?
Aan die einde van my twee jaar by Truk het ek my eerste televisieding, *Uitdraai*, saam met Annie Basson gedoen. Dit was 'n ongelooflike experience. Annie Basson is wonderlik - sy het my werklik gevat en bekendgestel aan die film-medium. Sy het ook 'n liefde vir film vir my geleer. Film is baie baie anders as die verhoog - jy is klein op film omdat daar soveel tegniese aspekte is.

Verkies jy film?
Nee. Ja. Nee, ek verkies eintlik die verhoog - dalk omdat ek daarin opgelei is en omdat ek myself nog altyd as 'n verhoog-akteur gesien het. Wat ek van hou van die verhoog is die repetisietyd. Daai tyd wat jy baie nou saam met ander mense werk - dan groei jou karakter en daar's heeltyd aksie en reaksie en kommunikasie. Met verhoogwerk speel jy nie op jou eie en probeer die magic daar skep nie. Jy skep die magic saam met die ander spelers. Met televisiewerk is dit anders. Die storie gebeur daar - dit is magies. En toe gaan ek vir 'n jaar weg.

Hoekom?
Daar was baie redes. Ek het nie geweet of ek nog verhoogwerk wil doen nie. Daar was baie redes daarvoor - dalk ook waar ek vandaan kom. Ek moes dink. Ek was nog altyd baie veilig. Veilig van Vredendal; veilig na Stellenbosch; veilig na Kaapstad; en toe skielik professioneel. Ek dink Engelse kinders word grootgemaak om vrae te vra. Ná skool gaan hulle vir 'n jaar of wat oorsee of so iets. Ek het dit nooit gedoen nie en dit is ook nooit aan my gedoen nie. Dit was nie 'n ooo gaats, wat is ek op sestien nie, maar ek moes bietjie dink wat ek met my lewe wil doen en waar ek inpas. Ek't gaan sit en dink: OK my pa-'le het dit en dit vir my geleer, maar nou moet ek my eie lewe skep en self besluit wat ek wil doen; wat neem ek saam en wat los ek; wat is belangrik; wat is waardes - daai goed. Ek gaan toe vir 'n jaar Kaap toe en doen opleiding by 'n personnel consultancy en doen copywriting en oorklanking vir radio. En verlede jaar toe kom ek terug Johannesburg toe en doen vryskutwerk. Toe weet ek wat ek wil weet en wil doen.

Hoekom het jy UCT toe gegaan - die Engels en al daai?
Omdat mense gesê het dit is 'n baie praktiese kursus. Ikeys was nogal 'n kultuurskok vir my. Ek het vir die eerste maal gehoor en gesien hoe mense vir die dosente sê: Ek stem nie met jou saam nie. Ek het gedink ooo jel, nou gaan jy pak kry of ge-expel word. Dit was vreemd vir my. Daar was niks van: Man, jy's 'n kind wat niks ken nie, ken jou plek en sit nie.

Wat aan Vredendal kon jou moontlik inspireer om toneel te speel?
My huis was reg - my pa was baie lief vir toneelspeel en was baie betrokke by die amateur-toneelvereniging van Vredendal. Vandat ek my verstand het, het ons ook baie fliek gaan kyk. Ek't altyd gedink dat ek in 'n kreatiewe lyn wil ingaan en dit was maar net 'n kwessie van besluit wat. En ek kon nou nie juis 'n pianis, skilder of beeldhouer word nie - en toe is dit toneel. Ook omdat ek gedink het dat ek stories en emosies kan vertel, het ek dié keuse gemaak.

Geniet jy dit?
Ja... dit is wat fantasties en seer is van toneel: jy vertel stories, maar dit is nooit klaar nie en die wêreld hou aan draai en draai. Dit is lekker, maar ook killing want jy bly altyd aan die brand. Met toneelspel - verhoog en film - kan mens nie terugsit soos 'n skilder en dink: Nee, hier kort nog bietjie geel en daar bietjie blou nie. Jy gaan sit daar en Katinka (Heyns) sê sy wil shades of green van jou hê om haar prentjie te maak. En dit is al wat jy doen. En dan sien jy die eindproduk en dit is klaar, klaar, klaar met niks wat mens kan doen om dit te verander of oor te doen nie. In die kan en op die tafel en finish.

Word jy werklik lus vir toneelspeel of is dit net 'n job wat jy kan doen?
Ek kry fisiek 'n warm gevoel soms - bloot uit lus wees vir. Dit is soos 'n drug. Dit is half verslawend en soms wíl ek dit doen.

Het jy drome gehad van die beautiful actress, die happy endings en die frankly my dear I don't give a damn's?
... nee. Ek het werklik nie 'n clue gehad wat en hoe ek wat wil doen nie. Vir my oudisie by Ikeys het hulle laat weet ek moet 'n periode-stuk doen van voor die negentiende eeu en ook 'n moderne stuk. Ek't nie geweet wat de jel nie, wie het waar en wat geskryf nie. Nie 'n clue nie. Waaroor ek gedroom het, hoekom ek dramaskool toe is, was 'n image. Ek het 'n verhoog gesien met klomp lywe en almal sweet. En vandag nog is die eindproduk vir my nie so belangrik as die werkproses nie. Dit is hoekom ek vandag nog sit en dink die eindproduk is nie so goed nie. Ek sit en kyk en dink: ja, daar is important moments waar dit gewerk nie, maar nie oral nie.

Wat is vir jou die important moments in life?
Man, wat ek weet ek? Ek's stupid. Maar in dié stadium dink ek dat mens net vir die oomblik moet lewe en moet soek na wat vir jou die waarheid is. Ek dink as mens so drie keer in jou lewe gevoel het: Dit is die waarheid, dan is dit fine. Dan kan ek maar doodgaan. Die afgelope vakansie terwyl ek gesnorkel het, toe is alles skielik gewigloos en slow motion in die water en dit was wonderlik. Toe wonder ek skielik wat lekkerder kan wees as dié gevoel - dalk net die dood. Maar nie die dood soos in "DIE DOOD" nie - 'n lekker gevoel; die dood.

Jy is besig om gewild te raak - al die glorie en glamour en gewildheid? Hou jy daarvan? Hou jy daarvan as mense op straat vir jou sê: Haai shame Maryna, jou boyfriend is toe dood? Of haai kyk, daar's Klara Viljee... Hoe raak dit jou dae en lewe?
... ek dink dit het my meer neuroties gemaak. Jy sal tog seker vir my lag as ek sê mens soek nie erkenning nie. Ons soek maar almal dat mense moet sê: hallo, ek weet jy bestaan. Ek het nogal geskrik. Ek het agtergekom dat daai ding: roem, eintlik iets is wat ander mense - nie jy self nie - skep rondom en van jou en jy het geen beheer daaroor nie. Mens doen 'n job, soos 'n fliek, en ander mense verwerk dit en dit word uitgesaai. En dan kom die media en ander mense en die hype word gebou.

Maar hou jy daarvan?
Nee. Ek sit die snorkel op en gaan ónderdeur die brander. Dit is wat my neuroties maak, want ek dink: Van der Merwe, aan die een kant het jy nou 'n verantwoordelikheid. As mense na jou kom in die straat, kan jy nie vir hulle sê gaan weg nie omdat hulle met soveel positiewe energie na jou kom. En dan sê mens maar dankie. Maar ek is nie 'n groepsmens nie en dit maak my verbouereerd. Wat my nogal bangmaak, is dat mense my nie as Anna-Mart van der Merwe sien nie, maar as Klara of Maryna of wie ook al. Ek is 'n werker soos enigiemand wat in die bank of poskantoor werk. En dan raak ek verbouereerd as ek agterkom dat mense wil hê ek moet soos daardie karakters wees.

Jy was al baie op vrouetydskrifte se voorblaaie - mooi gemakeup en gegroom met mooi netjiese pakkies aan. Is dit jy?
... ja, ja, die oorbelle en grimering en dinge... Man, in my bedryf leer mens om nie van die kamera bewus te wees nie. Mens benader dit maar soos acting en dit is besigheid. Soms is dit lekker, want dan dink ek ek's nie net die lydende plaasmeisie nie en kan ook 'n goue aandrok dra en so aan... Maar ek doen daai goed net as daar 'n produk is om te promote. Soos met Klara Viljee was deel van my kontrak die onderhoude met die Sarie en De Kat. Wanneer daar iets is soos die fliek, sal ek my alie af werk vir die produk en sal ek daardie goed doen. En ek teken 'n kontrak en doen daai goed. Maar ek sal nie sommer dit doen nie. Oor tien jaar, as ek niks doen nie, sal ek nie sommer onderhoude doen oor wat doen Anna-Mart nou nie.
Ek het ook geleer om versigtig te sê wanneer ek praat: Ek kan byvoorbeeld nie sê daar is cholestrol in die familie nie, want môre, oormôre lees ek van die Stille Lyding van Sonkring-ster... ek sê nie sommer meer nie - dit kom saam met bekendheid en public property-wees.

Identifiseer jy jou met dié voorblad well-groomed beeld?
Nee. Ek's nie well-groomed nie. Maar soms dink ek... ons is seker maar almal vain. Ek kyk soms vir ryk mense... mense wat selfs in werksklere is en nie sweet nie en hul naels is skoon en hulle het nie die odd puisies nie... dan lyk dit nogal lekker. Maar ek is nie so nie.

Kry jy stage-fright?
Ja altyd. Ek wil heeltyd net slaap. Maar 'n verhoog is die veiligste plek waar mens kan wees. Jy's 'n ander karakter en dit is baie veilig.

Identifiseer jy jou met jou karakters?
... ek probeer altyd verstaan. Ek probeer altyd verstaan hoekom hulle sekere dinge sou doen. Daar was byvoorbeeld dinge in Klara Viljee wat ek nie kon verstaan nie. Sy was tussen 26 en 32 jaar oud en ek kon nie verstaan hoekom sy so devastated was oor Pietman nie. Sy was dan nog so jonk. Ek verstaan dat sy baie lief vir hom was, maar 'n groot deel van haar lewe het nog voorgelê. En toe vind ek uit dat sy onder die Aries sterreteken gebore is en ek lees wat gesê word oor dié mense. En sekere dinge het toe meer sin gemaak vir my. Vir Aries-mense is dinge óf swart óf wit. Dit is hoekom sy sulke besliste besluite geneem het. Dit is ook redelik tipies van see-mense. Hulle neem en gee en die see neem en gee en dit is dit - amper 'n soort religieuse verhouding tussen see-mense en die see. Sulke goed maak dit dan makliker om 'n karakter te verstaan.

Glo jy in die sterre?
Ja nogal. Soms. Of eerder: ek dink soms dat dinge soos sterre-tekens net bietjie lig kan gooi vir die subteks.

Wat is die slegste ding van glamour?
Dat ek onder druk voel om soos van my karakters wees. Dis daai ding van kerk toe gaan en netjies lyk en oom en tannie sê vir almal. En as ek uitgenooi word en ek voel asof ek iets moet wees wat in daardie mense se koppe bestaan. Dalk is dit self-projeksie: dat ek voel asof mense omkyk en kyk hoe ek lyk en na elke detail kyk. Dit maak my senuweeagtig: ek wonder of daar 'n vetrol iewers uithang of 'n vlek op my rok is of so iets. En ek is worried of ek is wat hulle verwag het. Ek is so grootgemaak - almal moet tevrede wees met jou. Daai ding van vee voor jou eie deur sodat niemand vingers na jou kan wys nie. Jy moet 'n goeie kind wees, Van der Merwe. Soos as ek en Philip (haar man) nou skei - ooo, dit sal histerie afgee.

En wat is sleg van akteur-wees?
... seker maar dat mens soms moet diet om maerder te word. Soos in Sonkring wou hulle 'n langafstand-atleet hê, maar toe hulle my heupe sien, toe besluit hulle dat die karakter maar eerder diskus sal gooi. Maar dit is nie sleg nie. Mens doen dit maar - jui weut, die rooivleisies uitsny en hópe suiwelprodukte en hou maar net dop wat jui eut (sê sy en lag).

Wat is vir jou die moeilikste rolle om te vertolk?
Die sparkling karakter-rolle. Ek is nie so nie. Ek's nie die vivacious, sprankelende tipe nie. Dalk is dit 'n boere-ding - die stillle lyding en smart en huil agter die sakdoek en stil en sterk wees. Dit is baie makliker vir my.

Jy's Afrikaans en wit. Die kanse om vir jare nog rolle te kry vir wit Europese toneel of films is dalk vir nie meer baie lank moontlik nie. Sal jy kwaad wees? Sal jy Suid-Afrika verlaat om êrens in Amerika of Europa te gaan speel?
Nee. Ek sal nie kwaad wees nie. Ek is 'n Afrikaan en wanneer mens in Europa kom, dan weet jy jy is nie Europees nie omdat jy... anders is. Maar ons, ek, my generasie is in baie opsigte nog baie Europees. Maar ek sal tog nie wil weggaan nie - waarheen sal mens ook nou gaan met dié taal en wit vel. Dit is my huis dié. Ek sal dalk vir werk oorsee gaan of iets, maar nie vir woon nie. Of dalk sal ek net 'n obese director word wat hamburgers eet.

Ek kyk soms vir ryk mense... mense wat selfs in werksklere is en nie sweet nie en hul naels is skoon en hulle het nie die odd puisies nie... dan lyk dit nogal lekker. Maar ek is nie so nie.

Is daar enige groot rolle en karakters wat jy wil speel?
... nee. Dalk is ek nie ambisieus genoeg nie. Maar ek wil net werk en dit geniet, maar daar is nie werklik rolle waarvoor ek my polse sal sny nie. My grootste droom is net om te kan aanhou toneelspeel vir so lank as moontlik.

Wil jy werklik nie Hollywood toe gaan en dit daar máák nie?
Nee. My kop het nog nooit soontoe gestaan nie. Dalk omdat ek in my vorige lewe nie daar was nie... of so iets. Om saam met David Lynch, Polanski, Oliver Stone, Felinni of 'n baie goeie oorsese akteur of regisseur te werk, sal wonderlik wees omdat hulle my dalk na plekke kan vat waar ek nog nie was nie. Maar om daar te gaan probeer rolle kry, het my nog nie werklik ooit aangestaan nie. Dalk speel ek dit te veilig en is ek net te bang - dit is dalk ook my downfall...

Mense wat toneelspeel, soos dramastudente, is teatraal. En het 'n reputasie vir die wild and wonderful goed wat hulle doen - wilde parties, drank, seks, rock and roll - en illegal substances. Is dit ook jy?
Man, ek't bietjie uitgemis daar. Ja, natuurlik het ek al te veel gedrink. Maar die ander goed... ek's 'n bang mens en is skaam. Seks? Ek's te skaam... ek't altyd gedink die mans sal dalk lag vir my tieties. Ek's 'n chicken. O ja, dit is een van my nuwejaarsvoornemens om nie so 'n chicken te wees nie.

Is kinders kry en by die huis bly iets wat jy wil doen?
Dit klink baie romanties. Maar nie nou nie. Dalk eendag. Dis mos deesdae mode ook - die Gucci-klere en ontwerpers-klere en die kind op die heup.

En die volgende werk?
Ek weet nie. Ek het nog nie werk vir vanjaar nie en ek begin so stadigaan anxious daaroor raak.

Dink jy Klara Viljee werk?
Ja. Ja. Dit is hartseer en humoristies en eerlik. Katinka is baie goed en ek dink die fliek werk.

DAAR IS NOG TYD OM IN TE SKRYF VIR ONS POSTER-KOMPETISIE!

Die tyd raak min om jou inskrywing in te stuur vir VRYE WEEKBLAD se nasionale poster-kompetisie met die tema Nkosi Sikelel' iAfrika / God Seën Afrika / God Bless Africa. Die sperdatum is nou 7 Februarie 1992.

Die prysgeld is iets besonders: R10 000 vir die beste inskrywing, R5 000 vir die naasbeste en R2 500 vir die derde beste.

Enigiemand van enige ouderdom - van kleuters en skoolkinders tot studente en professionele kunstenaars - kan deelneem. Daar kan van enige medium gebruik gemaak word, solank dit op A2-grootte papier gedoen word.

Ons het die tema God Seën Afrika gekies omdat ons glo dit is iets wat elkeen in ons land, wat ook al sy/haar kultuur of politieke oortuiging, met oorgawe kan sê. Nkosi Sikelel' iAfrika is toevallig ook een van die oudste en bekendste nasionale liedere van Suider-Afrika.

As woorde op die poster gebruik word, kan dit in enige van Suid-Afrika se tale wees.

Inskrywings moet voor 7 Februarie 1992 ingestuur word - liefs in 'n beskermende rol, sodat dit nie beskadig kan word nie. Stuur soveel inskrywings as jy wil.

Die 50 beste inskrywings sal tydens *Vrye Weekblad* se "Mense Maak Kultuur"-fees in Maart volgende jaar uitgestal word, en alle gekose posters sal deel van 'n permanente uitstalling by die Universiteit van Wes-Kaapland word.

Die reëls vir die kompetisie en die inskrywingsvorm volg hieronder.

Enige navrae kan aan Leslee Durr by telefoon (011) 836 2151 gerig word.

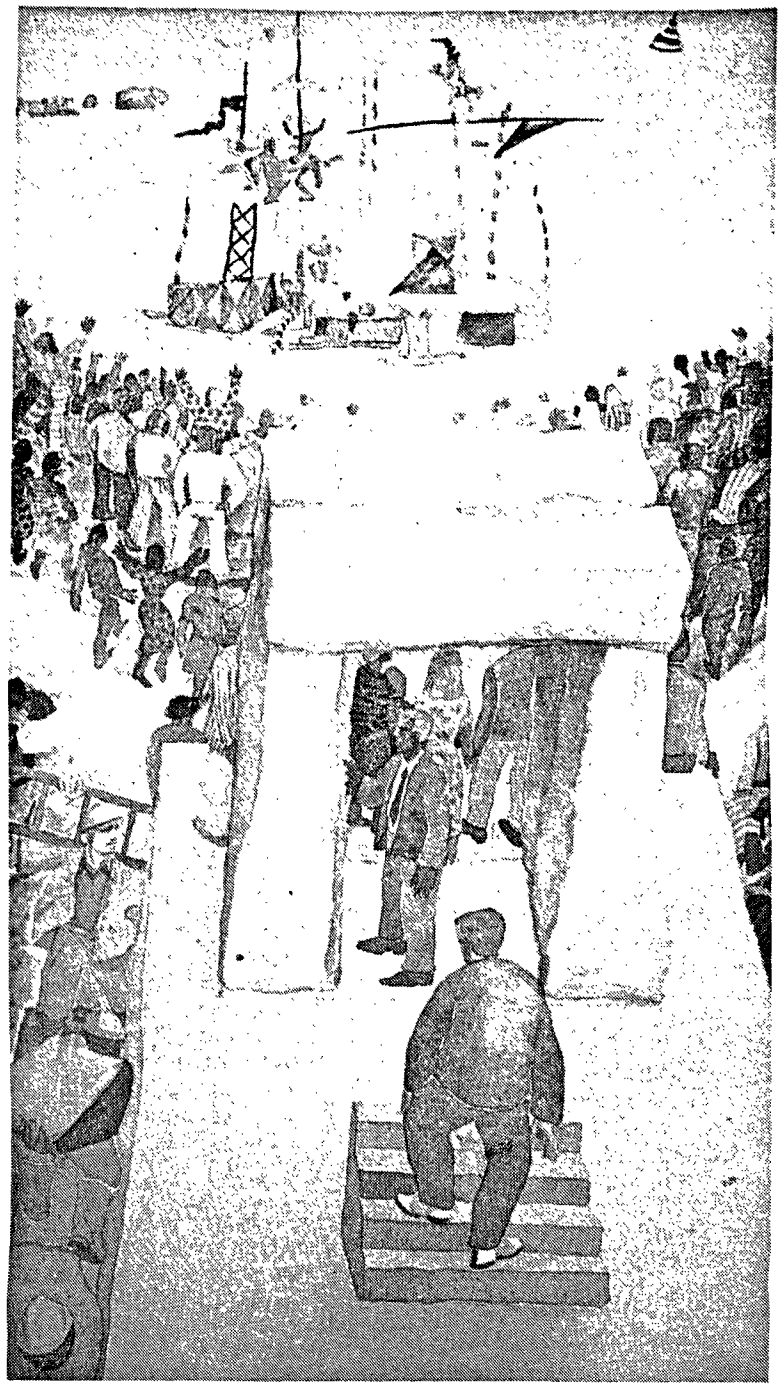

Rules of VWB Poster Competition

1. This competition is free and open to all.
2. Only complete and correct entries will be accepted.
3. Your entry should be A2 size, on paper, any medium.
4. You may submit as many entries as you wish.
5. The competition closing date is Friday, 7 February, 1992.
6. Winners will be notified in writing.
7. The panel of judges will be compiled by the Daljosafat Arts Foundation, their decision is final and no correspondence will be entered into.
8. The 50 best entries will be exhibited during the "People Make Culture" festival, March 1992.
9. All further entries will form part of a permanent collection of posters at the Mayibuye Centre for History and Culture in S.A. of the University of the Western Cape.
10. This entry form or a copy thereof must be stuck to the back of your poster entry.
11. The Copyright of all entries will reside with Vrye Weekblad.

Post your (undamaged) entry to: Posters, P.O. Box 177, Newtown, 2113, JHB.

Reëls vir VWB Poster-kompetisie

1. Hierdie kompetisie is gratis en oop vir almal.
2. Slegs korrek-voltooide inskrywings sal aanvaar word.
3. U mag 'n onbeperkte hoeveelheid inskrywings voorlê.
4. U inskrywing moet A2 grootte wees, op papier, enige medium.
5. Die kompetisie sluit Vrydag, 7 Februarie 1992.
6. Wenners sal per brief in kennis gestel word.
7. Die beoordeelaars word saamgestel deur die Daljosafat Kunsstigting. Hul besluit is finaal en geen korrespondensie sal daaroor gevoer word nie.
8. Die 50 beste inskrywings sal tydens die "Mense maak Kultuur"-fees, Maart 1992, uitgestal word.
9. Alle verdere inskrywings sal deel word van die permanente versameling by die Mayibuye Historiese en Kultuursentrum van die Universiteit van Wes-Kaapland.
10. Hierdie inskrywingsvorm of 'n kopie daarvan moet agter op u poster-inskrywing geplak word.
11. Vrye Weekblad hou die kopiereg op alle inskrywings.

Pos u inskrywing (onbeskadig) aan: Posters, Posbus 177, Newtown, 2113, JHB.

Name/Naam: .....

Address/Adres: .....

.....

Age/Ouderdom: ..... Tel. No: (h)..... (w) .....

GOD SEËN AFRIKA

Seën ons Here, God seën Afrika:
Laat haar horing oorloop met u seën.
Hoor ons as ons in gebede vra
Dat U ons sal seën,
Kinders van Afrika.

Bring U u wind
laat waai u wind, Heilige Gees
dat ons, almal van ons,
kinders van U sal kan wees.

Seën ook Here, seën ons nasie ook.
Werp oorloë weg, wis onheile uit;
maak ons harte en ons oë oop
vir vrede en geregtigheid.

Seën ons dan God,
skenk ons tog gou wat ons U vra.
Gee ons u vrede en rus
kinders van Suid-Afrika.

Vertaling deur Fanie Olivier

Losey en Wajda

N O U O P V I D E O

Rolprente wat net op video uitgereik word, is nie noodwendig swak nie. Ster-Kinekor het byvoorbeeld vandeesmaand Joseph Losey se *Go-Between* en Pasquale Squiteiri se Russicum op die rakke geplaas. Hierdie is die eerste in *VWB* se video-gids oor nuwe video's

THE GO-BETWEEN

DIS nie aldag nie dat ons die Britse regisseur Joseph Losey, een van die land se voorste rolprentkunstenaars, se prente hier te sien kry nie. Trouens, die laaste een was *Steaming*. *The Go-Between* het in 1971 die Goue Palm by die Cannes-fees gewen en is gegrond op LP Hartley se roman oor die morele korrupsie van die Engelse aristokrasie.

Julie Christie en Alan Bates speel die hoofrolle in die tragiese verhaal: 'n jong seun speel posman tussen die dogter van 'n aristokraat en die armoedige bywoner op 'n nabyliggende plaas. Die liefdesbriewe is eers heel onskuldig, maar lei eindelik na 'n tragedie.

Losey het die prent in 1970 gemaak en dis byna twee uur lank (waarde vir jou video-rand). Dié aangeprese regisseur spesialiseer in prente wat die verwoestende uitwerking van die klasse-stelsel in Engeland uitbeeld. Die dramaturg Harold Pinter het die draaiboek geskryf en *Time-Out* se video-gids sê: "It becomes a nexus for all the repression and unspoken manipulations brewing under the polite facade of an apparently polite society."

Daar is ook kritiek: "It occassionally becomes a bit too precious, especially with the inserts of the grown-up go-between visiting his past haunts, but it's strong on atmosphere (the Norfolk locations are beautifully shot by Gerry Fisher), performance and moral nuance."

RUSSICUM

Treat Williams, Danny Aiello en F Murray Abraham is die sterre in *Russicum*, in ingewikkelde en vergesogte "paranoia"-riller oor 'n Koue Oorlog waarin die Vatikaan betrokke raak. Die Pous se vredesbesoek aan Moskou word bedreig deur die moord op 'n Amerikaanse toeris op die Vatikaan-plein. 'n Amerikaanse diplomaat, Mark Hendrix, probeer die raaisel oplos.

Sy soektog ontbloot 'n moontlike geheime onderneming tussen die Vatikaan en die Kremlin. Hendrix ontmoet die misterieuse vader Carafa, die leier van 'n "think tank". Allerlei riller-foefies duik op - soos internasionale terroriste, die KGB, die CIA, Italiaanse spioene en die alomteenwoordige rekenaarskyf met al die antwoorde daarop.

Ek het nog nooit van die regisseur Pasquale Squitieri gehoor nie, so ek kan nie die prent aanbeveel nie, maar ek moet sê ek is nogal nuuskierig om te sien wat sy angle op die Koue Oorlog is.

MAY WINE

Carol Wisman se romantiese verhaal oor 'n verveelde vrou wat Parys toe gaan op 'n shopping spree. Haar dogter vergesel haar, maar die twee is nie juis lus vir mekaar se geselskap nie. Ma en dogter vaar die strate van Parys in op soek na romanse... en voorbehoedmiddels. Toevallig beland hulle albei, sonder mekaar se wete, in die sjarmante dr Paul Charmant se kantoor.

Lorraine (Joanna Cassidy) en Cammie (Lara Flynn Boyle) knoop stormagtige verhoudings met Charmant (Guy Marchand) aan. Hy saai emosionele verwoesting onder hulle en verwoes sommer ook sy medies praktyk. Lekker ontvlugting.

Kort voor lank is pa-lief ook in Parys en 'n chaos breek los.

KORZCAK

Nog 'n grootse regisseur op video: dié keer is dit Andrej Wajda met sy swart-en-wit Holocaust-meesterstuk. Dit handel oor die Joods-Poolse skrywer, dokter en kampvegter vir kinderregte wat sy skool weeskinders vrywillig na die Nazi-gaskamers vergesel het.

Dit klink neerdrukkend, maar Wajda se hantering van die onderwerp is so meesterlik dat die ervaring begeesterend en 'n loflied op die lewe word. Wojciech Pszoniak se vertolking van die dokter is ook uiters boeiend.

STATE OF GRACE

Phil Joanou se imposante, maar over-the-top prent oor Ierse rampokkers in New York se Hell's Kitchen is ook nou op video. Terry Noonan (Sean Penn) keer terug na die vervalle buurt waar hy grootgeword het. Die Britse akteur Gary Oldman se skitterende vertolking van Noonan se beste vriend is die beste deel van die prent.

Dit is Joanou se eerste prent en hy toon baie potensiaal. Sy grootste probleem is egter dat hy die geweld te veel estetiseer en die skietgeveg aan die einde kon maar gebly het.

MERMAIDS

Richard Benjamin se *Mermaids*, 'n meer as aangename komedie oor 'n "manlose gesin", is op video beskikbaar. Cher speel die oorspronklike liberated woman. Sy is baie trendy, dra mini's en make-up, en is die ma van 'n tiener wat graag 'n non wil word. Winona Ryder se vertolking van die ongelukkige tiener is uit die boonste rakke.

Die emosionele verwarring van tienerwees word, ondanks die humor, oortuigend uitgebeeld.

SPYMAKER: THE SECRET LIFE OF IAN FLEMING

Dié avontuur-prent met Jason (seun van Sean) Connery in die hoofrol sal ek nie aanbeveel nie. Dit het my op die silwerdoek verveel en daar is geen rede waarom dit op die klein skerm enigsins beter sal vaar nie.

Dit is die verhaal van die skrywer van die James Bond-reeks, Ian Fleming, wie se lewe nogal opwindend was. Ongelukkig is Ferdinand Fairfax se regisseurstyl lomp en langdradig.

- ANDREA VINASSA

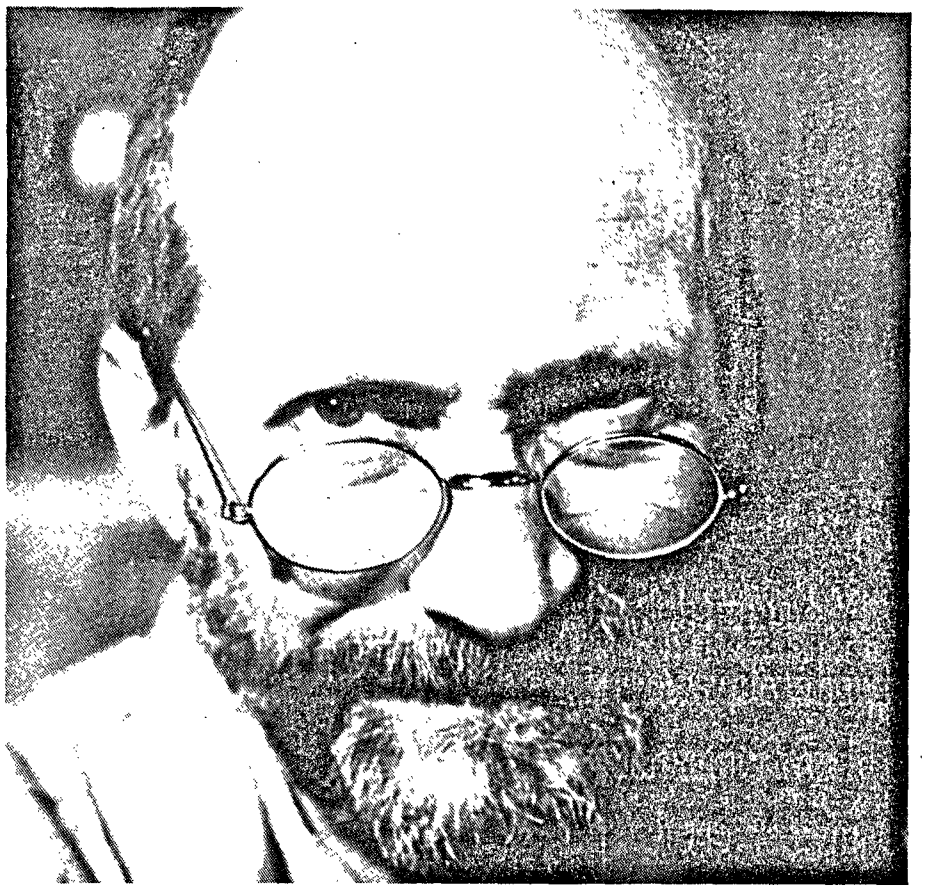

Wojciech Pszoniak in Korzcak: moet dit nie misloop nie

MARKET THEATRE

832-1641

SADAO WATANABE
(JAZZ FROM JAPAN)

Sadao Watanabe (alto saxophone, sopranino), Jun Kajiwara (guitar), Siachi Noriki (keyboards), Akira Okazawa (bass), Nabu Saito (percussion), Yuichi Togashiki (drums)
Presented by the Japan Foundation... 29th to 1st February.

UPSTAIRS AT THE MARKET

832-1641

The Market Theatre and Mouthpeace present
Andrew Buckland's
BLOODSTREAM
Directed by JANET BUCKLAND
Starring Andrew Buckland and Li Newman
Mon - Fri 8.15pm, Sat 6.15pm and 9.15pm

THE LAAGER

832-1641

THE MEETING
BY JEFF STETSON
Directed by John Kani
Starring Sydney Chama, Louis Seboko and Seputla Sebogodi
Designed by Sarah Roberts. Lighting by Mannie Manim
Mon - Fri 8.15pm, 6.15pm and 9.15pm

KIPPIES AT THE MARKET

832-1641

FUBA STUDENT BAND
14th Jan to 12th Feb
Tues - Thurs R 6.00
Sat - 2.00pm 5.00
Sat - 7.00pm 12.00

MARKET GALLERIES

My Life - Drawings by JHB Street Children
Karin Lijnes oil and mixed media works by Joseph Mooise Koaho

FLEA MARKET ON SATURDAYS

The Original Johannesburg Flea Market: Browse and bargain hunt from 9-4pm every Saturday at the Market Theatre. Over 400 stalls.

KORTVERHAAL

DIE FRESKOEI MOET 'N JERSEY KRY

(en die brand gaan loop)

DEUR **NIKODEMIS VAN RENSBURG**

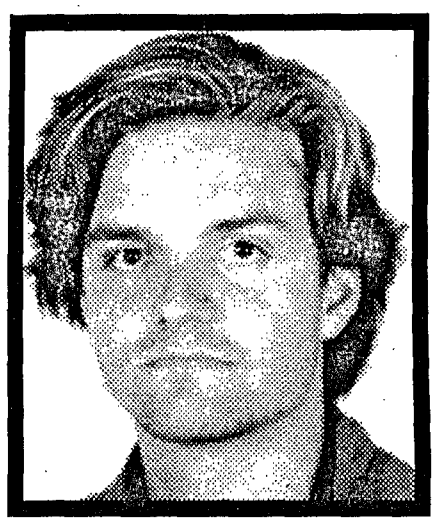

"ONTHOU hy nog hoe daai groot boob vir Woody Allen gejaag het, toe hy en sy girl in 'n sex-crazed dude se laboratorium beland het? En hom toe met so 'n verwoestende straal melk wou elimineer."

"Eh-eh, huh, ja. Wat was dit nou weer, o ja. Everything You've Always Wanted To Know About Sex, But Were Afraid To Ask - of 'n ding."

Dis basies die laaste woorde wat hy en Peet vir mekaar te sê gehad het, dis nou te sê, die laaste wat hy kon onthou voor hy uitgepass het. Net so omgedop. Dié dat hy nou hier in die Coffee Hut sit en die kelnerin se aandag probeer trek. Dis glad nie so maklik nie, want hy's nie heeltemal seker presies wie of waar sy is nie - sy oë sukkel sleg om te fokus.

Hy's ook onseker hoe die gesprek nou juis op daardie punt beland het. Dis altyd so wanneer die band 'n gig het. Dan maai die manne onder die knertse, en die strooi wat opgedis word, is verbysterend. Renault en die Rooi Robotte is 'n band wat berug is vir hulle kakpraatsessies. Daarvoor is eintlik min motivering nodig, hoewel drank natuurlik soos 'n petrolinspuiting op die manne se luierende stembande inwerk.

Peet en Niel kom goed klaar wanneer dit dan nou by so 'n kyalami van klets kom. Die een is meer abstrak as die ander, en omdat daar gevolglik ook 'n goeie gevoel vir laterale begrip is, kliek hulle soos nuwe tekkies op 'n warm teerpad.

In ieder geval, terug by Niel. Nou hy 't intussen iemand wat half na 'n kelner gelyk het nadergewink - nadat 'n ander, vreemde persoon hom nors aange-"gmf" het, seker gedink hy probeer haar/hom die hof maak. Goeie genade! Soos hy vanoggend voel, sal hy nie eens vir 'n hoer kan koer nie.

"One coffee please. Black and bitter." (Of ten minste, dis wat hy wóú sê, dit het half uitgeroggel...) Die kelnerin - die parfuum ruik immers na 'n vrou s'n - kyk hom effe geskok aan, maar dis tog moontlik dat sy kon aflei wat hy wil hê omdat sy iets gekrabbel het op die bestellingspapiertjie, en reeds weer 'n ander tafel bedien.

Nou ja. Wens net die donnerse mens aan die tafel langs hom wil ophou om met sy lepel teen sy piering te tik-tik-tik-en-fokken-tik... Dis die laaste wat hy nou kan vat. Die hel weet, nadat Bass sy tromstel staan en uithaal het gisteraand in die klein flat, toe almal pas herstel het van sy bedonderde tromslae op die verhoog, en jou wragtagwaar elkeen 'n onderdeel in die hand gestop het en moerse indringend beduie het dat ons nou moet jam - uitsluitlik met dromme, dus... Jissis, sy oortromme stoot nog steeds feedback uit.

"Hey, 'scuse me, but..." Die mens stop summier sy tik-tik-tik-en-fokken-vreeslike-tik toe Niel in sy rigting grom. Sy bespataarde oë het seker tot die gruwelgluur se gewelddadigheid bygedra. 'n Regte ou seeroog, kan 'n mens maar kakkerig grap. Dog, vir Niel is dit minder snaaks as gewoon vrek onaangenaam. Hy voel eintlik soos 'n voetoorgang by 'n groen verkeerslig in spitsverkeer. Gaar. Miskien sal die koffie 'n bietjie die lig na rooi laat oorslaan, 'seblief tog, bid Niel beteuterd.

"Here you go, sir."

Iets lyk nie kosjer aan hierdie koffie nie. "Maar my goeie fok, hier's dan melk in! Ek soek nie...," reageer Niel sommer so spontaan, hardop. Minstens weet die hele plek nou wat sy voorkeur is, al sou dit die flippen kelner nog ontgaan. Sy gryp dit inderhaas voor hom weg. Ook maar goed so, want sy uitbarsting het homself onverwags 'n ongoddelike simbaalslag in sy slape toegeneuk, met die gevolg dat hy onbeheersd aan die ruk geggaan het. Dit lyk nogal aardig, ook 'n bietjie gevaarlikerig.

Niel háát wit koffie. Veral wanneer hy babelaas is. Koffie word dan deur donker bone gemaak, hoekom die flippen ding wil gaan staan en beswadder met melk, weet nugter alleen. Vra dan eerder vir 'n glas melk, man genugtig, argumenteer Niel altyd. Dis soos dop. As dit dan nou móét gemeng word, dan meestens dop-en-dam, soos van ouds. Watse ge-soda en ge-coke is dit met mense! Ek meen, meen Niel... O, o. Net die dink daaraan het hom nou weer die smaak van whiskey laat proe, en dis bra naarderige dinge daai...

Hier kom dit nou. Ma', dink Niel en stotter betyds nié, hoekom de donder bring sy nou nog steeds 'n houertjie donnerse melk daarby? Ag nee, man, bliksem. Die roomwit vloeistof stoot sy maag in sy keel op met so 'n flik-flak beweging, en hy moet vinnig sluk.

Genade tog.

"Waiter!"

Iemand verskyn vinnig binne sy dowwe gesigsveld. "Say, can you take this," en hy stamp-stoot aan die melkhouertjie, "away, please? I really don't like the looks of it, it freaks my stomach out." En dit grawe as 't ware ou koeie uit die sloot uit op, grinnik Niel onderlangs vir die woordspeling. Hy kan hom half indink hoe 'n koei lyk wat uit 'n sloot gehaal word, so 'n ou ene met so 'n lekker gefrommelde uier en kreukeltiete. Nogal soortgelyk aan dit wat hy so byna op die tafel wou opbring...

Aha, dis mos nou hoe 'n koffie moet sit. So gallerig, met 'n ekstra skoot drêk op die bodem om die bolaag af te stop, soos 'n mens... Genugtig. Dis nogal 'n monster, daai laaste stop.

Niel maak weer snaakse swaaibewegings met sy arm, elmboog ensovoorts om die kelner se aandag te trek. Nog 'n koffie gaan die ding doen. Hy kan da'm nou beter fokus, en so in die regte rigting mik. Sy vermy hom natuurlik moedswillig, maar nie vir lank nie, my dol, reken Niel.

Die suikersakkie tref haar voor teen die linkerbors, net onder haar naamplaatjie. "Pôtshot!" giggel Niel, duidelik in sy noppies. Sy reageer heel vinning, eintlik miskien 'n bietjie óórreageer, maar nietemin. Nogal oulik in hoeveel kleure haar gelaat in so 'n kort tydjie kan verander. Sy lyk omtrent soos 'n cocktail... dizzit, wat was dit nou weer, daai ding wat Bass hom van vertel het... - 'n Slippery Nipple! Dis hom. Dit lyk seker so iets!

Die dametjie met die technicolour-gesig storm op Niel af. Sy wil hom eers 'n hengse klap gee, maar die ou lyk so triestig, so met sy pienk varkogies en verslaapte hare, dat sy haar bedink. "I'm not your plaything, you know!?" sê-vra sy beneuk. Sy verkleur sommer nog so 'n paar maal, net so terwyl sy nou on a roll is.

"My god, but you're pretty when you change colours," keer Niel. "Tell me, is it a born talent, or did you have to practice...

Niel sê soms sommer maar net goed, so sonder dat hy nou eintlik bybedoelings het. Veral wanneer hy so 'n bietjie babeleer. Hoe sê mens, wat die hart van vol is, loop die mond van oor. Dié dat hy nou so kak maak.

"You, you... you despicable slob!" skreeu sy in Niel se ore. Dit was nou nie juis 'n goeie plek om in te lawaai nie, want dis reeds 'n kakofonie van a-ritmes daarbinne. Niel word melkwit. Dit gaan moeilik wees om die naar te bly afsluk, en terselfdertyd teen te praat.

"Well, that certainly makes me something, now doesn't it," waag Niel dit. Dog, soos alle heldedade, is hierdie geval ook meer breinloos as enigiets anders. 'n Besliste peristalse is besig om hom van Niel se gorrelpyp baas te maak. Dis ook te laat om te sluk. Dit gaan dus fokkol help om eens te probeer.

Niel kots. Dik, romerig wit, slymerige melk. Lang, dik strale spuit by sy keelgat uit, wat soos 'n nippel tuit en die dametjie se voorskoot bevark.

Niel word heeltemal spietwit. Eintlik half deurskynend, soos 'n albaster. Met 'n bedeesde uitdrukking op sy gesig soos 'n koei wat gemelk word. En groot oë, vol niks.

Die meisie staan wydsbeen voor Niel. Haar hande is om sy strotteklep geklem. Die duime aan die voorkant, soos wat gesoute boerinne 'n speen sou vasvat.

In die warm kotsplas krul sy haar moeë tone om, salig, heerlik.

Tuiskoms *in Afrika*

Meer as enige ander Suid-Afrikaanse skrywer toon **BRINK** 'n bewustheid van die land as 'n geografiese gegewe. Landman *(kan hy anders met so 'n van!)* reis kruis en dwars oor Suid-Afrika: vanaf Transvaal, deur die Oos-Kaap, Karoo, langs die Weskus op, kruis oor noordwes-Kaap tot in Wes-Transvaal. Vir Brink se buitelandse lesers behoort hierdie toer deur die land 'n indruk te gee van die nuanses, die verskeidenheid en die uitgestrektheid van Suid-Afrika.

DIE KREEF RAAK GEWOOND DAARAAN
deur André P Brink
Human & Rousseau
R76,99
Resensie: **HEIN WILLEMSE**

ONMISKENBAAR Brink. Dit was my reaksie tydens die lees van Andre P Brink se jongste roman, *Die kreef raak gewoond daaraan*. In net oor die sewehonderd bladsye vertel Thomas Landman (en 'n hele galery sekondêre vertellers) 'n storie van 'n Afrikanerseun se politieke bewuswording, sy opname in 'n versetbeweging, genaamd die Organisasie, sy onsuksesvolle sluipmoordpoging op die staatspresident en die gevolglike agtervolging, sy liefdes - Nina en Lisa (nimfagtig en rebels), sy invloedryke swart gidse, sy wroeginge oor geweld en die Landman-voorvaders se stryd in Afrika.

Soos met sommige van sy ander romans, byvoorbeeld *'n Droë wit seisoen*, skep Brink weer eens 'n organiese Afrikaner-intellektueel as hoofkarakter. In Gramsciaanse terme formuleer di soort intellektueel toekomstige denkrigtings en artikuleer hy sy groep se aspirasies.

Thomas Landman is 'n kontemplerende fotograaf met goeie, sensitiewe inbors en 'n deeglike streep naïwiteit, maar bo alles word hy in *Die kreef* ontwikkel tot 'n teken van die nuwe Afrikaner, verbonde tot die Afrika-kontinent en solidêr met die swart Suid-Afrikaanse meerderheid.

In 'n aanhangsel, 'n "supplement" wat as 'n "swewende teenwoordigheid" in die teks dien, bied die sentrale verteller, Thomas Landman, 'n rekonstruksie van sy familiegeskiedenis waarin hy juis die groter bewustheid van en gebondenheid aan Afrika beklemtoon. Sy eie gebondenheid demonstreer hy met 'n bom, "'n oomblik van gruwelike, buitensporige geweld (wat) op 'n verbasende manier ... die erkenning van sy uiteindelike tuiskoms in Afrika" (p 150) is.

DIE MOTORIESE MOMENT vir die romanontwikkeling is dié mislukte aanslag op die staatspresident. Die ontsnaproete na die buiteland word afgesny en Landman word geforseer om 'n voortvlugtige in sy eie land te wees.

In 'n bekende Brink-strategie word die reis van die hoofkarakter 'n verkenning van nie net die land nie, maar ook die "binnelande" van die karakter en ontwikkel dit tot 'n parallel met die koloniserende (en gewelddadige) reise van sy voorvaders, maar nog omvattender: sy ontvlugting word soos die ontsnappoging van 'n orang-oetang, "'n avontuur wat namens elke gevange dier in (die) hele dieretuin onderneem is" (p 151).

Meer as enige ander Suid-Afrikaanse skrywer toon Brink 'n bewustheid van die land as 'n geografiese gegewe. Landman (kan hy anders met so 'n van!) reis kruis en dwars oor Suid-Afrika: vanaf Transvaal, deur die Oos-Kaap, Karoo, langs die Weskus op, kruis oor noordwes-Kaap tot in Wes-Transvaal. Vir Brink se buitelandse lesers behoort hierdie toer deur die land 'n indruk te gee van die nuanses, die verskeidenheid en die uitgestrektheid van Suid-Afrika.

Mens sou verwag dat dié bewustheid van die land ook rekening sal hou met 'n besondere onderskeidingsaspek van die breër Suid-Afrikaanse versetstryd, naamlik die stryd om grondbesit. Maar dan begrypbaar: Thomas Landman is, ten spyte van sy solidariteit, 'n wit karakter wat na apartheid as oorkoepelende stelsel kyk en nie die vervreemdheid van die grond as 'n leemte ervaar nie.

TOEGEGEE: DIE SKRYWER SKEP en vul sy eie romanruimte. Maar in 'n teks wat so ferm berus op 'n herkenbare sosiale wêreld word sulke stiltes belangrik. En glipse in beskrywings laat die leser 'n lukraakheid vermoed wat die skrywer se aanspraak as sosiale waarnemer ondermyn, byvoorbeeld: in 'n beskrywing van 'n Moslem-begrafnis in Kaapstad loop mans en vroue in 'n begrafnisstoet agter 'n lykswa met die lyk in 'n kis. In die Moslem-tradisie aan die Kaap volg Moslem-vroue nooit 'n stoet nie, word 'n lyk met 'n draagbaar, 'n "katel", vervoer en in doeke begrawe.

Op 'n ander geleentheid kom die samesweerders (Thomas Landman en sy twee "bruin" makkers) - hoogs onverantwoordelik vir opgeleide terroristel! - byeen op 'n oop, verlate Bloubergstrand vir 'n uitsig op Robbeneiland. In 1988, die vertelde tyd van die roman, was Bloubergstrand uitsluitlik wit en het dit herhaalde optogte, hondbyte, sambokhale en die versetsveldtog van 1989 gekos om dit oop te kry.

Tydens sy voortvlugting ontmoet Landman 'n aantal figure, wat 'n deursnit bied van tendense en strydpunte in die Suid-Afrikaanse sosiale lewe. In 'n aantal uiteenlopende vertelbeurte besin die karakters oor die uitwerking wat hulle ontmoeting met Landman op hulle gehad het.

Sy broer, Frans (getroue nasionalis, 'n liefhebber van vuurwapens en verbonde aan Krygkor) is in alle opsigte Thomas se teenhanger en daarom is Frans se voortgesette verbintenis met die staat se sekuriteitswese sy grootste bekommernis. 'n Ryloper, Raymond/Kholisile ontgogel deur die politiek, sluit na sy ontmoeting aan by die Organisasie.

EN SO KOM ELK VAN DIE ander karakters: Landman se suster en sy ouers, 'n ryloper-soldaat, die ryk jagter-boer, die rebelse nimf, Lisa (wat ook die romantiese hoofrol vertolk) elk tot insig van hul besondere omgewing. Hierdie hoofkarakter, soos byvoorbeeld Josef Malan in *Kennis van die aand*, kry beslag in 'n veelheid van messiaanse en lydingselement. Vergelyk Raymond/Kholisile se insig. "(H)y't dit gedoen. En vir wat? Nie vir homself nie, hy't dit nie nodig nie. So hy't dit vir ander mense gedoen. Vir mense soos ek wat niks wil doen nie" (p 172).

In 'n kerntoneel word die onervare jagter, Landman, agtergelaat om 'n (ander jagter se) gekweste bok van kant te maak. In die terugloop met die dooie bok, oor sy skouers, word hy self die sondebok: "In die dood van 'n bok het ek ontelbare menselewens op my geneem ... Dit het gevoel ek loop deur die tyd, deur jare, deur eeue, deur minstens dertien generasies: om met elke tree die bloed en geweld en dood op my te laai ... Iets in myself is in daardie dooie bok aan my teruggegee" (p 515).

Thomas Landman het 'n obsessie met sy geskiedenis, 'n geskiedenis gekenmerk deur distorsie en verswyging. Die "supplement" aan die einde van die roman dien as Landman se korrektief op sy geskiedenis, waarin uiteindelik 'n poging tot die waarheid bereik is, "om te weet wie ons is, wie ons regtig is, is tog om vrede te maak daarmee dat ons nie iemand anders is nie. Ons: alles wat ons is, en niks behalwe dit wat ons is nie" (p 203).

Landman se aflegging van 'n vermeende suiwer Afrikaner-geskiedenis en ontdekking van 'n Afrika-verbonde verlede wat terugloop na sy voorouer, die slavin, Catharijn van Goree (met die komplimente van Idasa-bere!) Dit is hierdie Afrika wat hy op uitnodiging (myns insiens ietwat onoortuigend) van Sipho, 'n Thabo Mbeki-kloon, ontdek.

MET SY ANDER GIDSE, onder andere, Henry Bunganem Ntsiki en Noni (met 'n herkenbare Barbara Masekela-agtergrond) ontdek hy die waarde en betekenis van die spreuk, umuntu ngumuntu ngabanye abantu (mens is mens deur ander mense). (Terloops: al hierdie gidskarakters is beklee met die goedheid self sodat 'n aanval deur dronk swartmans op Landman, teen die einde van sy reis, werklik as 'n verligting kom).

Vir Landman word ubuntu 'n stel alternatiewe waardes wat uiteindelik sy perspektief op en belewing van die geskiedenis verander, "hoe kort, hoe min was die driehonderd jaar blanke beskawing waarmee ek grootgeword het teen die magtige perspektief van Afrika daaragter" (p 344). Dit is op dié wyse dat Landman dan betrokke raak by terroristiese bedrywighede en die struggle. Op die lange duur is Landman egter 'n ietwat naïewe, romantiese figuur, wie se grootste stryd teen sy eie familiegeskiedenis is.

ONDANKS die uitgewers-hype en die romaninkleding het hierdie resensie min te sê oor die struggle omdat dit in Die kreef werklik net 'n backdrop is vir die invul van bekende Brink-tendense. In hoofsaak bly die gesprekke oor geweld en stryd vir my op die periferie, want in die laaste instansie word juis die struggle die voertuig wat Landman-die-fotograaf in rustige Lusaka Landman-die-skrywer en -genealoog moet maak. In 'n sin verklaar hierdie spanning tussen die struggle en die wese van die kunstenaar-genealoog ook die eksperiment met die supplement as "swewende teenwoordigheid" in die teks.

Andre P Brink bewys met die *Die kreef raak gewoond daaraan* dat hy een van die vlotste (ofskoon mees voorspelbare) vertellers in die Suid-Afrikaanse letterkunde is. As tegniese komposisie is dié vertelling met sy deurweefde motiewestruktuur knap en hou Brink behendig 'n magdom tekste en intertekste in 'n uiters leesbare - en dêm lywige - roman, in die spel.

(Hein Willemse is 'n professor in Afrikaans aan die UWK)

kleinadvertensies

PERSOONLIK/PERSONAL

Die Takhare vir Vrede sê in 'n land waar hulle beelde stukkend slaan, neem dit nie lank voor hulle mense begin stukkend slaan nie

Where's Lutske Newton? Please contact Hennie at (011) 714-4392

Aan alle soekendes: "Aquila Muscas non capit" (Arende vang nie vlieë nie)

S A P K P A S A P

Wolle die wolbeer: I love you such much, and you for I? (van 'n baba-duiweltjie)

T O D : H K G K

Aan Gepetto: Wanner kom Pinnochio weer tot lewe? - van die goele fee.

Matthew, jou tienerjare maak my gedaan - wees tog nou 'n goele seun - van jou ma.

Aan Valerie: Jy is nie 'n gesonde vrou nie. Kry 'n padkaart. Simon

Corné: Netnou verloor ons plek in die stoet, kom tog nou, my lewe bestaan uit boeklees en slaap. Ek's lief vir jou - Ruan

Oopkop 41-jarige selfstandige man, soek kunssinnige dame 30 - 40, wat haar ele ding doen, graag ander aspekte in haar lewe deel, onderskeid kan tref tussen die twee. She is interested in company that will hopefully lead to a long term relationship. Reply with telephone number to PO Box 48833, Roosevelt Park, 2129.

AFRIKAANSE MEISIE
Wil jy graag 'n kans hê om jou geleenthede oorsee te ondersoek? Hier is 'n Suid-Afrikaanse man wat na jou verlang. Ek soek 'n langtermyn-verhouding met 'n avontuurlike meisie wat in die kunste belangstel. As jy ook bietjie Sotho of Zoeloe praat/Verstaan, sal ek baie bly wees.
Ek is 'n skrywer, toneelregisseur en choreograaf (SA dans) in Toronto. Ek lees graag, luister na jazz en klassieke musiek, geniet die teater, partytjies, ski in die winter en tennis in die somer. My droommeisie is tussen 18 en 27 jaar oud, onbevooroordeeld, progressief en vriendelik, asook gewillig om in Kanada te kom woon. Vir die regte meisie sal ek help met die koste van 'n vliegkaartjie en die Kanadese immigrasieproses, as jy sal belowe om 'n stukkie biltong saam te bring. As jy werklik belang stel, skryf asseblief (en stuur 'n foto) aan: Edwin Rodgers, 105 Bedford Rd, Toronto, Ontario, M5R 2K4, CANADA. My faksnommer is 091-416-777-2242.

ACCOMMODATION/VERBLYF

Inkosana Lodge - Drakensberge. Herberg met lieflike uitsig, goele kos. Ideaal vir stap, fietsry, hardloop, para-gliding of sommer net vir ontspanning. Staptoere word ook gereël. Skakel (036) 468-1202, Posbus 60, Winterton 3340.

Oopkop-student gesoek om woonstel te deel in Linden - R300. Kontak C Scholtz Tel: 782-6001 (h), 800-3648 (w)

DIENSTE/SERVICES

Redigering, proeflees, vertaal- & tikwerk op rekenaar - Bel Nico Roos by (021) 948-8456.

A beginners Zulu language and culture course will be commencing on Saturday 25th January 1992. The course comprises 12 Saturday morning lessons of 2 hours each, from 10am to 12pm. The venue will be in Parktown. If interested phone Vivienne at (011) 483-1572 (evenings only) to enrol.

Ou muntstukke in jou laai of kas mag letterlik duisende rande werd wees! Bestel die SA Muntkatalogus teen R10,00 vanaf Boland Munte, Posbus 1361, Durbanville 7550.

Let us help you with your washing & ironing. See Ethel, 7A Hendon Street, Yeoville (just after the Harrow Rd intersection). We are open 7 days a week, 7.00 am to 7.00 pm. Our prices are reasonable, our service is excellent - especially for single people.

Are you sick and tired of the New South Africa? Hard to get information of how to obtain a foreign passport. Send R55 cheque/postal order to: SkipSA, PO Box 124, Hobhouse 9740.

FLOTATION TANK: relax body and mind in a warm peaceful zero-gravity environment. SHIATSU THERAPY - Japanese therapeutic system - improves health, by removing fatigue causing elements and stimulating the body's innate recuperative powers. Tel Jen (011) 435-7721

Translations done in Afrikaans, English, French, Spanish & German. Tel: (012) 546-1925

ACUPUNCTURE: Calms, strengthens & stops pain. It can treat or prevent many illnesses by addressing their root causes. Tel: (011) 643-4418 Sarah Hewland, Dip.Ac (UK), Clin, Cert (Nanjing)

TIK- EN VERTAALWERK
Bel Louise by (012) 46-6577

DIENSPLIG ADVIESDIENS
Vir gratis en onafhanklike advies op enige navrae oor diensplig, skakel:
Durban - (031) 301-5663 Richard (w)
Pietermaritzburg - (0331) 944079 Mark (h)
Kaapstad - (021) 689-1194 (5:30nm tot 7:30nm)
Grahamstad - (0461) 26067 Rudi (h) of gaan na die Metodistekerk, Pritchardstraat 79 op Dinsdae vanaf 4:30nm tot 7:00nm

POWA (People Opposing Women Abuse) is 'n ondersteuning- en inligtingsdiens vir mishandelde en verkragte vroue. Ons bied ook werkwinkels en opleidingsprogramme aan oor geweld teen vroue. Vir verdere inligting skakel (011) 642-4345

VISUAL ART COURSES
Learning to see. Eye training to look at shape, form, colour, dimension translated into drawing, painting, sculpture and crafts. Classes available day and evenings for children and adults. Phone Maggie van Wezel at 614-7297 after 5pm

EVENTS/GEBEURE

UBUNTU COUNTRY MARKET
Every Saturday 9 am - 3 pm. Bio-dynamic & organic farm produce, as well as leading craftsmen exhibiting & selling wares. Live entertainment and good food - take the N4 highway to Witbank and the Boschkop/Donkerhoek turnoff, or phone (012) 802-0733 for more information.

MARK/MARKET

PHAMBILI BOOKS:
Huge selection of Academic Titles
22 Plein Street
Tel: (011) 29-4944
WANTED: Second-hand, Left Wing Books in good condition. Phambili is buying
Open:
Mon-Fri 9h00-17h30
Saturday 9h00-13h00
Sundays 13h00-17h00

The Collectors Place - We specialise in: Yellowwood - Cape Dutch, English Oak Country Furniture, Old China & Brass Collectables. We buy and sell. Come see us at The Collectors Place, No 2 College Street, Opp 433 Commissioner Street, Fairview 2094. Tel: (011) 614-4334

Om 'n advertensie op dié bladsy te plaas, bel vir **Louwrins Potgieter** by (011) 836 2151, stuur 'n faks na 838 5901 of skryf aan Kleinadvertensies, Posbus 177, Newtown 2113. Dit kos R15 vir 25 woorde of 'n gedeelte daarvan. Persoonlike advertensies korter as 25 woorde sal gratis geplaas word.

Die spertyd is Dinsdagmiddag 5 uur voor publikasie

SÊ JOU SÊ OF
STUUR 'N OU BOODSKAPPIE

Die afdeling "Persoonlik" in ons Kleinadvertensies is 'n lekker plek om te sê wat jy dink of iets uit te blaker wat jou lankal hinder - of natuurlik om aan 'n vriend en/of vyand 'n boodskap te stuur. Of om aan te kondig dat jou vriend swanger is/nie swanger is nie. Dit is boonop gratis, solank jy dit onder 25 woorde hou. As dit langer as 25 is, kos dit R15, maar dit mag nie langer as 50 woorde wees nie. Laat hoor van jou!

non-racial, democratic, non-sexist, non-hetero-sexist, non-ageist, non-regionalist, non-elitist, nuclear-free and ozone-friendly.

but never, never PC (Politically Correct)

***Vrye* Weekblad**

THE BILINGUAL NEWS MAGAZINE THINKING SOUTH AFRICANS DESERVE

Om by te bly met die **vinnig veranderende** tye is deesdae nogal moeilik. Om vóór te bly, het jy *Vrye Weekblad* nodig. Teen net 30,8 sent per dag. So: vul dié vorm nou in en stuur saam met 'n tjek of 'n posorder vir R110 *(vir 'n jaar, BTW en aflewering ingesluit)* of R50 *(vir ses maande, alles ingesluit)* aan:

Vrye Weekblad Verspreiding, Posbus 177, Newtown 2113. Vandag nog.

Naam.....

Adres.....

.....Poskode.....

beter as ooit tevore

'n Spesiale Galakonsert waarin al die finaliste van die Unisa-Transnet Internasionale Klavierkonsert sal optree, word op Sondag 2 Februarie om 3nm in Unisa se Ou Mutual Ouditorium gehou. Toegang is R15 die kaartjies is beskikbaar by Unisa se Ou Mutual Loket.

HENNING VILJOEN BESPREEK DIE UNISA-TRANSNET INTERNASIONALE STRYKERSKOMPETISIE

DIE Tweede Unisa-Transnet Internasionale Strykerskompetisie was 'n uitstekende kulturele musiekinspuiting, waarin veral deelnemers uit die Oosbloklande die finale rondes oorheers het. Die tjellokompetisie is gewen deur die ietwat eksentrieke, maar briljante Russiese tjellis Alexander Knyasev en onder die viole het die 17-jarige Pool Bartlomiej Niziol danksy sy verbysterende tegniek en musikaliteit met die louere weggestap. Die Hongaar Tamás Varga en die ander Rus, Kirill Kravtsov, (onderskeidelik tweede en derde) het dit nie vir Knyasev maklik gemaak nie. Eweneens is Benjamin Schmid (Oostenryk), Florin Croitoru (Romenie) en Wolfgang Sengstschmid (Oostenryk) wat die tweede, die derde en die vierde plek in die vioolkompetisie behaal het, myns insiens almal waardige aanspraakmakers op die eerste plek.

Die kompetisie is gekenmerk deur 'n uitsonderlik hoë standaard. Baie van die vertolkings in al die rondes was van 'n veel hoër standaard as wat ons die laaste paar jaar in professionele konserte gehoor het. Ek verstout my om te beweer dat die wenners van die vorige kompetisie nie onder die eerste drie van die huidige sou gekom het nie. Weg was ook die pynigende musikale verleenthede - veral met die verpligte Paganini "Caprice" - wat in die eerste kompetisie gehoor was, omdat kandidate vooraf gekeur is en net 42 uit 98 aansoeke tot die eerste ronde toegelaat is. Met só 'n hoë standaard is dit te verstane waarom so min Suid-Afrikaners tot die kompetisie toegelaat is en waarom nie één die finale ronde kon haal nie.

Twee weke lank is mens op 'n wonderlike musikale reis geneem deur musiek wat nie alledaags gehoor word nie. Hoewel die finale rondes toevallig deur die keuse van die finaliste tot enkele werke gereduseer is (Brahms en Tjaikofski se vioolkonserte, Tjaikofski se Rococo Variasies en Dvorak en Saint-Saëns se tjellokonserte) was die uitdunrondes 'n ryk geskakeerde spyskaart. Dit was 'n uitsonderlike voorreg om al Beethoven en Brahms se tjellosonates te kon hoor asook rariteite soos die tjellosonates van Reger, Kodaly, Strauss, Prokofiev en Sjostakowitsj. Ek was baie teleurgesteld toe die beoordelaars besluit het om die verpligte vioolsonates van Beethoven in die tweede ronde te kanselleer, maar daar was nog genoeg lekkernye met al Mozart se vioolsonates en die viool "bon-bons" van Saint-Saëns, Sarasate en Wieniawski. Die meeste van die werke is met verbasende tegniese beheer en musikale finesse uitgevoer. Dis net die onbegeleide Bach-suites en -sonates waarin kandidate gestruikel het en die musiek baie keer soos 'n doedelsakuitvoering laat klink het.

Hoogtepunte was daar baie. Nog nooit tevore het ek 'n gehoor beleef wat van pure verbasing en oorstelptheid begin lag het nie soos ná die 17-jarige Pool Bartlomiej Niziol se verbysterende vertolking van Paganini se Caprice in A min. op 1 no 5. Dit was asof hulle nie hul ore kon glo nie. Die histrioniese reaksie van die gehoor na Alexander Knyasev se asemrowende vertolking van Tjaikofski se Rococo Variasies was in alle opsigte welverdiend en 'n opmerking deur een van die organiseerders van die kompetisie dat die uitvoering selfs beter was as sy opname deur Rostropovich is glad nie te vergesog nie. Niziol het dan ook die Betty Pack Gedenkprys gekry vir die beste vertolking van 'n tjellokonsert.

Die musikaal deurleefde vertolking van Mozart se Vioolsonate no 10, K 378 deur Florin Croitoru en Melanie Horn het 'n voorste vioolkenner laat opmerk: "Nou kan ek maar sterf want ek het 'n hemelse ervaring op aarde gehad." Die Amerikaanse tjellis Brinton Smith, wat baie ongelukkig was om nie na die semi-finale deur te dring nie, het met 'n totaal vars, maar musikaal geldige vertolking van Beethoven se Sonate no 3 na vore gekom wat my met nuwe ore na dié bekende werk laat luister het. Tamas Varga het ook nuwe musikale vistas onthul in die onspeelbaar moeilike Tjellosonate op 8 van Kodaly, nadat dit vroeër aan grootskaalse verkragting blootgestel is deur die Tjeg Karel Fiala ('n leerling van een van die beoordelaars ,Stanislav Apolin). Varga se musikale vindingrykheid is ook geopenbaar in sy pragvertolking van Zaidel-Rudolph se 4-"Minim", die voorgeskrewe Suid-Afrikaanse werk - 'n vertolking wat hom die Norman Nossel-prys besorg het vir die beste vertolking van die verpligte Suid-Afrikaanse werk.

Die Norman Nossel-prys vir die beste vertolking van die verpligte Suid-Afrikaanse werk vir viool, "Mysterious Rapture" van Arthur Wegelin, is gewen deur die Franse violis Stephane Causse. Causse is 'n uitstekende kunstenaar wat baie ongelukkig was om nie na die finale ronde deur te dring nie. Hy het veral met sy vertolking van Ravel se Sonate in G maj en Chausson se "Poeme" beïndruk, maar hy is ongelukkig deurgaans gekortwiek deur 'n begeleier, Tessa Smith, wat die grondbeginsels van begeleiding nog moet leer.

Wat die Strykerskompetisie uniek maak, is dat die kandidate in groot mate uitgelewer is aan die bydrae van 'n ander musikus, die begeleier. In die meeste van die viool- en tjellosonates speel die klavier selfs 'n dominante rol - en dis hier waar sommige kandidate bevoordeel en ander weer benadeel kan word. Gelukkig was diegene wat saam met Albie van Schalkwyk, Melanie Horne of Diane Couts kon musiek maak. Die rol van 'n goeie begeleier in 'n kompetisie is dié van 'n verkleurmannetjie wat hom of haar by die musikale temperament van die kandidaat aanpas. "The performance is not yours" en die begeleier is beslis nie daar om 'n eie musikale stempel op die werk af te druk nie - iets wat baie van die minder ervare begeleiers ongelukkig te naarstig probeer doen het. Hoe lyk dit met 'n internasionale kompetisie vir begeleiers waarin hulle hulself wel kan laat geld?

Soos met alle kompetisies is daar altyd verrassings en omstrede beslissings wat bydra tot die publiek se opwinding en betrokkenheid. So is daar baie wat vir Tamas Varga en Wolgang Sengstschmid as wenners gekies het, terwyl ander weer hand en tand die keuses van die beoordeelaars verdedig het. Die toekenning van die Samuel Axelrod Gedenkprys aan die Oostenryker Benjamin Schmid vir sy vertolking van Tjaikofski se Vioolkonsert was vir my persoonlik ietwat van 'n verrassing, omdat Wolgang Sengstschmid se deurleefde en gepoleerde vertolking van Brahms se Vioolkonsert en selfs Florin Croitoru se lewendige vertolking van Tjaikofski se Vioolkonsert my meer beïndruk het. (As 'n mens dié drie op dieselfde aand kon hoor, dink ek, sou die uitslag anders gewees het.) Dit wou vir my voorkom asof die beoordelaars soms ietwat aan geheueverlies gelei het deurdat vroeë deelnemers aan 'n ronde dit nie gemaak het nie in vergelyking met ander wat later opgetree het. Anders weet ek nie hoe Jiri Hurnik en selfs Raushan Akhmedyarova dit so vêr gebring het, terwyl kandidate soos Stephane Causse, Ivana Tomaskova, Cornelis Chui, Chang Guo, Brinton Smith en Hanna Spielberger nie kon oorleef nie.

Die "Spano-spook" wou ook net-net weer sy kop by die kompetisie uitsteek toe die Suid-Afrikaanse tjellis Anmari van der Westhuizen ('n leerling van die beoordelaar Heidi Litschauer) teen alle verwagting na die semi-finale deurgedring het. Haar vertolkings van Bach se Suite no 6 en Beethoven se Sonate no 3 is deur grootskaalse intonasieprobleme belemmer, sodat ek glad nie 'n "token South African" in die volgende ronde te wagte was nie. Hoewel Litschauer nie mag stem nie, bring só 'n leermeester-leerling situasie in 'n kompetisie net ongemak en onnodige etiese vrae na vore, veral as 'n kandidaat nie bo alle verdenking na 'n volgende ronde deurdring nie. Anmari van der Westhuizen het die Fred Firth Gedenkprys vir die belowendste Suid-Afrikaanse tjellis ontvang. Die Fred Firth Gedenkprys vir die belowendste Suid-Afrikaanse violis is aan Charlotte Potgieter toegeken.

VANWAAR DIÉ VERLORE MENSE?

'N SKEWE SIRKEL
Deur Warrick Grier
Met Trix Pienaar, Gys de Villiers, Christopher Gxalaba, Francois Coertze e.a. Regie: Marthinus Basson
In die Nico Malan-Teater

ARNOLD BLUMER

'N PSIGOLOGIESE letterkundige behoort 'n slag 'n proefskrif te skryf oor hoekom 'n verstandelik vertraagde mens daar in die jongste Afrikaanse gesinsdramas keer op keer deel van die gesin vorm. Ek herinner my aan Deon Opperman se *Stille Nag* die ooreenkomste is verbluffend. Ook dáár keer 'n sogenaamd verlore seun terug wat die vuurhoutjie by die kruitvat bring, ook daar word die vertraagde seun misbruik en dien as katalisator om die kruitvat te laat ontplof.

Net Warrick Grier se drama is minder van 'n afgeronde stuk, dis eerder 'n aaneenryging van tematies verbonde sketse, eg post-modern. Hoe sketsmatig, word gewys in een van die kragtigste tonele, waar Sarah (Elma van Wijk), die verlate beminde, die kafee ingestap kom en vir Neels (Francois Coertze), die verloopte seun uit Johannesburg, klap dat hy op die grond beland. Dis Sarah se enigste optrede en duur skaars twee minute.

Neels het nou 'n verhouding met sy Engelse vriend, Tarquin (Steven Raymond), met wie hy eintlik op pad is na 'n musiekfees in die Kaap. Ook die macho-boelie van Ventersdrif, die verkeerskonstabel Jacob Malan (Gys de Villiers) vertoon homoseksuele neigings wanneer hy hom vergryp aan die vertraagde seun, Boytjie (uitstekend gespeel deur Brian Webber), maar eintlik wil hy vir Sarah hê. Die herrie raak behoorlik los wanneer twee Jo'burgse koekies, Karla (Fiona Coyne) en Greta (Megan Kruskal), ook op pad na die Kaapse musiekfees, by die kafee ingestap kom - skraps geklee, vuilbekkig en op soek na lafenis. Bo alles troon Trix Pienaar se ma uit, wat sonder man (nog 'n tema vir psigologiese letterkundiges;) die kafee "vrou-alleen" aan die gang moet hou met die hulp van haar bediendes, Amandla (kostelik: Christopher Gxalaba) en Mary (akoesties gedeeltelik onverstaanbaar: Tina Jaxa).

Nes die verskillende sketse, is die spel van wisselende gehalte. Daar is wonderlike tonele, soos wanneer Trix Pienaar op haar beste "g'n lus is vir die Here se getoetsery nie", toe Boytjie verdwyn het en Tant Marika (Mary Dreyer) haar met vroom clichés probeer troos.

Maar Neels se vuisslanery en oorwinning oor Jacob Malan is onoortuigend, omdat Gys de Villiers se verhoogteenwoordigheid soveel sterker is as Francois Coertze s'n.

As iemand egter wil weet hoe word die byderwetse Afrikaner se Suid-Afrika vandag op 'n verhoog weerspieël, dan sou ek sê: Gaan kyk na hierdie opvoering.

televisieprogramme

VRYDAG 24

TV1
5.55 Morning Message
6.00 GMSA
9.00 CTV
9.30 Topsport: Tennis - Australiese Ope
11.30 No Jacket Required
12.00 Larry King
1.00 Headline News
1.30 Business Day
2.00 Telerama
3.30 Denver The Last Dinosaur
4.00 Bible Story
4.05 Captain Power and the Soldiers of the Future
4.35 Another Life
5.00 Baby Talk
5.30 Fast Forward
5.57 Compass
6.00 News
6.15 Topsport
6.30 Gillette Sport
7.00 Tropical Heat - Action series about the exploits of Nick Slaughter (Robert Stewart), an ex-member of the Drug Enforcement Agency. Murder, mayhem and blackmail.
8.00 Die Nuus
8.30 Koöperaslestories II: Broers, Broers
9.00 Die Laaste Uitweg: Speurreeks

10.00 El Dorado 2 - Reeks van drie episodes oor die 16e-eeuse soektog na El Dorado, die koninkryk van goud
11.00 Navarro - Aksiereeks (Slot)

CCV
11.00 Creche of the Air
12.00 Telerama
12.30 Who Needs Computers?
12.45 Front Runners - Series for entrepreneurs
1.00 Tsa Sechaba (Sotho); New Times (Nguni)
2.00 Ezodumo - Traditional Music
2.30 School Talk
3.15 Need to Know: Joe the Pharmacist
3.35 Dealing with Dogs
3.45 ECI - For the Handicapped
4.00 Ezoxosh' Idada, Imibala (Nguni); Lefase La Rena (Sotho)
4.30 Days of Our Lives
5.30 The Bold & The Beautiful
5.57 Devotion
6.00 Shell Road to Fame
6.30 Imalini
7.00 News
7.30 Sport
8.00 Gabriel's Fire - Police Drama Series
8.55 News Update
9.00 Film: Funny Lady. A musical drama with Barbra Streisand, Omar Sharif, James Caan, Roddy McDowall and Ben Vereen. 1975
10.30 Golden Age of Rock 'n Roll 2 - Eight-part history of rock.
11.00 CNN International

M-NET
INTEKENARE
10.30 Bad Influence
12.10 60 Minutes: Thai Time Bomb
3.00 The Smurfs
3.30 Dennis the Menace
4.00 Scooby Doo, Where Are You?
4.30 Mac and Mutley
4.59 Pat Francis Workout
OOPTYD
5.00 Amen
5.30 Loving
5.58 Hyperama Price Busters
6.00 The Wonder Years
6.30 The Simpsons
INTEKENARE
7.00 The World's Greatest Magicians at the Magic Castle
7.56 Hyperama Pricefinders
8.00 Cliff Richard: Oh Boy
9.00 Black Rain
11.00 The Last Wagon
12.30 The Princess Bride
2.15 Cloak and Dagger
4.00 Lady Chatterley's Lover

SATERDAG 25

TV1
3.50 Tennis - Australiese Ope Vroue Finaal
6.25 Oggendboodskap
6.30 Agriforum
7.00 GMSA
9.00 TV-Tuiskombuis
9.20 A New Vision
9.30 Training and Development
10.00 Scuba Diving
10.05 Youth Scene
10.35 Onderste Bodem
10.45 Duckland
11.00 Robbie
11.10 Biekie in Speelgoedland
11.30 Ter Wille van Oorlewing
12.00 Tekkies
12.30 Dick Deadeye or Duty Done
2.00 Topsport
6.00 Nuus
6.15 Kompas
6.20 Op Versoek - Musiekvideo's
7.00 Operasie Kobra - Aksiereeks
8.00 News
8.30 Seinfeld
9.00 Film: The Eyes of Laura Mars. Photographer Laura Mars (Faye Dunaway) is frightened to find that she can see the brutal killings of her co-workers in her mind's eye. With Tommy Lee Jones. Director: Irvin Kershner.
10.45 Aaron's Way

CCV
9.00 Disney Educational Series
9.35 Educational Rendezvous
10.30 Eduspectrum
11.00 Cleo Project - Environment
11.10 Safety Saga
11.30 The Great Outdoors
11.35 DIY Building
11.40 Women's Programme
12.55 Agriforum
1.25 Road to Health
1.35 Cross Over
2.00 Sport
5.57 Devotion
6.00 Family Matters - Sitcom
6.33 Ngomgqibelo/ Ka Mokibelo
7.00 News
7.30 Ngomgqibelo/ Ka Mokibelo
8.00 Film: The Man with the One Red Shoe. When concert violinist Richard Drew (Tom Hanks) steps off a plane wearing one red shoe, he sets an amazing chain of events in motion. Comedy with Dabney Coleman, Lori Singer, Charles Durning, Jim Belushi and Carrie Fisher. 1985
9.30 Sophisticated Gents - Final episode
10.30 Pick a Tune
11.00 Sport
1.00 CNN International

M-NET
INTEKENARE
6.40 Parade Ring
7.00 Mousercise
7.30 Wake Rattle And Roll
7.55 The Little Flying Bears
8.20 Captain Zed and the Zee Zone
8.45 Alf Tales
9.15 Teenage Mutant Hero Turtles
9.40 Tiny Toon Adventures
10.05 The Fire Raiser
10.30 The New Generation
11.00 Two Women
2.00 Rockin' the Right Way
3.00 Supersport
OOPTYD
5.00 Supersport
INTEKENARE
7.00 Broken Lance
9.00 Vital Signs
10.45 ABC In Concert
11.45 Once In Paris
1.30 Malone
3.00 The Principal
4.50 Dreamer

SONDAG 26

TV1
4.50 Tennis - Australiese Ope Mans Finaal
10.00 University of the Air
11.00 Met Vakansie Op Ekspedisie
11.30 Pumpkin Patch
11.40 Wielie Walie
11.50 Zet
12.00 Zapmag
12.30 TV101
1.30 Remi
2.00 Swerwerskos
2.30 Hallo Spencer
3.00 Ambraal - Mode

3.30 Die Negende Wêreldfees van die Sirkus van Môre. Jong voornemende sirkus-artieste wys hul toertjies vir die impresario's.
4.30 Erasmuskasteel
5.00 Beyond 2000
5.45 Streetwise
6.00 Kruis en Kroniek
6.40 Met Woord en Lied
7.00 50/50
8.00 News
8.15 Agenda
9.00 Film: My First Love. A romantic comedy in which recently widowed Jean Miller (Beatrice 'Golden Girls' Arthur) becomes the centre of a love triangle. With Richard Kiley, Joan van Ark and Anne Francis.
10.35 No Jacket Required
11.05 Topsport

CCV
10.00 Impressions
12.00 Magnificat - Classical music
12.30 Gospel
1.00 Sport
6.00 Masakhane / Masidumise (Nguni); Mahlasedi a Tumelo (Sotho)
7.00 News
7.30 In Depth
8.00 Giant Nile 3 - Six-part documentary on the Nile
8.30 A Man in the Family - Sitcom
9.01 Booker - Action series
10.00 Jazz Jazz Jazz
11.00 CNN International

M-NET
INTEKENARE
7.00 East-Net open
7.01 Jungle Love
9.00 Mahabharat
10.05 Bhangra Music
10.30 Canal Português
1.30 The Campbells
2.00 Treasure Seekers
3.00 When the Whales Came
OOPTYD
5.00 DuckTales
5.30 Chip 'n Dale
6.00 The Kids Who Knew Too Much
INTEKENARE
7.00 48 Hours: The Many Faces of Marsha
8.00 The Verdict
8.30 Talk Radio
10.20 Crazy Camera
1.00 Amerikaanse Voetbal

MAANDAG 27

TV1
5.55 Morning Message
6.00 GMSA
9.00 CTV
11.30 Santa Barbara
12.00 Larry King
1.00 Headline News
1.30 Business Day
2.00 Telerama
3.30 Barney
3.40 Tiny Tales
3.45 Pumpkin Patch
4.00 Bible Story
4.05 Bravestarr
4.30 Ghostbusters
5.00 Santa Barbara
5.30 Rustelose Jare
5.57 Compass
6.00 6 on 1
6.30 Katts and Dog
7.00 Murder, She Wrote
8.00 Die Nuus
8.30 Agenda
9.00 Die Guldenburgs - Duitse strooisage
10.00 Nuus
10.05 Topsport
11.00 Skone Wilhelmina - Dramareeks oor die prins van Pruise en sy minnares.

CCV
11.00 Footsteps
12.00 Telerama
12.30 Dealing with Dogs
12.40 The Art of Retail Selling
12.50 Succeed, Success
1.00 Toyota Top 20
2.00 Movie Focus
2.30 Need to Know
3.15 School Talk
3.45 Stress - Are You Coping?
4.00 Smoggies
4.30 Days of Our Lives
5.30 The Bold & The Beautiful
5.57 Devotion

6.00 Crime Watch
6.30 In Depth
7.00 News
7.30 ZD - Music videos
8.30 Murphy Brown
8.55 News Update
9.01 Head of the Class - School sitcom with Billy Connoly
9.27 Knots Landing
10.19 Wise Guy - Action Series
11.12 Dancin' to the Hits
11.35 CNN International News

M-NET
INTEKENARE
10.30 Malone
12.15 60 Minutes: War Games
3.00 Smurfs
3.30 Fox's Peter Pan and the Pirates
4.00 Scooby Doo, Where Are You?
4.30 Tiny Toon Adventures
OOPTYD
5.00 Drexell's Class
5.30 Loving
6.00 Fresh Prince Of Bel Air
6.30 Duet
INTEKENARE
7.00 The Bank Shot
8.30 Dairybelle Health Club Challenge
9.00 The Curse of the Fly
10.30 Carte Blanche-insetsel
11.00 Black Rain

DINSDAG 28

TV1
5.55 Oggendboodskap
6.00 GMSA
9.00 CTV
11.30 Santa Barbara
12.00 Larry King
1.00 Headline News
1.30 Business Day
2.03 Telerama
2.30 Psychology of the Air
3.00 Disney
3.30 Tamboeroekieman
3.35 Dr Kleiman se Kaskenades
3.45 Wielie Walie
4.00 Dis Waar
4.05 Die Ander Ek

4.30 Tekkies
5.00 Santa Barbara
5.30 Rustelose Jare
5.57 Kompas
6.00 6 op 1
6.30 Program word aangekondig
7.00 Agter Elke Man
8.00 News
8.30 Agenda
9.00 Rescue 911
10.00 News
10.05 Film: I'm Dancing as Fast as I Can. TV producer Barbara Gordon (Jill Clayburgh) is addicted to valium. She decides to stop taking the drug. With Nicol Williamson, Dianne West and Joe Pesci.

CCV
11.00 Footsteps
12.00 Telerama
12.30 Cross Over
12.55 Scuba Diving
1.00 Pick a Tune
2.00 After 8 (Magazine)
2.30 Need to Know
3.15 School Talk
3.45 Use or Abuse? Drugs and alcohol in SA
3.55 Education Is the Future
4.00 Tom & Jerry
4.30 Days of Our Lives
5.30 The Bold & The Beautiful
5.57 Devotion
6.00 Siyaphi (Nguni); Madireng II (Sotho)
6.30 New Times (Nguni); Ntome Tsebe (Sotho)
7.00 News
7.30 526 (Nguni); Di Wele Makgolela (Sotho)
8.00 Velaphi II (Nguni); Tsa Sechaba (Sotho)
8.30 Regional Magazine
8.55 News Update
9.01 Cheers - Comedy series
9.30 Film: Crocodile Dundee. Paul Hogan plays the friendly and rowdy crocodile hunter who becomes a national hero in Australia. With John Meillon and Linda Kozlowski. Director: Peter Faiman.
11.10 Dragnet - Detective series
11.33 CNN International

M-NET
INTEKENARE
10.30 Cloak and Dagger
12.15 60 Minutes: Live or Let Die
3.00 Smurfs
3.30 Fox's Peter Pan and the Pirates
4.00 Scooby Doo
4.30 Tiny Toon Adventures
OOPTYD
5.00 Blossom
5.30 Loving
6.00 Midnight Caller
INTEKENARE
7.00 To Catch a Killer
9.00 Supersport: Best of English Soccer
11.00 Rocky

WOENSDAG 29

TV1
5.55 Morning Message
6.00 GMSA
9.00 CTV
11.30 Santa Barbara
12.00 Larry King
1.00 Headline News
1.30 Business Day
2.00 Telerama
3.30 Winnie the Pooh
4.00 Bible Story
4.05 Family Dog
4.30 Zapmag
5.00 Santa Barbara
5.30 Rustelose jare
5.57 Compass
6.00 6 on 1
6.30 The Family Man - Widowed fireman Captain Jack Taylor (Gregory Taylor) copes with four kids
7.00 Timber - Drama series about South African lumberjacks
8.00 Nuus
8.30 Agenda
9.00 St Elsewhere - Hospitaaldramas
10.00 Nuus
10.05 Kuns op Een / Arts on One

CCV
11.00 Footsteps
12.00 Telerama
12.30 Sharp - Educational series
1.00 Ngomgqibelo / Ka Mokebelo
2.00 526
2.30 Need to Know
3.15 School Talk
3.45 Dealing with Dogs
4.00 C.O.P.S.
4.30 Days of Our Lives - Soap opera
5.30 The Bold & The Beautiful
5.57 Devotion
6.00 Ripley's Believe It or Not
6.30 Drive-O-Maniac - Game show
7.00 News
7.30 In Depth
8.00 Alien Nation - Futuristic action series by Kenneth Johnson, creator of 'V'
8.55 News Update
9.00 Private War of Lucinda Smith (1) - Four-part mini-series about an Australian chorus girl (Linda Cropper) who becomes involved in a love triangle with a Briton and a German just before World War II.
9.52 Taurus Rising - Drama series
10.44 CNN International News

M-NET
INTEKENARE
10.30 The Princess Bride
12.10 60 Minutes: Blind Justice
3.00 The Smurfs
3.30 Fox's Peter Pan and the Pirates
4.00 Scooby Doo
4.30 Tiny Toon Adventures
OOPTYD
5.00 Three's Company
5.30 Loving
6.00 Get A Life
6.30 Dear John
INTEKENARE
7.00 To Catch a Killer
9.00 48 Hours: Presumed Guilty
10.00 David Frost Talks to Margaret Thatcher
11.00 Vital Signs

DONDERDAG 30

TV1
5.55 Oggendboodskap
6.00 GMSA
9.00 CTV
11.30 Santa Barbara
12.00 Larry King
1.00 Headline News
1.30 Business Day
2.03 Telerama
2.30 Psychology of the Air
3.00 Eduspektrum
3.30 Walter, die Wasbeer
4.00 Dis Waar
4.05 Die Tweede Vrou
5.00 Santa Barbara
5.30 Rustelose Jare
5.57 Kompas
6.00 6 op 1
6.35 Brakanjan en die Drie Musketiers
7.00 Arende (10) - Heruitsending van die dramareeks oor Boerekrygsgevangenes op St Helena en hul gesinne tuis.
8.00 News
8.30 Agenda
9.00 The Golden Girls - Sitcom series with Beatrice Arthur, Rue McClanahan, Betty White and Estelle Getty
9.30 Mango Groove Special
11.00 Melba
11.50 Atlantic Balm (1) - Three-part documentary on the Atlantic

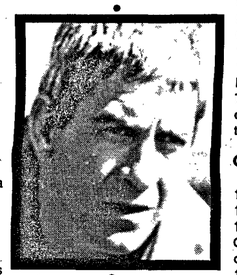

CCV
11.00 Footsteps
12.00 Telerama
12.30 Moving On - The Facts of Life
12.50 Road to Health
1.00 ZD - Music videos
2.00 Ntome Tsebe
2.30 Need to Know
3.15 School Talk; Athletic Training
3.45 Mazondi's Shop
3.55 Living & Loving
4.00 Mon Pe
4.30 Days of Our Lives
5.30 The Bold & The Beautiful
5.57 Devotion
6.00 Toyota Top 20
7.00 News
7.30 Ke Nyala Mang - Sotho drama series; Ezodumo (Nguni)
8.00 After 8
8.25 Royal Family - Sitcom
8.55 News Update
9.01 Private War of Lucinda Smith (2)
10.00 Sledgehammer - Detective comedy
10.22 Movie Focus
11.52 CNN International

M-NET
INTEKENARE
10.30 The Principal
3.00 Smurfs
3.30 Dennis The Menace
4.00 Scooby Doo
4.30 The Wide World Of Kids
OOPTYD
5.00 Charles In Charge
5.30 Loving
6.00 The World of Panasonic
6.58 Hyperama Pricefinders
INTEKENARE
7.00 Lifestyles of the Rich and Famous
8.00 Talk On M-Net At Eight: Phil Donahue
9.00 Skollie
11.00 Malone

Elmari Rautenbach
SKRYF OOR DIE WEEK SE TV

Nog 'n verspeelde kans...

TOG vreemd hoe TV1 telkens daarin slaag om 'n goeie kans te verspeel. Die kanaal sal iets goeds in die hande kry. In sommige gevalle is hy selfs eerste met 'n idee. Maar voordat die kyker tuis sy oë kan uitvee, is sy gunsteling-joernaalprogram iets van die verlede; word besonderse programme oor die letterkunde skuins vóór middernag uitgesaai; 'n goeie kunsteprogram vervang deur 'n nuwe ellelange, dikwels vervelige potpourri van stokou en nuwe insetsels; en boonop aangekondig dat die vervaardiging van nuwe plaaslike dramareekse onbepaald opgeskort word.

Met groot geesdrif is verlede jaar aangekondig TV1 tree vir die eerste keer toe tot die seks-opvoedkundige arena met 'n volwaardige geselsprogram oor seks en seksopvoeding. Uiteindelik en hoog tyd, het baie kykers gedink. Die ou TV2/3/4 het twee jaar gelede al met *Cross Over* begin, wat seksopvoeding as een van sy belangrikste doelwitte gehad het. Dié reeks beleef nou 'n tweede seisoen op die nuwe CCV-TV en word in sy geheel gewy aan die tema van seksvoorligting.

TV1 se *Sex Talk with Dr Paul* het ook goed geklink. Die aanbieder, ene "dr Paul", is glo 'n bekende kliniese sielkundige wie se praatjies oor seksvoorligting gereeld oor die radio gehoor kan word. Die TV-program sou regstreeks opgeneem word voor 'n klein gehoor bestaande uit sowel lede van die publiek as deskundiges, sou soms gebruik maak van 'n genooide mede-aanbieder, en die program het beloof om nie weg te skram van selfs die intiemste probleem nie.

Maar wat gebeur? Pleks van 'n beskaafde tyd soos tienuur saans wanneer albei ouers kan kyk, of selfs sesuur (die tydgleuf waarin die spaarkanaal TSS - so hoor ek - *Cross Over* herhaal) word Sex Talk with dr Paul om halftwaalf op 'n Dinsdagaand uitgesaai. En dit met 'n eerste program (op Dinsdag, 4 Februarie) waarvan die onderwerp die seksvoorligting van kinders is, veral voorskoolse kinders. Watter ouer van 'n voorskoolse kind is daardie tyd van die nag nog wakker?! En as hy wakker is, in staat om op enigiets anders te konsentreer as M-Net se laatnag-westerns?

Te oordeel na die reaksie van joernaliste wat die eerste program van *Sex Talk with Dr Paul* tydens 'n persvoorskou gesien het, is dit beslis ook nie 'n program wat verdien om so weggesteek te word nie. Dit het heelwat humor (wonderlik is veral die byname wat ouers die twee geslagte se private dele gee). Daar is heelwat goed deurdagte, nugter, praktiese advies. 'n Algemene probleem, soos sommige ouers se onvermoë om met hul kinders oor seks, masturbasie, aanraking en die ontwikkeling van die liggaam te praat, word bepreek en raad word gegee oor hoe om dié en soortgelyke probleme te oorbrug.

Veral die mede-aanbieder van die eerste program, Rita Margow, skryfster van onder meer *Sex: What to Tell your Children*, het met haar spontane opmerkings en plat op die aarde-houding vir heelwat vermaak 'en heelwat inligting gesorg. Vir haar bly die belangrikste element in seksopvoeding kommunikasie, sê sy. As jy as 'n ouer nie met jou kind kan kommunikeer nie, kan jy hom nie die kennis gee om van hom 'n volwaardige, ten volle ontwikkelde en gelukkige seksuele wese te maak nie.

En so dikwels, sê sy, hoor sy nog van ouers wat sê: "Dankie tog, my kind vra my niks oor seks nie!" Dit kan miskien beteken hy vra háár niks nie - maar dit kan ook beteken hy kry sy antwoorde iewers anders en die antwoorde wat hy op dié manier kry, is nie noodwendig die regte antwoorde op sy vrae nie...

Uit die gehoor het ook 'n paar interessante reaksies gekom op die onderwerpe wat ter sprake was. In een geval, met die bespreking van masturbasie, het 'n deelnemer gesê sy glo die Bybel sê dit is sonde. Van die ander het heftig van haar verskil. Een het selfs gesê sy glo dit is 'n sonde om kinders nie gemaklik te maak met hulle natuurlike liggaamlike funksies nie. Dié geskil/verskil kon op sigself aanleiding gegee het tot 'n lewendige debat, maar sou van die punt begin afdwaal het.

In sy geheel was *Sex Talk with Dr Paul* egter baie leersaam, soms nog 'n bietjie styf, maar steeds vermaaklik - en die program beslis 'n onguns aangedoen deur die tyd waarvoor dit geskeduleer is.

Die uitvoerende vervaardiger is Nicky Carter.

Die spoor van 'n massamoordenaar

Hoogtepunte aanstaande week is die twee mini-reekse wat onderskeidelik op M-Net en CCV-TV begin, 'n tweede aflewering van 'n Afrikaanse versoekprogram op TV1, vyf operettes met tekeninge uit die pen van die skeppers van *Peanuts*, en twee besondere dokumentêre programme op TV1.

- To Catch a Killer is die titel van die grusame verhaal wat om 7nm Dinsdagaand op M-Net begin en boonop op 'n ware polisie-ondersoek gegrond is. John Wayne Gacey was 'n ryk sakeman en 'n vriendelike mens, iemand wat homself dikwels vermom het as Pogo die nar om siek kinders in hospitale in Chicago te vermaak. Maar Gacey was ook verantwoordelik vir die grusame dood van 33 jong seuns...
  Dit is eers nadat 'n polisie-offisier, Joseph Kozenczak (Michael Riley), Gacey toevallig ondervra in sy ondersoek na die verdwyning van 'n vyftienjarige seun dat onraad vermoed word. Kozenczak besluit om te begin delf in Gacey se agtergrond en 'n diaboliese speletjie begin, met Gacey wat selfs briefies laat om te sê 'n nar kan mos met moord wegkom.
  Wat die reeks veral die moeite werd maak, is dat die rol van Gacey gespeel word deur 'n skitterende akteur wat iets spesiaals kan maak van selfs die kleinste ondersteunende rol. Ongelukkig is Brian Dennehy nog net 'n paar keer die kans gegun om 'n hoofrol in 'n fliek te vertolk. Een so 'n kans was *Belly of an Architect*. Teenoor Dennehy speel Michael Riley as die polisieman, met Margot Kidder as die siener wat Gacey beskryf as die man na wie die polisie soek. Eric Till het die regie behartig en Jun Kinberg die draaiboek.
  Die omvang van Gacey se dade het eers werklik aan die lig gekom ná sy inhegtenisneming, toe die oorblyfsels van sy slagoffers onder sy huis gevind is. Gacey is ter dood veroordeel en wag nog op sy teregstelling.
- Die CCV-TV-reeks, *Private War of Lucinda Smith*, is 'n Australiese skepping met die liefdesdriehoek tussen 'n koppige, onafhanklike kabaretster, 'n Brit van hoë afkoms en sy Duitse skippervriend as die tema. Die agtergrond is die Engelsman se plantasie op 'n afgeleë eiland, waar hy en Lucinda saam woon. Die reeks begin Woensdagaand om 9nm en het Linda Cropper, Nigel Havers en Werner Stocker in die hoofrolle. Ray Alchin is die regisseur.
- Môreaand om 6.15nm begin 'n tweede reeks van die Afrikaanse musiek-versoekprogram, Op versoek. Dié keer is dit egter met Teletreffers se vars gesiggie, Amanda Luyt, as die aanbieder en 'n paar vreemde "versoeke" ter opkikkering. Een so 'n versoek is vir 'n insetsel wat destyds die gewoonlik o, so korrekte Riaan Cruywagen sy waardigheid laat verloor het...
- Ook môre is Dick Deadeye om 12.30nm in die middag, 'n Britse vollengte tekenprent gegrond op vyf werke van Gilbert en Sullivan, met Ronald Searle en Bill Melendez van Peanuts-faam as die tekenaars. Van die stemme wat gehoor kan word, is dié van Linda Lewis, John Baldry, Victor Spinetti en Barry Cryer.
- Twee van ons beste TV-regisseurs sorg vir die dokumentêre programme *Ambraal* en *Erasmuskasteel*, wat Sondag om onderskeidelik 3nm en 4.30nm. op TV1 vertoon word. Johan van Jaarsveld se *Ambraal* is 'n reeks van vier programme oor modes, tekstiel, ontwerp en styl. Daar word gekyk na wat is mode, na die geskiedenis daarvan, ontwikkelings in die tekstiel- en ontwerpbedryf, en gepraat met van Suid-Afrika se voorste ontwerpers.

Op haar beurt het Iris Bester gaan kyk na die restourasie van die beroemde ou Erasmuskasteel suid van Pretoria en gepraat met die mense wat daavoor verantwoordelik was.

LA VOCE DELLA FELLINI

Lunatic musings *from the Maestro*

Federico Fellini's 1989 film, *The Voice of the Moon,* is a summation of the themes characters and obsessions that have haunted his films since *8 1/2*. **ANDREA VINASSA** mourns the dearth of good Italian films and welcomes a new one from Fellini

ITALY'S once flourishing film industry, fending off bankruptcy (partly thanks to Terry Gilliam's excesses on *The Baron von Munchausen*) and afflicted by the television-trash mentality, has sadly sunk into mediocrity and these days renders only the occassional jewel like Giuseppe Tornatore's *Cinema Paradiso* and Bernardo Bertolucci's *Sheltering Sky.* Gone are the days of De Sica, the Taviani brothers, Pasolini, Cavani, Antonioni, Wertmuller, Visconti, Stefani, Scola, Rosi, Rossellini, Monicelli and Ferreri. Italy's greatest contributions are in the costume and production design departments of baroque atrocities like *The King's Whore* - also opening today and shot in Italy with an Austrian director (Axel Corti).

So when Italy produces a homegrown film, it is an event. (Not wanting to be too unkind, Italy's Marco Bellocchio won the Silver Bear at last year's Berlin festival.)

Two years after its Italian premier, Federico Fellini's *The Voice of the Moon* comes to these shores and opens today at the Rosebank Mall in Johannesburg. Fellini, Italy's most eccentric director, is the recipient of a Silver Lion of Venice for *I Vitelloni* (1953), Oscars for Best Foreign Film - for *La Strada* (1956), *Amarcord* (1975) and *Nights of Cabiria* (1957) - and for Best Direction for *8 1/2* (1963). *La Dolce Vita* was awarded the Grand Prize at the Cannes Film Festival in 1961.

Despite his legendary unorthodox methods Fellini is also one of Italy's most consistent filmmakers, making five or six films per decade since 1950. And although he has not won Oscars since the 70s he has still produced films with exceptional charm such as *And the Ship Sails On* and *Ginger and Fred*. These last two are possibly his most accessible.

The Voice of the Moon is a magical fantasy which was both a critical and a commercial success in Italy. Cannes pundits, however, did not regard it as remarkable in any way when it premiered at the 1990 festival.

FOR THE FIRST time since *Satyricon* Fellini has used a novel as the basis for a film: Bologna philosophy professor Ermanno Cavazzoni's *Il Poema Del Lunatici (Poems of a Lunatic)* coincided with Fellini's ruminations on mortality and the passing of time and the film eventually premiered last year in Italy to coincide with his 70th birthday.

Neither the novel nor the film has a plot. Its subject is the Italian countryside and all Italian life that goes with it. "When I was little boy," says the director, "I used to spend a couple of summer months with my grandmother Fraschina at Gambettola, a little village next to Rimini [where he grew up]. The countryside with its prayers, the animals in the stable, the days and the nights, the trees, the rocks, the clouds, the storms, the seasons, all that magical and scary universe, wrapped up in the great silence that falls on the fields at mid-day left a very strong impression."

Fellini used this countryside as the starting point for *The Voice of the Moon*. Without a script, and not even knowing what the film was about, Fellini rebuilt the entire square of a village - because Italy's main studio, Cinecittà, is surrounded by skyscrapers. He designed a town, Reggiolo, meant to be so typically banal as to be "invisible", and sought to give it a universal quality. "I have done it so that nothing would indicate a precise geographical setting. The characters, as well, speak a variety of dialects. It is today's Italy, or better still, just today's life, with all its weird behaviours, its total incapacity for respecting rules, because there are no rules anymore, or maybe there is only the rule of the non-rule."

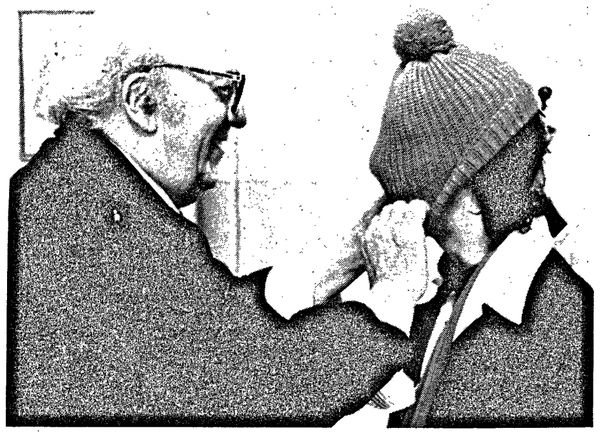

Federico Fellini and Roberto Benigni

BY INCORPORATING other images which were revived by Cavazzoni's book, "... the Greek myths, the movie of Pinocchio, *Til Eulenspiegel* and Tobino's novel, *Le Libere Donne di Magliano*, the film became a story half-way between fright and magic... Another charm of the book for me was to be able to chat a little about my grandmother's country, with all its stories, fairytales, legends, and all those strange characters and powerfully sensual women and those watermelons that one could pick up from the pits where they were kept cool." The film, says Fellini, aims to capture the voice of reality "... innocuous, domestic, everyday banality that ends up as a threatening vibration".

Fellini built the village thinking that once it was built characters would suggest themselves and "the inhabitants would tell me their stories. And, in a certain way, so it went". Shooting must have been hell for members of his film crew and actors since Fellini's approach was entirely improvisational. Each day's shooting was based on two or three pages of screenplay that Fellini had completed the night before. "I realise that it as a way of making movies that is a little peculiar and is not advisable for other colleagues".

Having cast two of Italy's exceptional comics, Roberto Benigni and Paolo Villaggio, Fellini proceeded to test their sense of humour: "Among all forms of entertainment, comedy is the closest to poetry because it re-interprets reality. It distorts nature and allows you to invent, to be free from the truth, from appearances. In a word, it's imagination and when Neo-realism was ruling, everybody was against me because of such declarations. It is mostly imagination I believe in. To create means to invent, not to copy. And with comedy, with humour, you can invent much better."

NOT UNAWARE OF television's grip on Italy's population - significantly, *The Voice of the Moon* was financed by the TV company Rai Italia - the director cast Villaggio, whose comedic characters are well known to them. Benigni, on the other hand, has worked in experimental theatre and improvisational comedy.

"I am really grateful to Benigni and Villaggio for their total spontaneity, the trust with which they supported the idea of an itinerary starting from the dark and going into the dark. They never had lines, for instance. I used to arrive in make-up with little notes that I had written the night before. For me as a director, the most delicate aspect of the entire operation has been that of making the characters live without taking much away from the peculiarities of these two comedians. They are two brilliant clowns, two aristocratic, unique, and unparalleled actors that everybody should envy because they are so talented, rich and emblematic of our times."

AMERICA'S *VARIETY* SAYS of the film: "It is really one long dream, in which thought and poetry continually dissolve in modern chaos. Fellini's horror is evident concerning this brave new world, seen as mindless teens bopping to deafening disco music and an invasion of Japanese tourists.

"Headlining a cast of weirdos, Benigni is unrecognizable - a wan elf in Dickensian spectacles, a cross between poet and puppet, Giacomo Leopardi and Pinocchio. Tightly reined in by the dialogue, so unlike the off-the-cuff ravings of his one-man shows, Benigni still manages to inject a whimsical rush of energy into the picture..."

The Performing Arts Workers Equity's skirmish with Les Mis producer Cameron Mackintosh has left Pawe more mystified than angered at the cancellation of the production. The equity believes that it has been unfairly blamed, unduly ogre-ised and its case has been misrepresented in the media. **ANDREA VINASSA** *investigates*

PAWE

Don't ogre-ise us -

MEMBERS of the Performing Arts Workers Equity (Pawe) involved in the negotiations with impresario Cameron Mackintosh around a production of *Les Miserables* which was to open the new Johannesburg Civic Theatre next year, feel that they have been grossly misrepresented in the media and are being used as scapegoats for the cancellation of the production, says Pawe.

The "ogre-isation" of Pawe started with stories labelling them "a tough, militant union intent on promoting local talent and building a flourishing South African industry". Reports were full of rumours of a "bitter debate" and uncredited sources which suggested that Pawe's methods of negotiation were coercive and that productions would be boycotted and picketed if managements did not accede to Pawe's demands. Newspapers were irresponsible in their representation of the equity as obstructive and unreasonable, they say.

I payed a visit to Pawe's office this week and found no hint of anything terribly tough or militant - if these terms can be interpreted pejoratively. I found members of a theatre equity eager to get the best possible deal for its members. Few theatre practitioners would seriously suggest that theatre can do without a strong union. Ironically, Pawe has just merged with Saftu (South African Film and Theatre Union), which was widely regarded as completely useless in ensuring equitable rights for its members. Pawe was formed, partly as a result of political imperatives and partly in reaction to the supposed apathy of Saftu.

Although unions are always cast as the villains in any negotiation between management and workers, Pawe has the added burden of a negative image due to the perception that it grew out of the old UDF Cultural Desk - the one-man-and-a-fax-machine style of organisation - and that it therefore must harbour hidden political agendas. Quite what these agendas would be, are difficult to divine, since all members of the executive earn their living as theatre practitioners and not as politicians.

Besides secretary Vanessa Cooke and treasurer Carol Steinberg, Pawe's executive includes chairperson Ramalao Makhene, vice-chairperson Maishe Maponya, Gcina Mhlope, Dan Robbertse, John Kani and Malcolm Purkey, and Francois Venter as an additional active member.

NO DARK POLITICAL agendas were evident when I spoke to Cooke and Steinberg, members of the executive who had attended several "amicable" meetings with Civic Theatre producer Michal Grobbelaar and local producer Pieter Toerien. They expressed only surprise and distress that *Les Mis* had been "turned into a political football."

Pawe's executive refutes allegations that their aim was to enforce a cultural boycott or to interfere in the creative side of the production. They want to ensure equitable conditions of employment and to attach a training programme to the production. They thought they were being particularly helpful and performing tasks outside of an equity's normal ambit to ensure the production's success.

The equity is still in the dark as to precisely what prompted Cameron Mackintosh to withdraw, but suspect that it had less to do with Pawe than with his fears of political complications - Azayo's opposition to the Paul Simon tour had just made sensational news overseas. Apparently he had objected to "the tone" of one of Pawe's faxes and had not revealed which conditions had upset him. "As far as we are concerned you don't break down negotiations over the tone of a fax. Somewhere there must be a red herring. Unions and managements don't dilly-dally over niceties, you say what you have to say," asserts Steinberg.

MACKINTOSH HAD already suspended the production after preliminary auditions last year did not satisfy his casting directors, and if he did not think South Africa had the talent to cope with the show, he should at least be honest. "But there are lots of people who were not auditioned." Pawe was assisting in setting up a second, more representative, audition.

"He [Mackintosh] was not interested in what colour people were. He wanted people who could sing well. We said, we aren't a casting agency, but we would put the word out. In the larger community people would not come forward because they would think of it as a 'white' show."

Pawe strongly denies that they made threats to boycott or picket the show. In fact, they claim that they were going out of their way to make the show happen. These methods - last used when the Baden-Baden Orchestra's visit received a massive sponsorship to visit South Africa - are a thing of the past, says Cooke, and in the case of *Les Miserables*, it was never even considered since, as far as they were concerned, negotiations were constructive and they had compromised on several issues already and would probably have compromised even further.

AN IMPORTANT AND "delicate" issue which is being ignored is that the show would be opening the refurbished Civic Theatre - a theatre with an apartheid tradition and long considered a white elephant. It is not a commercial theatre, but a publicly funded one. "It has the potential of being a contentious issue. We wanted it to be opened properly so that it doesn't turn into a Nico Malan [boycotted since its inception by many black people] or a huge political problem, because it is a political issue," says Cooke. And if the Civic Theatre has a credibility problem, who better to undo that than Pawe?

Many Pawe members at an initial meeting were upset that the Civic was being opened with a foreign and not a local play, but it was decided not to block the production, but to facilitate it. "We didn't want a production that, again, only white people would come and see, at another big, white, expensive theatre," explains Steinberg. "We are as concerned as everyone else to make the theatre work."

"Our great shock was that we thought everything was going fine," says Cooke. They were informed, not directly, but in the press that the show had been cancelled and that they were to blame. "There was no ultimatum or non-negotiable point," says Steinberg. Pawe merely put forward several proposals that would be of benefit to theatre in the future.

BRINGING FOREIGN performers into the country was never an issue because Mackintosh had wanted to stage a South African production with a non-racial, all-South African cast - these were not demands stipulated by Pawe, but at the behest of the impresario himself. "He *wants* it to be South African."

Pawe conceded that South Africa did not have the technical expertise to mount a show of that nature. "Cameron Mackintosh has a package. He won't employ a South African director. We do believe that there are people here who could direct Les Mis with perhaps a visit to see the show elsewhere," says Cooke.

"We accept that the show would be a massive financial risk and that he wanted a director he could trust. We did say that we wanted our directors to have an chance in order to get them up to international standard," says Steinberg.

Nevertheless, it was agreed that a foreign director would direct the show, but that a South African assistant director would be appointed to take over on his or her departure. Local technicians would have to be trained in any case in order to take over from foreign technicians since it was anticipated that the show would have a long run. Pawe merely wanted these agreements in writing.

Pawe was, however, curious to know who the foreign director would be - "we did not want to have a tenth-rate director fobbed off on us". Mackintosh would, as a matter of course, have to apply for work permits for any foreigners wishing to work in South Africa. Applications are accompanied by CVs which are perused by the Department of Home Affairs. In the past it was assisted by Saftu, these days it is assisted by the Consultative Committee - the RK/CC comprises the SABC, M-Net, Saftta, the Performing Arts Councils with Pawe, Cosaw, Fawo and the Dance Alliance as observers.

MACKINTOSH HAD earmarked his producer's profits for an educational and health trust initiated by himself. Pawe proposed that some of the money be used for theatre education - in the form of observer trainees until the opening night. Initially the production would have to put forward their fees, but these would be recouped afterwards.

The suggestion, arising out of a general Pawe workshop, that there be a "concerted effort to include up to 60 percent black participants in this production, not only amongst the performing artists, but also backstage as crew and technicians on the marketing, publicity and production crews" seems to be the straw that broke the camel's back. This was, however, not a hard and fast rule. Cooke and Steinberg concur that "maybe it would have been more politic to say 'as many as possible', it could have been five percent or ten percent".

"Put yourself in our shoes for a minute... in our constitution is the commitment to affirmative action and that is really at the heart of Pawe's activities. Theatre has been a white enclave all these years and we have to start breaking the white monopoly," explains Steinberg.

Their aim is to try to avert the kind of political turmoil that surrounded the Simon tour and not to fuel it, declares Pawe.

ONAFHANKLIKE ROLPRENTTEATERS

JOHANNESBURG:

MINI CINE - Pretoriastraat 49, Hillbrow. (011) 642-8915
Vrydag en Saterdag: The Unbearable Lightness of Being;
Dinsdag tot Donderdag: Pink Floyd The Wall

CINE CORLETT - Bramley. (011) 786-0324
Tye: Weeksdae: 8nm; Saterdae 2.30, 6 en 9nm.

SEVEN ARTS - Grant Ave, Norwood. (011) 483-1680
Istvan Szabo se Colonel Redl

THEATRE VOLTAIRE (Black Sun) - Rockeystraat, Yeoville
- Plaaslike avant-garde-rolprente elke Sondagaand

KAAPSTAD:

LABIA - Oranjestraat 68. (021) 24-5927
'n Keur van rolprente. Bel gerus.

Nu Metro - Jhb

NU METRO 1-10 VILLAGE WALK 883-9558

DECEIVED Goldie Hawn, John Heard (2-14) DAILY 9 45, 12 15, 2 30, 5 15, 7 45, 10 00
PROBLEM CHILD 2 John Ritter, Michael Oliver (A) DAILY 9 45, 12 15, 2 30, 5 15, 7 45, 10 00
ROBIN HOOD PRINCE OF THIEVES Kevin Costner, Morgan Freeman (2-10PG) DAILY 9 15, 12 15, 2 45, 5 45, 8 45
DOC HOLLYWOOD Michael J Fox, Julie Warner (2-13) DAILY 9 45, 12 15, 2 30, 5 15, 7 45, 10 00
SHATTERED Tom Berenger, Greta Scacchi (2-18) DAILY 9 45, 12 15, 2 30, 5 15, 7 45, 10 00
V.I. WARSHAWSKI Kathleen Turner, Charles Durning (2-16) DAILY 9 45, 12 15, 2 30, 5 15, 7 45, 10 00
OTHER PEOPLE'S MONEY Danny De Vito, Penelope Ann Miller (A) DAILY 9 45, 12 15, 2 30, 5 15, 7 45, 10 00
SHOUT John Travolta, Jamie Walters (A) DAILY 9 45, 12 15, 2 30, 5 15, 7 45, 10 00
REGARDING HENRY Harrison Ford, Annette Benning (2-10) DAILY 9 45, 12 15, 2 30, 5 15, 7 45, 10 00
THE ROSE GARDEN Liv Ullmann, Maximilian Schell (2-12) DAILY 9 45, 12 15, 2 30, 5 15, 7 45, 10 00

NU METRO 1-6 HYDE PARK 447-3091

DECEIVED Goldie Hawn, John Heard (2-14) DAILY 9 45, 12 15, 2 30, 5 15, 7 45, 10 00
SHATTERED Tom Berenger, Greta Scacchi (2-18) DAILY 9 45, 12 15, 2 30, 5 15, 7 45, 10 00
OTHER PEOPLE'S MONEY Danny De Vito, Penelope Ann Miller (A) DAILY 9 45, 12 15, 2 30, 5 15, 7 45, 10 00
V.I. WARSHAWSKI Kathleen Turner, Charles Durning (2-16) DAILY 9 45, 12 15, 2 30, 5 15, 7 45, 10 00
ROBIN HOOD PRINCE OF THIEVES Kevin Costner, Morgan Freeman (2-10PG) DAILY 9 15, 12 15, 2 45, 5 45, 8 45
DOC HOLLYWOOD Michael J Fox, Julie Warner (2-13) DAILY 9 45, 12 15, 2 30, 5 15, 7 45, 10 00

NU METRO CITY 1-8 Cnr. CLAIM/PLEIN ST. 337-3033

SHATTERED Tom Berenger, Greta Scacchi (2-18) DAILY 9 45, 12 15, 2 30, 5 15, 7 45, 10 00
ROBIN HOOD PRINCE OF THIEVES Kevin Costner, Morgan Freeman (2-10PG) DAILY 9 15, 12 15, 2 45, 5 45, 8 45
DOC HOLLYWOOD Michael J Fox, Julie Warner (2-13) DAILY 9 45, 12 15, 2 30, 5 15, 7 45, 10 00
OTHER PEOPLE'S MONEY Danny De Vito, Penelope Ann Miller (A) DAILY 9 45, 12 15, 2 30, 5 15, 7 45, 10 00
DOUBLE IMPACT Jean-Claude Van Damme (2-16) DAILY 9 30, 12 00, 2 30, 5 15, 7 45, 10 15
SHOWDOWN IN LITTLE TOKYO Dolph Lundgren, Brandon Lee (2-18) DAILY 9 45, 12 15, 2 30, 5 15, 7 45, 10 00
ZANDALEE Nicolas Cage, Erika Anderson (2-19) DAILY 9 45, 12 15, 2 30, 5 15, 7 45, 10 00
NEW JACK CITY Ice T, Judd Nelson (2-19) DAILY 9 45 12 15 2 30, 5 15, 7 45, 10 00

NU WORLD CENTRE 1-8 494-3001 BARAGWANATH ROAD ALL ADMISSIONS R5,00

SCREENING TIMES
MON-THURS 2 30, 5 15, 7 45
FRI-SAT 9 45, 12 15, 2 30, 5 15, 7 45, 10 00

NEW JACK CITY Ice T, Judd Nelson (2-19)
ROBIN HOOD PRINCE OF THIEVES Kevin Costner, Morgan Freeman (2-10PG)
SHOWDOWN IN LITTLE TOKYO Dolph Lundgren, Brandon Lee (2-18)
NOT WITHOUT MY DAUGHTER Sally Field, Alfred Molina (A)
DOUBLE IMPACT Jean-Claude Van Damme (2-16)
OTHER PEOPLE'S MONEY Danny De Vito, Penelope Ann Miller (A)
CHINA O'BRIEN Cynthia Rothrock, Richard Norton (A)
SPYMAKER

NU METRO 1-7 HILLBROW 725-1095

DECEIVED Goldie Hawn, John Heard (2-14) DAILY 9 45, 12 15, 2 30, 5 15, 7 45, 10 00
SHATTERED Tom Berenger, Greta Scacchi (2-18) DAILY 9 45, 12 15, 2 30, 5 15, 7 45, 10 00
V.I. WARSHAWSKI Kathleen Turner, Charles Durning (2-16) DAILY 9 45, 12 15, 2 30, 5 15, 7 45, 10 00
ROBIN HOOD PRINCE OF THIEVES Kevin Costner, Morgan Freeman (2-10PG) DAILY 9 15, 12 15, 2 45, 5 45, 8 45
DOC HOLLYWOOD Michael J Fox, Julie Warner (2-13) DAILY 9 45, 12 15, 2 30, 5 15, 7 45, 10 00
SHOUT John Travolta, Jamie Walters (A) DAILY 9 45, 12 15, 2 30, 5 15, 7 45, 10 00
PROBLEM CHILD 2 John Ritter, Michael Oliver (A) DAILY 9 45, 12 15, 2 30, 5 15, 7 45, 10 00

NU METRO 1-2 BALFOUR PARK 887-8548

DECEIVED Goldie Hawn, John Heard (2-14) DAILY 9 45, 12 15, 2 30, 5 15, 7 45, 10 00
SHATTERED Tom Berenger, Greta Scacchi (2-18) DAILY 9 45, 12 15, 2 30, 5 15, 7 45, 10 00

NU METRO 1-6 BEDFORDVIEW 616-6828

DECEIVED Goldie Hawn, John Heard (2-14) DAILY 9 45, 12 15, 2 30, 5 15, 7 45, 10 00
SHATTERED Tom Berenger, Greta Scacchi (2-18) DAILY 9 45, 12 15, 2 30, 5 15, 7 45, 10 00
OTHER PEOPLE'S MONEY Danny De Vito, Penelope Ann Miller (A) DAILY 9 45, 12 15, 2 30, 5 15, 7 45, 10 00
ROBIN HOOD PRINCE OF THIEVES Kevin Costner, Morgan Freeman (2-10PG) DAILY: 9 15, 12 15, 2 45, 5 45, 8 45
V.I. WARSHAWSKI Kathleen Turner, Charles Durning (2-16) DAILY 9 45, 12 15, 2 30, 5 15, 7 45, 10 00
PROBLEM CHILD 2 John Ritter, Michael Oliver (A) DAILY 9 45, 12 15, 2 30, 5 15, 7 45, 10 00

NU METRO 1-2 ALBERTON 907-2362

DECEIVED Goldie Hawn, John Heard (2-14) DAILY 9 45, 12 15, 2 30, 5 15, 7 45, 10 00
PROBLEM CHILD 2 John Ritter, Michael Oliver (A) DAILY. 9 45, 12 15, 2 30, 5 15, 7 45, 10 00

NU METRO RANDBURG 787-0340

DECEIVED Goldie Hawn, John Heard (2-14) DAILY 9 45, 12 15, 2 30, 5 15, 7 45, 10 00

7 ARTS NORWOOD 483-1680

COLONEL REDL Klaus Maria Brandauer (2-16) DAILY 2 00, 5 30, 8 15

LEBA KLERKSDORP (018) 462-4564

COMMUNION Christopher Walken, Lindsay Crouse (A) DAILY 9 45, 12 15, 2 30, 5 15, 7 45, 10 00
DOC HOLLYWOOD Michael J Fox, Julie Warner (2-13) DAILY 9 45, 12 15, 2 30, 5 15, 7 45, 10 00

VAAL VEREENIGING (016) 21-1339

DECEIVED Goldie Hawn, John Heard (2-14) DAILY. 9 45, 12 15, 2 30, 5 15, 7 45, 10 00
SHATTERED Tom Berenger, Greta Scacchi (2-18) DAILY 9 45, 12 15, 2 30, 5 15, 7 45, 10 00

MIDRAND CONSTANTIA (011) 805-4266

400
DOC HOLLYWOOD Michael J. Fox, Julie Warner (2-13) MON-FRI 7 00, 9 00 SAT 5 00, 7 00, 9 00

150
FLIRTING Nicole Kidman (2-12) MON-FRI 7 00, 9 00 SAT. 5 00, 7 00, 9 00

MEGACITY NU METRO MMABATHO (0140) 2-3553

MON-SAT 9 45, 12 15, 2 30, 5 15, 7 45, 10 00
SUN 12 15, 2 45, 5 15, 7 45, 10 00

BLOODFIST Don Wilson (2-16)
ROBIN HOOD PRINCE OF THIEVES Kevin Costner, Morgan Freeman (2-10PG)
BILLY BATHGATE Dustin Hoffman, Nicole Kidman (2-16)
NOT WITHOUT MY DAUGHTER

Ster-Kinekor - Kaapstad

GOLDEN ACRE 25-2720

DAILY: 9.45 am, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 pm
• KEANU REEVES •
BILL AND TED'S BOGUS JOURNEY FUNFILLED COMEDY (ALL)
DAILY: 9.45 am, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 pm
DUSTIN HOFFMAN • NICOLE KIDMAN
BILLY BATHGATE Explosive action drama (2-16)
DAILY. 9.45 am, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 pm
• MACAULY (Home Alone) CULKIN •
JAMIE LEE CURTIS • DAN AYKROYD
MY GIRL (ALL)

MONTE CARLO 25-3052

DAILY: 10.00 am, 12.15, 2.30, 5.15, 8.00, 10.30 pm
• GLENN CLOSE •
MEETING VENUS Adult Love Story (All)
DAILY: 2.00, 5.00, 7.45 pm
BETTE MIDLER • JAMES CAAN
FOR THE BOYS Musical Drama (2-14)
DAILY: 9.45 am, 12.00, 10.30 pm
ANJELICA HUSTON • RAUL JULIA
THE ADDAMS FAMILY Outrageous new comedy sensation! (P.G. 2-10)

PROTEA CLAREMONT 61-7979

DAILY: 9.45 am, 12.00, 2.30, 5.15, 8.00, 10.30 pm
DUSTIN HOFFMAN • NICOLE KIDMAN
BILLY BATHGATE Action Drama (2-16)
FRI/SAT/MON: 2.00, 5.00, 7.45, 10.30 pm
TUES-THURS: 9.45 am, 2.00, 5.00, 7.45, 10.30 pm
BETTE MIDLER • JAMES CAAN
FOR THE BOYS Musical (2-14)
DAILY 9.45 am, 12.00, 2.30 pm
• MACAULY (Home Alone) CULKIN •
JAMIE LEE CURTIS • DAN AYKROYD
MY GIRL (ALL)
DAILY: 5.15, 7.45, 10.15 pm
ANJELICA HUSTON • RAUL JULIA
THE ADDAMS FAMILY Outrageous new comedy sensation! (P G 2-10)
FRIDAY, SATURDAY, MONDAY: 9.45 am, 12.00 pm
CINDERELLA (ALL)

MAYNARD MALL WYNBERG 761-0131

DAILY. 9.45 am, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 pm
• KEANU REEVES •
BILL AND TED'S BOGUS JOURNEY FUNFILLED COMEDY (ALL)
DAILY: 5.15, 7.45, 10.00 pm
DUSTIN HOFFMAN • NICOLE KIDMAN
BILLY BATHGATE Drama (2-16)
DAILY. 9.45 am, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 pm
• MACAULY (Home Alone) CULKIN •
JAMIE LEE CURTIS • DAN AYKROYD
MY GIRL (ALL)
DAILY: 9.45 am, 2.30, 7.45 pm
THE ADDAMS FAMILY Outrageous new comedy sensation! (P.G. 2-10)
DAILY: 9.45 am, 12.00, 2.30 pm
SWEET AND SHORT (All)
DAILY: 12.00, 5.15, 10.00 pm
HOT SHOTS! (2-12)

ROSEBANK 686-6649

DAILY: 9.45 am, 12.00, 2.30, 5.15, 8.00, 10.30 pm
• GLENN CLOSE •
MEETING VENUS Adult Love Story (All)
DAILY: 9.45 am, 2.30, 8.00 pm
• JUDY DAVIS •
WHERE ANGELS FEAR TO TREAD SUPERB NEW DRAMA (ALL)
DAILY. 10.00 am, 2.15, 5.00, 7.45, 10.30 pm
FISHER KING Brilliant Dramatic Comedy (2-14)
DAILY: 12.00, 5.15, 10.30 pm

BLUE ROUTE 75-3030

DAILY: 9.45 am, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 pm
• KEANU REEVES •
BILL AND TED'S BOGUS JOURNEY FUNFILLED COMEDY (ALL)
DAILY: 9.45 am, 12.15, 2.45, 5.15, 7.45, 10.15 pm
DUSTIN HOFFMAN • NICOLE KIDMAN
BILLY BATHGATE Explosive Action Drama (2-16)
DAILY: 2.00, 5.00, 7.45 pm
BETTE MIDLER • JAMES CAAN
FOR THE BOYS Musical Drama (2-14)
DAILY 9.45 am, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 pm
• MACAULY (Home Alone) CULKIN •
JAMIE LEE CURTIS • DAN AYKROYD
MY GIRL (ALL)
DAILY: 9.45, 12.00, 10.30 pm
ANJELICA HUSTON • RAUL JULIA
THE ADDAMS FAMILY Outrageous new comedy sensation! (P.G. 2-10)
DAILY. 9.45 am, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15 pm
• LEON SCHUSTER •
SWEET AND SHORT Hilarious new comedy (All)
DAILY. 9.45 am, 12.00 pm
• Walt Disney's Animated Classic •
CINDERELLA (ALL)
DAILY: 7.45, 10.30 pm
ROBIN WILLIAMS • JEFF BRIDGES
FISHER KING BRILLIANT DRAMATIC COMEDY (2-14)
DAILY: 9.45, 2.15, 5.00 pm
• KEVIN COSTNER •
ROBIN HOOD: PRINCE OF THIEVES (P.G. 2-10)

KENILWORTH CENTRE 683-1209

DAILY 9.45 am, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 pm
• KEANU REEVES •
BILL AND TED'S BOGUS JOURNEY FUNFILLED COMEDY (ALL)
DAILY: 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 pm
• CHRISTIAN SLATER •
PUMP UP THE VOLUME Hard hitting drama (2-16)
DAILY: 9.45 am, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 pm
• MACAULY (Home Alone) CULKIN •
JAMIE LEE CURTIS • DAN AYKROYD
MY GIRL (ALL)
DAILY: 9.45 am, 12.00 pm
NEW ANIMATED ENTERTAINMENT
THE NUTCRACKER PRINCE A perfect treat for the whole family (ALL)
DAILY. 9.45 am, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 pm
• LEON SCHUSTER •
SWEET AND SHORT Hilarious new comedy (All)

TYGER VALLEY 948-6710

DAILY: 9.45 am, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15 pm
• KEANU REEVES •
BILL AND TED'S BOGUS JOURNEY FUNFILLED COMEDY (ALL)
DAILY: 2.00, 5.00, 7.45 pm
BETTE MIDLER • JAMES CAAN
FOR THE BOYS Musical Drama (2-14)
DAILY 9.45 am, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15 pm
• MACAULY (Home Alone) CULKIN •
JAMIE LEE CURTIS • DAN AYKROYD
MY GIRL (ALL)
DAILY: 9.45, 12.00, 10.30 pm
DUSTIN HOFFMAN • NICOLE KIDMAN
BILLY BATHGATE Explosive Action Drama (2-16)
DAILY: 9.45 am, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15 pm

PAROW 92-5128

FRI/SAT: 9.45 am, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 pm
MON-THURS: 9.45 am, 12.00, 2.30, 5.15, 8.00 pm
• KEANU REEVES •
BILL AND TED'S BOGUS JOURNEY FUNFILLED COMEDY (ALL)
FRI/SAT. 9.45 am, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 pm
MON-THURS: 9.45 am, 12.00, 2.30, 5.15, 8.00 pm
• LEON SCHUSTER •
SWEET AND SHORT Hilarious new comedy (All)

STELLENBOSCH (02231) 14484

FRI/SAT/MON. 10.30 am, 2.00, 4.15, 6.30, 8.45 pm
TUES-THURS. 2.00, 4.15, 6.30, 8.45 pm
• KEANU REEVES •
BILL AND TED'S BOGUS JOURNEY FUNFILLED COMEDY (ALL)
FRI/SAT/MON: 4.00, 6.45, 9.30 pm
TUES-THURS: 2.00, 6.45 pm
BETTE MIDLER • JAMES CAAN
FOR THE BOYS Musical Drama (2-14)
FRI/SAT/MON: 10.30 am, 2.00 pm
TUES-THURS: 4.30, 9.00 pm
ANJELICA HUSTON • RAUL JULIA
THE ADDAMS FAMILY Outrageous new comedy sensation! (P.G. 2-10)
FRI/SAT/MON: 4.30, 6.45, 9.00 pm
TUES-THURS: 2.00, 6.45 pm
DUSTIN HOFFMAN • NICOLE KIDMAN
BILLY BATHGATE Explosive Action Drama (2-16)
FRI/SAT/MON: 11.00 am, 2.00, 4.30, 6.45, 9.00 pm
TUES-THURS: 2.00, 4.30, 6.45, 9.00 pm
• LEON SCHUSTER •
SWEET AND SHORT Hilarious new comedy (All)
FRI/SAT/MON 10.00 am, 1.15 pm
TUES: 4.00, 9.30 pm
• KEVIN COSTNER •
ROBIN HOOD: PRINCE OF THIEVES (P.G. 2-10)

SOMERSET WEST (024) 51-5581

FRI/SAT/MON: 10.30 am, 2.30, 4.45, 7.00, 9.15 pm
TUES-THURS: 2.30, 4.45, 7.00, 9.15 pm
• MACAULY (Home Alone) CULKIN •
JAMIE LEE CURTIS • DAN AYKROYD
MY GIRL (ALL)
FRI/SAT/MON. 11.00 am, 2.00, 4.30, 6.45, 9.00 pm
TUES-THURS: 2.00, 4.30, 6.45, 9.00 pm
• LEON SCHUSTER •
SWEET AND SHORT Hilarious new comedy (All)

MITCHELLS PLAIN WESTGATE MALL 31-3130

ALL SEATS R5 ALL PERFORMANCES
DAILY: 9.45 am, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 pm
SUNDAY: 3.00, 5.30 pm
• KEANU REEVES •
BILL AND TED'S BOGUS JOURNEY FUNFILLED COMEDY (ALL)
MON-SAT 9.45 am, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 pm
SUNDAY: 3.00, 5.30 pm
DUSTIN HOFFMAN • NICOLE KIDMAN
BILLY BATHGATE Explosive Action Drama (2-16)
MON-SAT. 9.45 am, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 pm
SUNDAY: 3.00, 5.30 pm
• MACAULY (Home Alone) CULKIN •
JAMIE LEE CURTIS • DAN AYKROYD
MY GIRL (All)
MON-SAT 9.45 am, 12.00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00 pm
SUNDAY. 3.00, 5.30 pm
• LEON SCHUSTER •

Nu Metro - Kaapstad

NU METRO THEATRES

24-30 JANUARY BOOK AT COMPUTICKET (EXCEPT MITCHELL'S PLAIN)
ALL SHOWS R6,50 EXCEPT MAIN EVE. PERFORMANCE

NU METRO CLAREMONT 1-6 THE ATRIUM 683-1123

DECEIVED Goldie Hawn, John Heard (2-14) DAILY: 9 45, 12 15, 2 30, 5 15, 7.45, 10 00
ROBIN HOOD PRINCE OF THIEVES Kevin Costner, Morgan Freeman (2-10PG) DAILY. 9.15, 12.15, 2.45, 5.45, 8.45
DOC HOLLYWOOD Michael J. Fox, Julie Warner (2-13) DAILY. 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
PROBLEM CHILD 2 John Ritter, Michael Oliver (A) DAILY. 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
SHATTERED Tom Berenger, Greta Scacchi (2-18) DAILY: 9 45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
V.I. WARSHAWSKI Kathleen Turner, Charles Durning (2-16) DAILY: 9 45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

NU METRO SEA POINT 1-4 MAIN ROAD 434-7951

DECEIVED Goldie Hawn, John Heard (2-14) DAILY. 9.45, 12 15, 2.30, 5 15, 7.45, 10.00
SHATTERED Tom Berenger, Greta Scacchi (2-18) DAILY: 9 45, 12.15, 2 30, 5.15, 7.45, 10 00
MEETING VENUS Glenn Close, Niels Arestrup (A) DAILY. 9.30, 12 00, 2.30, 5 15, 7 45, 10.15
V.I. WARSHAWSKI Kathleen Turner, Charles Durning (2-16) DAILY: 9.45, 12.15, 2 30, 5 15, 7 45, 10.00

NU METRO OSCAR ADDERLEY STREET 45-2585

ROBIN HOOD PRINCE OF THIEVES Kevin Costner, Morgan Freeman (2-10PG) DAILY: 9.15, 12.15, 2 45, 5.45, 8 45

NU METRO RONDEBOSCH MAIN ROAD 685-4569

THE MUSIC TEACHER Jose Van Dam (A) DAILY: 9 45, 12.15, 2.30, 5.15, 7 45, 10.00

NU METRO 1-2 MITCHELL'S PLAIN 32-2040

PURGATORY
PLUS
FIST OF GLORY
MON-FRI. 9.30, 2.00, 7.30. SAT: 11.00, 3.30, 8.00 SUN. 2.00, 6.00

NIGHTMARE ON ELM STREET 5
PLUS
ANGELTOWN
MON-FRI. 9.30, 2.00, 7.30. SAT: 11.00, 3.30, 8.00 SUN. 2.00, 6.00

NU METRO STUTTAFORDS 1-3 TOWN SQUARE 26-1818

DECEIVED Goldie Hawn, John Heard (2-14) DAILY: 9 45, 12 15, 2.30, 5.15, 7.45, 10 00
SHATTERED Tom Berenger, Greta Scacchi (2-18) DAILY: 9 45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
PROBLEM CHILD 2 John Ritter, Michael Oliver (A) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

NU METRO FISH HOEK 1-3 TOWN SQUARE 782-2404

DECEIVED Goldie Hawn, John Heard (2-14) DAILY. 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
SHATTERED Tom Berenger, Greta Scacchi (2-18) DAILY: 9 45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
LAST TANGO IN PARIS Marlon Brando, Maria Schneider (2-21) DAILY: 9.30, 12 00, 2.30, 5.15, 7.45, 10.15

NU METRO BRACKENFELL 1-4 CHECKERS CENTRE 981-8100

DECEIVED Goldie Hawn, John Heard (2-14) DAILY: 9 45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10 00
SWEET & SHORT Leon Schuster (A) DAILY: 9.45, 12.15, 2 30, 5.15, 7.45, 10.00
SHATTERED Tom Berenger, Greta Scacchi (2-18) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
LAST TANGO IN PARIS Marlon Brando, Maria Schneider (2-21) DAILY: 9.30, 12 00, 2.30, 5.15, 7.45, 10 15

STARNET 1-7 N1 CITY GOODWOOD 595-1820

SHATTERED Tom Berenger, Greta Scacchi (2-18) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10 00
SHOUT John Travolta, Jamie Walters (A) DAILY: 9.45, 12 15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
DECEIVED Goldie Hawn, John Heard (2-14) DAILY: 9.45, 12.15, 2 30, 5.15, 7.45, 10.00
AN AMERICAN TAIL DAILY. 9.45, 12.15, 2.30 (A)
DOC HOLLYWOOD DAILY: 5.15, 7.45, 10 00 (2-13)
ROBIN HOOD PRINCE OF THIEVES Kevin Costner, Morgan Freeman (2-10PG) DAILY: 9.15, 12.15, 2.45, 5.45, 8.45
PROBLEM CHILD 2 John Ritter, Michael Oliver (A) DAILY: 9 45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00
V.I. WARSHAWSKI Kathleen Turner, Charles Durning (2-16) DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

Nu Metro - Pretoria

NU METRO THEATRES PRETORIA
24-30 January (BOOK AT COMPUTICKET)

ALL SHOWS R6,50
EXCEPT MAIN EVENING PERFORMANCE R10.00
(Between 7.30 and 8.30 p.m.)

NU METRO OSCAR
Jeppe Street, Sunnyside 341-7682

DECEIVED
Suspense Thriller (2-14)
Goldie Hawn, John Heard
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

NU METRO SUNNYSIDE
Esselen Street 44-9867

SHATTERED
Erotic Suspense Thriller (2-18)
Tom Berenger, Greta Scacchi
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

NU METRO VILLAGE 1-2
Sunnyside 44-6096

V.I. WARSHAWSKI
An Explosive Action Thriller (2-16)
Kathleen Turner, Charles Durning
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

DOC HOLLYWOOD
Action Comedy (2-13)
Michael J. Fox, Julie Warner
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

NU METRO 1-7
Menlyn Park 348-8611

DECEIVED
Suspense Thriller (2-14)
Goldie Hawn, John Heard
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

SHATTERED
Erotic Suspense Thriller (2-18)
Tom Berenger, Greta Scacchi
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

An American Tail Fievel Goes West
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30 (A)

SHOUT
DAILY: 5.15, 7.45, 10.00 (A)

DOC HOLLYWOOD
Action Comedy (2-13)
Michael J. Fox, Julie Warner
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

Problem Child 2
Comedy (A)
John Ritter, Michael Oliver
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

V.I. WARSHAWSKI
An Explosive Action Thriller (2-16)
Kathleen Turner, Charles Durning
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

ROBIN HOOD PRINCE OF THIEVES
The Action Adventure of the Year (2-10 PG)
Kevin Costner, Morgan Freeman
DAILY: 9.15, 12.15, 2.45, 5.45, 8.45

MIDRAND CONSTANTIA (011) 805-4266
400
DOC HOLLYWOOD
Action Comedy (2-13)
Michael J. Fox, Julie Warner
MON-FRI: 7.00, 9.00 SAT: 5.00, 7.00, 9.00

150
Flirting (2-12)
Nicole Kidman
MON-FRI: 7.00, 9.00 SAT: 5.00, 7.00, 9.00

NU METRO NELSPRUIT 1-3
The Promenade (01311) 25767

ONE GOOD COP
A Stunning Action Drama (2-13)
Michael Keaton, Rene Russo
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

SHATTERED
Erotic Suspense Thriller (2-18)
Tom Berenger, Greta Scacchi
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

Not Without My Daughter
True Life Drama (A
Sally Field, Alfred Molina
DAILY: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 7.45, 10.00

Ster-Kinekor - Johannesburg en Pretoria

STER-KINEKOR
24 JAN – 30 JAN
TOEGANGSPRYSE
R6,50 ALLE VERTONINGS BEHALWE
R10,00 VIR HOOF-AANDVERTONING
(TUSSEN 19H30 & 20H30)
R2,25 VIR PENSIONARISSE (4 DAG VERTONINGS MAAN-DON)

ROLPRENTGIDS VIR DIE GROOT SKERM
KREDIETKAARTE AANVAAR
SKAKEL STER-KINEKOR SE FLIEKLYN VIR MEER INLIGTING.
Nuwe vrystellings – 0872008626. Nou op die groot skerm – 0872008628
Oproepe kos R2,20 per minuut

SENTRAAL

KINE ENT CENTRE 1-10 331-3841/2/3
Maan-Don: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
Vry-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm
RICOCHET (2-19)
'N SPANNINGVOLLE AKSIE RILLER!
DECEIVED (2-14)
'N PSIGOLOGIESE RILLER!
BILL & TED'S BOGUS JOURNEY (A)
BILLY BATHGATE (2-16)
PUMP UP THE VOLUME (2-16)
MY GIRL (A)
SWEET 'N SHORT (A)
HOT SHOTS (2-12)
DOUBLE IMPACT (2-16)
NEW JACK CITY (2-19)
VOLGENDE AANBIEDINGS
31 Jan – JFK
31 Jan – HARLEY DAVIDSON & THE MALBORO MAN (2-16)
7 Feb – BOYZ N THE HOOD (2-18)
7 Feb – MYSTERY DATE (A)
ONDERDAK PARKERING BESKIKBAAR BY VOORSTE INGANG NA KINE CENTRE NA 4 NM MAAN-VRY, SAT, HELE DAG

CARLTON 1-5 331-2332
Maan-Don: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
Vry-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm
THE KING'S WHORE (2-16)
'N ROMANTIESE DRAMA MET TIMOTHY DALTON EN VALERIA GOLINO!
THE ADDAMS FAMILY (VV2-10)
OTHER PEOPLE'S MONEY (A)
WILD AT HEART (2-19)
Daagliks: 9.30, 12.00, 2.30, 5.10, 7.50, 10.30 nm
TERMINATOR 2 – JUDGMENT DAY (2-16)
VOLGENDE AANBIEDING
31 Jan – A SHOCK TO THE SYSTEM (2-16)
ONDERDAK PARKERING BESKIKBAAR

HILLBROW 1-3 725-3134/725-2061
Maan-Don: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
Vry-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm
RICOCHET (2-19)
'N SPANNINGVOLLE AKSIE RILLER MET DENZEL WASHINGTON EN JOHN LITHGOW!
THE KING'S WHORE (2-16)
'N ROMANTIESE DRAMA!
BILLY BATHGATE (2-16)
VOLGENDE AANBIEDINGS
31 Jan – JFK
31 Jan – A SHOCK TO THE SYSTEM (2-16)

SUID

SOUTHGATE MALL 1-7 942-2036/7
Daagliks: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
RICOCHET (2-19)
'N SPANNINGVOLLE AKSIE RILLER MET DENZEL WASHINGTON EN JOHN LITHGOW!
THE KING'S WHORE (2-16)
'N ROMANTIESE DRAMA MET TIMOTHY DALTON EN VALERIA GOLINO!
BILL & TED'S BOGUS JOURNEY (A)
BILLY BATHGATE (2-16)
MY GIRL (A)
THE ADDAMS FAMILY (VV2-10)
SWEET 'N SHORT (A)
VOLGENDE AANBIEDINGS
31 Jan – JFK
31 Jan – A SHOCK TO THE SYSTEM (2-16)

NOORD

SANDTON CITY 1-9 783-4430/1
Daagliks: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.15 nm
RICOCHET (2-19)
THE KING'S WHORE (2-16)
Daagliks 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
BILL & TED'S BOGUS JOURNEY (A)
THE ADDAMS FAMILY (VV2-10)
MY GIRL (A)
PUMP UP THE VOLUME (2-16)
Daagliks: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30 nm
HOT SHOTS (2-12)
Daagliks: 7.45, 10.00 nm
BILLY BATHGATE (2-16)
Daagliks: 9.30, 12.00, 2.30, 5.20, 7.50, 10.30 nm
THE FISHER KING (2-14)
Sat Alleenlik – 10.00, 12.15 nm
THE NUTCRACKER PRINCE (A)
Maan-Don: 9.20, 12.00, 2.30, 5.15, 8.00 nm
Vry-Sat: 9.20, 12.00, 2.30, 5.15, 8.00, 10.40 nm
FOR THE BOYS (2-14)
Sat Alleenlik – 10.00, 12.15 nm
CINDERELLA (A)
VOLGENDE AANBIEDING
31 Jan – JFK

CRESTA RANDBURG 1-3 476-3802
Maan-Don: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
Vry-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.15 nm
RICOCHET (2-19)
BILL & TED'S BOGUS JOURNEY (A)
MY GIRL (A)

RANDBURG 1-2 787-5446
Maan-Don: 9.20, 12.00, 2.30, 5.15, 8.00 nm
Vry-Sat: 9.20, 12.00, 2.30, 5.15, 8.00, 10.45 nm
FOR THE BOYS (2-14)
Daagliks: 10.00, 12.15, 2.30 nm
MY GIRL (A)
Maan-Don: 5.30, 7.45 nm
Vry-Sat: 5.30, 7.45, 10.00 nm
SWEET 'N SHORT (A)

NORTHCLIFF 1-2 782-6816
Daagliks: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
THE KING'S WHORE (2-16)
Maan-Don: 9.20, 12.00, 2.30, 5.15, 8.00 nm
Vry-Sat: 9.20, 12.00, 2.30, 5.15, 8.00, 10.45 nm
FOR THE BOYS (2-14)

THE MALL ROSEBANK
STER-KINEKOR'S WORLD OF DIFFERENCE
1-10 880-2866/7
Daagliks: 9.45, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm
VOICE OF THE MOON (A)
FREDERICO FELLINI SE MEESTERWERK! (ITALIAANSE DIALOOG/ENGELSE BYSKRIFTE)
Daagliks: 10.00, 2.15, 5.05, 8.00, 10.30 nm
THE FISHER KING (2-14)
WENNER VAN 2 GOLDEN GLOBE-TOEKENNINGS!
Daagliks: 9.45, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.30 nm
MEETING VENUS (A)
ISABELLE EBERHARDT (A)
THE COMMITMENTS (2-16)
Daagliks: 9.45, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.15 nm
GREAT, MY FOLKS ARE DIVORCING (VV2-10)
(FRANSE DIALOOG/ENGELSE BYSKRIFTE)
THE HAIRDRESSER'S HUSBAND (2-16)
(FRANSE DIALOOG/ENGELSE BYSKRIFTE)
Daagliks: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.15 nm
EATING (2-16)
GUILTY BY SUSPICION (2-14)
Daagliks: 9.45, 12.15, 2.30, 5.15, 8.00, 10.30 nm
WILD AT HEART (2-19)
ALLE ONDERDAK PARKERING NOU BESKIKBAAR

CONSTANTIA ROSEBANK 1-2 788-4300
Daagliks: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 8.00, 10.15 nm
THE KING'S WHORE (2-16)
Maan-Don: 9.20, 12.00, 2.30, 5.15, 8.00 nm
Vry-Sat: 9.20, 12.00, 2.30, 5.15, 8.00, 10.45 nm
FOR THE BOYS (2-14)

OOS

GOLDEN WALK 1-4 GERMISTON 825-8326
Daagliks: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45 10.00 nm
RICOCHET (2-19)
'N SPANNINGVOLLE AKSIE RILLER MET DENZEL WASHINGTON EN JOHN LITHGOW!
BILL & TED'S BOGUS JOURNEY (A)
'N OPWINDENDE AVONTUUR KOMEDIE!
MY GIRL (A)
SWEET 'N SHORT (A)

EASTGATE 1-6 622-3617/8
Daagliks: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.15 nm
RICOCHET (2-19)
BILL & TED'S BOGUS JOURNEY (A)
BILLY BATHGATE (2-16)
MY GIRL (A)
SWEET 'N SHORT (A)
Maan-Don: 9.20, 12.00, 2.30, 5.15, 8.00 nm
Vry-Sat: 9.20, 12.00, 2.30, 5.15, 8.00, 10.45 nm
FOR THE BOYS (2-14)
VOLGENDE AANBIEDINGS
31 Jan – DIE STORIE VAN KLARA VILJEE (A)
31 Jan – JFK
31 Jan – THE OBJECT OF BEAUTY (2-16)

KEMPTON PARK 1-2 975-5023
Maan-Don: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45 nm
Vry-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
THE KING'S WHORE (2-16)
Maan-Don: 10.00, 12.15, 2.30 nm
Vry-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 10.00 nm
BILL & TED'S BOGUS JOURNEY (A)
Daagliks: 5.30, 7.45 nm
SWEET 'N SHORT (A)
VOLGENDE AANBIEDING
31 Jan – DIE STORIE VAN KLARA VILJEE (A)

CONSTANTIA BENONI 422-3305
Maan-Don: 12.15, 2.30, 5.30, 7.45 nm
Vry-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
RICOCHET (2-19)
Sat Alleenlik – 10.00, 12.15
TROOP BEVERLY HILLS

PALM SPRINGS 1-2 56-3223
Maan-Don: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45 nm
Vry-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
BILLY BATHGATE (2-16)
MY GIRL (A)
VOLGENDE AANBIEDING
31 Jan – A SHOCK TO THE SYSTEM (2-16)

POTCH

POTCHEFSTROOM 1-5 930378
Daagliks: 10.00, 12.15, 2.30, 5.15, 7.30, 9.45 nm
RICOCHET (2-19)
'N SPANNINGVOLLE AKSIE RILLER MET DENZEL WASHINGTON EN JOHN LITHGOW!
THE KING'S WHORE (2-16)
'N ROMANTIESE DRAMA MET TIMOTHY DALTON EN VALERIA GOLINO!
BILL & TED'S BOGUS JOURNEY (A)
MY GIRL (A)
SWEET 'N SHORT (A)
VOLGENDE AANBIEDINGS
31 JAN – JFK
31 JAN – DIE STORIE VAN KLARA VILJEE (A)

WES

WESTGATE 1-6 764-2530
Daagliks: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
RICOCHET (2-19)
'N SPANNINGVOLLE AKSIE RILLER!
THE KING'S WHORE (2-16)
'N ROMANTIESE DRAMA!
BILL & TED'S BOGUS JOURNEY (A)
MY GIRL (A)
SWEET 'N SHORT (A)
Maan-Don: 9.20, 12.00, 2.30, 5.15, 8.00 nm
Vry-Sat: 9.20, 12.00, 2.30, 5.15, 8.00, 10.45 nm
ROBIN HOOD – PRINCE OF THIEVES (VV2-10)
VOLGENDE AANBIEDINGS
31 Jan – JFK
31 Jan – DIE STORIE VAN KLARA VILJEE (A)
31 Jan – A SHOCK TO THE SYSTEM (2-16)

FLORA 1-2 472-1658
Maan-Don: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45 nm
Vry-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
SWEET 'N SHORT (A)
DOC HOLLYWOOD (2-13)
VOLGENDE AANBIEDING
31 Jan – A SHOCK TO THE SYSTEM (2-16)

HIGHGATE 1-5 474-2013
Kourtjies: R6,50 ALLE VERTONINGS BEHALWE R8.00 VIR HOOF-AANDVERTONING (TUSSEN 19H30 & 20H30)
Daagliks: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
RICOCHET (2-19)
'N SPANNINGVOLLE AKSIE RILLER MET DENZEL WASHINGTON EN JOHN LITHGOW!
DECEIVED (2-14)
'N PSIGOLOGIESE RILLER MET GOLDIE HAWN!
BILLY BATHGATE (2-16)
MY GIRL (A)
DOUBLE IMPACT (2-16)
VOLGENDE AANBIEDING
7 Feb – BOYZ N THE HOOD (2-18)

KRUGERSDORP 1-2 665-5330
Alle kaartjies R6,50 elk
Maan-Don: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45 nm
Vry-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
PUMP UP THE VOLUME (2-16)
Maan-Don: 9.20, 12.00, 2.30, 5.15, 8.00 nm
Vry-Sat: 9.20, 12.00, 2.30, 5.15, 8.00, 10.45 nm
ROBIN HOOD – PRINCE OF THIEVES (VV2-10)

VAAL△

RIVERSQUARE VEREENIGING 1-2 016-46928
Maan-Don: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45 nm
Vry-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
RICOCHET (2-19)
'N SPANNINGVOLLE AKSIE RILLER MET DENZEL WASHINGTON EN JOHN LITHGOW!
Maan-Don: 9.20, 12.00, 2.30, 5.15, 8.00 nm
Vry-Sat: 9.20, 12.00, 2.30, 5.15, 8.00, 10.45 nm
FOR THE BOYS (2-14)
VOLGENDE AANBIEDING
31 Jan – DIE STORIE VAN KLARA VILJEE (A)

VANDERBIJLPARK 1-2 016-330072
Maan-Don: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45 nm
Vry-Sat: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
MY GIRL (A)
MACAULAY CULKIN VAN "HOME ALONE" IN 'N AANDOENLIKE GESINSKOMEDIE!
SWEET 'N SHORT (A)
VOLGENDE AANBIEDING
31 Jan – JFK

VROEE BESPREKINGS BY COMPUTICKET – NAVRAE
JHB (011) 331-9991 PTA (012) 322-7460
Altyd beter op die groot skerm!

STER-KINEKOR PRETORIA

STERLAND 1-13 341-7568/9
Daagliks: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
RICOCHET (2-19)
DECEIVED (2-14)
BILL & TED'S BOGUS JOURNEY (A)
BILLY BATHGATE (2-16)
PUMP UP THE VOLUME (2-16)
MY GIRL (A)
OTHER PEOPLE'S MONEY (A)
THE ADDAMS FAMILY (VV2-10)
Daagliks: 5.30 nm
THE ROAD TO MECCA (2-12)
SWEET 'N SHORT (A)
HOT SHOTS (2-12)
PROBLEM CHILD 2 (A)
Daagliks: 10.00, 2.15, 5.15, 8.00, 10.30 nm
ROBIN HOOD – PRINCE OF THIEVES (VV2-10)
Daagliks: 10.00, 5.15, 10.30 nm
WILD AT HEART (2-19)
Daagliks: 2.15, 8.00 nm
TERMINATOR 2 (2-16)
VOLGENDE AANBIEDINGS
31 Jan – JFK
31 Jan – DIE STORIE VAN KLARA VILJEE (A)

SUNNYPARK 1-3 44-4069
Daagliks: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
THE KING'S WHORE (2-16)
MEETING VENUS (A)
Daagliks: 10.00, 2.30, 5.15, 8.00, 10.40 nm
FOR THE BOYS (2-14)
Daagliks: 12.30 nm ALLEENLIK
THE NUTCRACKER PRINCE (A)
VOLGENDE AANBIEDING
31 Jan – A SHOCK TO THE SYSTEM (2-16)

BROOKLYN 1-5 346-3435
Daagliks: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
RICOCHET (2-19)
THE KING'S WHORE (2-16)
MY GIRL (A)
Daagliks: 10.00, 12.15, 2.30 nm
SWEET 'N SHORT (A)
Daagliks: 5.15, 8.00, 10.40 nm
FOR THE BOYS (2-14)
Daagliks: 10.00, 12.15, 2.30 nm
BILLY BATHGATE (2-16)
Daagliks: 5.30, 7.45, 10.00 nm
THE ADDAMS FAMILY (VV2-10)
VOLGENDE AANBIEDING
31 Jan – JFK

VERWOERDBURGSTAD 1-4 663-2034
Daagliks: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
PROBLEM CHILD 2 (A)
BILL & TED'S BOGUS JOURNEY (A)
MY GIRL (A)
SWEET 'N SHORT (A)
VOLGENDE AANBIEDINGS
31 Jan – JFK
31 Jan – DIE STORIE VAN KLARA VILJEE (A)

DIE TREMLOODS 320-4300/1
Daagliks: 10.00, 12.15, 2.30, 5.30, 7.45, 10.00 nm
DECEMBER (2-10)
'N KRAGTIGE DRAMA!
A DAY TO REMEMBER (A)
(FRANSE DIALOOG/ENGELSE BYSKRIFTE)
MEETING VENUS (A)
GREAT, MY FOLKS ARE DIVORCING (VV2-10)
(FRANSE DIALOOG – ENGELSE BYSKRIFTE)
THE INDECENT WOMAN (2-10)
(NEDERLEANDSE DIALOOG/ENGELSE BYSKRIFTE)
Daagliks: 10.00, 2.15, 5.15, 7.45, 10.15 nm
THE FISHER KING (2-14)

HIERDIE films

Denzel Washington in Ricochet

***** VOORTREFLIK
**** STERK AANBEVEEL
*** SIEN GERUS
** SO-SO
* VERMY AS JY NUGTER IS

ROLPRENTE SONDER STERRE IS NOG NIE BEOORDEEL NIE
HIERDIE IS NIE 'N VERGELYKENDE SKAAL NIE; DIT IS ONMOONTLIK OM ROLPRENTE IN VERSKILLENDE GENRES MET MEKAAR TE VERGELYK

RICOCHET
Die rap-kunstenaar Ice T is oral. Hy is ook in dié psigo-riller waarin Denzel Washington 'n suksesvolle advokaat, Nick Styles, speel. Hy word vervolg deur 'n misdadiger met 'n obsessie om Styles se volmaakte lewe te verwoes. Die regisseur is Joel Silver van 48 Hrs-, Lethal Weapon- en Die Hard-faam. Hy noem die prent 'n "anti-buddy-"prent.

THE VOICE OF THE MOON
Sien bladsy 34.

THE KING'S WHORE
Die enigste rede waarom ek dié prent wil gaan kyk (ek het ongelukkig die voorprent gesien) is om my roots te sien. Die Vinassa-familie woon in Piedmont, die distrik in Noord-Italië waar die prent hom afspeel en waar in die 17e eeu konings en dinge geheers het.

** **SHATTERED**
Greta Scacchi voeg nog 'n villain by haar versameling karakters. *Shattered* is 'n taamlik spanningsvolle ontvlugtingsprent oor 'n man wat aan geheueverlies ly na 'n byna noodlottige ongeluk. Dis in die klas van 'n prent soos *Jagged Edge* en *A Kiss Before Dying*, 'n middelmatige riller waarvan die sukses afhang van die gehoor se vermoë om enigiets te glo wat die regisseur en draaiboekskrywer opdis. AV

BILL AND TED'S BOGUS JOURNEY
Bill en Ted het hul eie taal: Napoleon is "the Short Dead Dude", Caesar is "the Salad Dressing", Freud is "the Frood Dude" en Marco Polo is "the Pool Game", Middeleeuse vriendinne is "Princess babes" en Washington is "the Dude on the Dollar Bill". Nou ja. Bill en Ted is Keanu Reeves en Alex Winter. Hulle is twee helse stedelike tieners op 'n lewensreis. Hulle kom te staan teen Formidabele Magte soos die dood, God, die duiwel, twee Marsmanne, Albert Einstein en hulle alter-ego's. Dis 'n komedie.

*** **ISABELLE EBERHART**
Hierdie is 'n "ennui-prent" soos *The Sheltering Sky* waarin depressiewe Westerlinge hul siele gaan soek in die Sahara-woestyn, maar eintlik wil hulle net selfmoord pleeg... soos Isabelle Eberhart en haar man. Dit speel in die tydperk van 1900 tot 1904 en veral die geskiedkundige konteks is interessant. Die regisseur probeer die kolonialisering van Noord-Afrika en die toe-eiening van die Noord-Afrikane se kultuurvorms deur die Europeërs krities deur Eberhardt se oë uitbeeld sonder om te didakties te wees. Dit is 'n romantiese prent in die ware sin van die woord, maar gaan gebuk onder te veel melankolie en te min spanning. Die prent draai in die Mall in Rosebank, Johannesburg. AV

*** **MEETING VENUS**
Betowerende spel deur 'n voorheen onbekende Hongaarse akteur en die teenwoordigheid van Glenn Close wat weer haar man kwyt is, red dié prent. Die liefdesverhouding tussen 'n getroude opera-dirigent en 'n diva tydens 'n multinasionale opera-produksie is die sentrale verhaal van die prent. Politiek word aan die hare bygesleep in die vorm van vakbonde, groen-fanatici en teaterbestuurders wat hul ideologie werk toe bring. Te veel opera-stereotipes belemmer 'n liriese prent.

***** **COLONEL REDL**
Istvan Szabo se beste prent draai nou by die Seven Arts in Norwood, Johannesburg. As *Meeting Venus* jou dwars in die krop gesteek het, gaan kyk hoe die regisseur van Mephisto en Hanussen gevaar het voor hy met die Weste en David Puttnam se klomp geld deurmekaar geraak het. Hier is nou vir jou Westerse korrupsie! Dié subtiele prent handel oor die tragedie van 'n Hongaarse soldaat wie se ambisie en seksualiteit onversoenbaar is. Klaus Maria Brandauer se spel is uit die boonste rakke. AV

** **BILLY BATHGATE**
Dustin Hoffman vertolk die hoofrol, Tom Stoppard het die draaiboek geskryf, Nestor Almendros is die kameraman, Robert Benton is die regisseur en EL Doctorow het die boek geskryf. Dit lyk na 'n wenner, maar ongelukkig is die eindproduk van Billy Bathgate nie gelyk aan die som van sy onderdele nie. Dit is die nuweling Loren Dean, wat die fiktiewe verteller Billy speel, wat trouens die imposantste inset lewer. Hoffman se Dutch Schultz is tereg 'n bitter, koue man wat, namate sy koninkryk verbrokkel, waansinniger word. Ná 'n skitterende prent soos Martin Scorsese se *GoodFellas*, is Billy Bathgate oppervlakkig en eentonig. Daar is niks wat dit onderskei van tientalle ander rampokkerprente nie. AV

**** **URANUS**
Die draaiboek is gegrond op die roman van Marcel Ayme, 'n hoogs omstrede skrywer gedurende die Franse Bevryding. In na-oorlogse Frankryk het die vervolging van Nazi-samelopers die hele land verdeel en Uranus speel hom af teen dié agtergrond. Hoewel die stryd van "-ismes" - tussen die Nazi-samelopers en die kommuniste - genoeg konflik en insae in die tyd bied, lê die krag van die rolprent in Claude Berri se vermoë om ons aandag op die daaglikse belewenisse van die mense te vestig. Dis 'n rolprent waarin almal as slagoffers uitgebeeld word, en waarin die menslikheid van die karakters, eerder as die ideologiese en magspeletjies waarmee hulle besig is, voorrang geniet. LLEWELYN RODERICK

FOR THE BOYS
Wees gewaarsku: Die regisseur van die prent is Mark Rydell, die regisseur van *On Golden Pond*. Maar Bette Midler red dié uitbundige, dawerende, feministiese prent met haar vuil grappe en siniese houding jeens mans. Dis 'n vreemdsoortige prent omdat dit soos 'n patriotiese All-American epic lyk, tot jy dit begin ontleed. Jy kan nie eintlik fout vind met die ideologiese uitgangspunt nie: die egosentriese sanger Eddie Sparks (James Caan) verteenwoordig naïewe manlikheid wat oorlog as romanties en heldhaftig beskou, terwyl Dixie Leonard (Midler) die universele vrou en ma verteenwoordig. Caan en Leonard sing vir die troepe wanneer Amerika aan die Tweede Wêreldoorlog en die oorloë in Korea en Viëtnam deelneem. Soos Amerika sy onskuld verloor, word Dixie se ontnugtering met die Amerikaanse stelsel al hoe groter. *For the Boys* is a All Girl-produksie en hulle kritiseer Hollywood en Amerika se verknogtheid aan die showbiz-illusie deur middel van Hollywood se eie woordeskat. AV

*** **PUMP UP THE VOLUME**
Só behoort 'n DJ op te tree... nie soos die vervelige goodie-goodie in *The Fisher King* nie. Talk dirty, sê ek, moenie vir my preek nie. Christian Slater se spel as die eensame, skaam skolier wat uiting gee aan sy bedenkinge oor die volwasse wêreld. Slater se pa en ma het hul sixties-drome uitverkoop en yuppies geword en sy skoolhoof is korrup. As Hard Harry vaar Slater deur middel van 'n kortgolfradio uit oor seksuele identiteit, dwelms, selfmoord en tienerswangerskap. Sy tirade begeester die tieners, maar hou 'n bedreiging in vir die establishment. Moet julle nie steur aan resensies in ander koerante oor hoe onbeholpe die regisseur en draaiboekskrywer is nie. Dis 'n tienerprent met trefkrag. Vir 'n middelslag-prent is die regie en die kamerawerk besonder goed. AV

**** **HOW TO GET AHEAD IN ADVERTISING**
Dié anargistiese en onsmaaklike komedie draai nou in die Tremloods in Pretoria. Dit is 'n kru aanval op die advertensiewese met Richard E Grant as die advertensieman wie se pitsweer sy lewe oorneem. Dit is die soort satire wat gevrek het met die ontbinding van Monty Python. Noudat Terry Gilliam so NICE geword het, kan ons darem op nog Grant reken... AV

* **OTHER PEOPLE'S MONEY**
Ná Throw Momma from the Train en The War of the Roses verwag 'n mens baie méér van Danny de Vito. A nee a, dit is 'n powere poging. Lawrence Garfield het 'n voorliefde vir donuts, die viool, 'n rekenaar en Penelope Ann Miller. Hy is 'n tipiese Wall Street-skurk in 'n snyerspak. Maar De Vito is heeltemal te oulik om ons enigsins te oortuig dat die karakter 'n skurk is. Daarom val die humor heeltemal plat. Die kamera konsentreer voyeuristies op Miller se bene en agterstewe: as filmmakers dan nou seksisties wil wees, moet hulle ten minste vroue met mooi bene en agterstewes aanstel. AV

DOC HOLLYWOOD
Hierdie is een van 'n reeks anti-yuppie-prente... (sticks and stones may break your bones...) waarin die plastiese snykundige Michael J Fox op pad Hollywood toe 'n ongeluk maak. Die prent probeer ons wysmaak dat hy uiteindelik liefs aspirien wil voorskryf aan ou tannies as baie geld maak in Hollywood. Give me a break.

AN AMERICAN TAIL: FIEVEL GOES WEST
Die animasie-bedryf beleef skielik 'n oplewing en die prente is van verbasend hoë gehalte. Steven Spielberg se aangrypende tranetrekker oor die avonture van 'n Joods-Russiese muis en immigrant in die Wilde Weste.

SHOUT
Tienerprobleme word opgelos deur die blues en John Saturday-Night-Fever Travolta swaai weer ná twee dekades sy heupe voor die kameras. Dis 'n soort musiekspel en speel hom af in Texas in die fifties. Dit handel oor tieneropstand en Travolta speel die goeie onderwyser.

THE ADDAMS FAMILY
Die prent is begeester deur sowat 1 300 spotprente deur Charles Addams en beeld die donker sy van die mensdom uit. Addams het as kind ingebreek by 'n bouvallige huis in Westfield, New Jersey, en bose geeste op die mure begin teken. Jare later het die versameling mal wetenskaplikes, sangomas en demone op die bladsye van die New York Times gepryk. Hulle was The Addams Family. Hulle kry nou lewe in dié prent met Anjelica Huston en Raul Julia as die duistere egpaar Addams.

DRIVING ME CRAZY
Dutch se taak vir die vakansie is om sy vriendin se seun Doyle in Atlanta te gaan haal en hom Chicago toe te bring vir Thanksgiving. Maar Doyle is 'n snobistiese, arrogante tiener en verafsku Dutch se werkersklas-waardes. Die enigste aanduiding van die gehalte van die prent is dat dit deur Crocodile Dundee se Peter Faiman geregisseer is.

** **MY GIRL**
Goeie song, swak prent. Dis deesdae mode om bekende liedjies as afspringplek vir rolprente te gebruik - dink net aan Pretty Woman. My Girl handel oor hoe 'n tienermeisie kennis maak met die dood. Die onderwerp is nie te versmaai nie, maar die prent is bloot 'n flouerige tranetrekker. AV

*** **SWEET 'N SHORT**
Casper de Vries upstage vir Leon Schuster (wat homself deesdae as die romantic lead sien) in sy eie movie. Daar is heelwat skreeusnaakse, slim en platvloerse humor in dié eg Suid-Afrikaanse komedie, wat spot met die Nuwe Suid-Afrika. Die mengsel van Gray Hofmeyr-sofistikasie en Schuster-snert werk nogal. Veral die rugbyspel aan die einde is vernuftig aangebied. AV

Die 1991 Mamba-benoemings

DIE benoemings vir die 1991 Mamba-pryse - informele pryse vir die beeldende kunste wat deur kunstenaars aan kunstenaars landwyd toegeken word - is pas bekendgemaak.

Die wenners word op 30 Januarie 1992 aangewys en sal 'n sertifikaat - dit bestaan uit 'n bier-etiket van die Nigeriese bier Mamba, waarop 'n krokodil afgedruk is - en 'n goue (of swart) dinousourus ontvang. Voorheen was die prys 'n rubberslang.

Die stem-stelsel werk só: Op Sondag, 29 September 1991, tussen 9vm en 9nm, is 58 kunstenaars in verskeie Suid-Afrikaanse stede sonder waarskuwing gebel: Johannesburg (26), Kaapstad (19), Pretoria (7), Durban (3) en Port Elizabeth (3). Altesame 21 van dié kunstenaars was tuis en is só per toeval gekies. Hulle is gevra om dadelik te stem sonder navorsing of kennis van die ander benoemdes of beoordelaars. Hulle name bly vertroulik.

Uiteindelik het 19 kunstenaars benoemings in die 16 afdelings gedoen. Twee van verlede jaar se wenners wou nie stem nie. Waar meer as een benoemde talle stemme ingepalm het, word net hulle hier genoem.

Braam Kruger het die prys in 1990 ingestel om 'n toekenning-stelsel te skep wat die keuses van kunstenaars weerspieël, en nie dié van administrateurs, akademici, kritici, political groupies, en ander outsiders nie.

Kruger tree as kurator op, finansier die pryse en hou noukeurige verslae, maar het geen stem of invloed nie. Die benoemings is:

Kunstenaar van die Jaar: Noria Mabasa (Venda), Andries Botha (Dbn), Keith Dietrich (Jhb), Russel Scott (Jhb), Marguerite Stevens (Jhb), George Pemba (Transkei), Braam Kruger (Jhb), Jackson Hlungwani (Venda), Debbie Bell (Jhb), Simon Stone (Jhb), William Kentridge (Jhb), Henry Symonds (CT).
Nuwe Kunstenaar van die Jaar: Willie Bester (KS), Kendell Geers (Jhb), Johan Louw (Stellenbosch).
Mees Bestendige Kunstenaar: Debbie Bell (Jhb), Malcolm Payne (KS), Robert Hodgins (Pta), Braam Kruger (Jhb).
Word Wakker-prys: Karel Nel (Jhb), Neels Coetzee (Jhb), Guiseppe Cataneo (Jhb), Bruce Arnot (KS), Penny Slopis (Jhb), Brett Murray (KS), André Van Zyl (KS), Paul Shelly (Jhb), Sybille Nagel (Jhb), Willem Boshoff (Jhb), Ian Redelinghuys (Pta), Steven Sack (Jhb), William Kentridge (Jhb), Leon Vermeulen (KS), Sheila Nowers (KS), Marthinus le Grange (KS), Marion Arnold (Pta).
Icarus-prys: Andries Botha (Dbn), Beezy Baily (KS), Karel Nel (Jhb), Keith Dietrich (Jhb), Margaret Vorster (Jhb).
Beste Galery: Goodman-galery (Jhb), Newtown-galery (Jhb).
Swakste Galery: Everard Read-galery (Jhb), Gallery International (KS), SA Kunsvereniging (Pta), Standard Bank-galery (Jhb).
Beste Kritikus: Deon Viljoen (Die Burger), Hazel Friedman (The Star), Ivor Powell (Saturday Star), Kendell Geers (Vrye Weekblad).
Swakste kritikus: Bernita Munitz (Cape Times), John Dewar (The Star).
Beste Openbare Versameling: Johannesburgse Kunsmuseum, SA Nasionale Kunsmuseum (KS), Tatham Kunsgalery (Pietermaritzburg), Wits Kuns-galery (Jhb).
Beste Korporatiewe Versameling: Mobil, Sasol, Standard Bank.
Borg van die Jaar: Rembrandt, Standard Bank, Volkskas
Private Versamelaar van die Jaar: Bruce Campbell Smith (KS), Mary Slack (Jhb), Jack Ginsberg (Jhb).
Teoretikus van die Jaar: Timo Smuts (Stellenbosch), Joachim Schonfeldt (Jhb), Colin Richards (Jhb).
Beste Media-bydrae: Vrye Weekblad (Jhb), Weekly Mail (Jhb).
Mees Verwoestende Entiteit van die Jaar: Beezy Baily (KS), Christopher Till (Jhb), die ANC se Cultural Desk (sic).

Hiding radicalism behind the chaise longue

THE MEETING
With Sydney Chama, Louis Seboko and Seputla Sebogodi
Director: John Kani
In the Laager Theatre

MATTHEW KROUSE

BECAUSE of censorship, South Africans have been denied a lot of literature about Malcolm X, and now we're finding out everything about him in a short space of time. And not from politicians, but from cultural workers. *The Meeting* is a play which is here to fill us in on some crucial information we were never supposed to know.

If you are hated and reviled for no reason other than the colour of your skin, or if you are economically unempowered and embittered - then, do you fight back with vengeance or with love? This familiar argument is at the heart of Jeff Stetson's play. Martin Luther King meets Malcolm X in a fictitious drama that explores the political tendencies of two remarkable men.

John Kani's production presents a highly accomplished group of theatre practitioners at work. Seboko as Malcolm X and Sydney Chama as Martin Luther King are both very appropriate-looking, resembling in size and posture, the men whom they portray and that sets the play off to a good start.

On dark night, in the heat of America's civil unrest, Malcolm X invites Martin Luther King over for a chat. The King of Love meets the Revolutionary. And a romance of words ensues in which philosophical aerobics are used to justify their differing calls for resistance. And so, the meeting becomes a collision.

The Violence versus Passive Resistance debate is being re-played at an interesting time in our own history: while we stand on the brink of political change, we do need to reflect on methods of achieving political and humanitarian ambitions. Contained in the play are historical arguments and facts that everybody in our political situation should know. This form of didactic theatre is, as usual, as good tool for informing.

The conclusion reached is quite enlightening. Ultimately, Malcolm X believed that desegregation and legalisation amounted to just another American lie, and King didn't want to save US blacks only, rather, he wanted to save the whole of America. The greatness of the individuals then lies in their mutual aspirations to rescue their country from its own mixed-up values. In this way they both tried to use power to lobby for national salvation.

Chama's performance as King is thorough and balances the right degree of fatherly concern with emotional outrage. Seboko could have been quicker, lighter and meaner, and then things might have run a little smoother. Opening night was a bit of a plod. Of course, it might just have been first night nerves.

Overall, the play is not all that funky, it's staid and contained and conservative. That's strange, considering it's about two pretty funky, unconservative individuals. These days, the names King and Malcolm X are in just about every conscience-pricking rap song around. Their influence over young people everywhere on earth, of all races, cannot be underestimated. And so, it's a pity that the play is a bit too much of a period piece, and as a result, its message appears distant and far away.

The use of rap and contemporary African American music might have overcome this. By the same token, film clips and sound recordings might also have livened things up.

The setting looks too much like a room in One Eyed Jack's (the brothel in *Twin Peaks*). The plush red velved couch and Victorian tone could have been replaced with something more contemporary, relevant and adventurous, and in keeping with the demands of a home audience.

Why should good old honest down to earth radicalism be hidden behind the drawing-room chaise longue? The play could have been even more wonderful had its setting not been so limiting.

fynproe

NETTIE PIKEUR

Ondankbare dassies *eet kruie vir die somer*

HIER IN Bantrybaai het ons dassies, te oulik, hulle hol op die rotse rond, maar hulle is te skaam en jy kan nie naby hulle kom nie.

Dassies is ook handig - hulle eet skille en ander kombuisafval op wat jy by die vensters uitgooi. Die besoekers by die timeshare hier langsaan dink seker ek is 'n gruwelike morspot, want elke oggend word spanspekskille en oorskietgroente uitgefling. Maar ek weet die dassies eet dit op en ek is seker hulle is dankbaar vir die variasie in dieet.

Dassies eet ook kruie. Nogal MY kruie. Met groot moeite het ek op die stoep vir my 'n pottetuin geplant met basiliekruid, tiemie, somer-bonekruid, suurlemoenverbena, marjolein en so meer, en toe begin iets die blare vreet. Sulke happe. Ek soek en soek, maar kry nie 'n wurm of luis nie.

Toe vertel buurvrou Katinka vir my die dassies klim snags teen die rotswand uit en kom kuier hier by ons, dis seker hulle wat my kruie so opvreet. Natuurlik vreet ek self die storie heelhuids op, en verkondig wyd en syd dat ons dassies snags in my kruietuin werskaf. Ondankbare goed - ek gooi dan vir hulle my ou perskes, en dan eet hulle my engelkruid op!

Die storie is gelyk aan die ou raaisel: Hoekom val 'n dassie se oë uit as jy hom aan sy stert optel?

Gelukkig het die dassies nie ál my kruie opgevreet nie, sodat ons darem nog 'n paar heerlikhede vir die somer kan maak. Ons was nog altyd kruiemal, en glo nie eintlik aan daardie botteltjies gedroogde goed wat binne 'n week stowwerig smaak nie. Grow your own, soos die Amerikaners van 'n ander natuurlike produk sê. Kruie groei soos onkruid.

Onthou net basiliekruid hou van 'n dieperige pot, hy kwyn as jy hom vlak plant. In 'n tuin groei hy kniehoog, en hy hou daarvan om gepluk te word, dan bos hy.

Ek hou altyd bonekruid aan, die winter- en somersoort om die beurt. Op Ingils is dit as savoury bekend, maar die Germaanse benaming pas goed, want dit smaak heerlik by enige soort boontjie. Probeer dit in dié eenvoudige slaai.

BOONTJIESLAAI

Jy kan jou eie boerbone of goewerneursbone of wat ook al gaarmaak, maar ek koop botterbone in 'n blik en spoel hulle in 'n sif onder die kraan af om ontslae te raak van die soet sous. (Ek wens die dassies wil die hele suikerrietbedryf opvreet, die damn suiker is in alles, tot in my tamatiesap.)

Gooi die bone in 'n mooi bak, en voeg by: fyngekapte vars seldery, tamatie, 'n paar sprietuie, 'n worteltjie of twee, dalk 'n blikkie heel pitmielies (nie die roomsoort nie) en 'n handvol olywe. Die bestanddele is heeltemal na eie smaak en ek hou nie van blare hierby nie.

Maak nou 'n vinaigrette met olyfolie en goeie asyn, asook baie swartpeper, en voeg soveel fyngekapte bonekruid by soos jy wil. Ek gooi so baie in dat die sous dik en groen word, en dik die lot nog verder aan met pietersielie. Meng die vinaigrette by jou slaai en eet dit met growwebrood en botter.

Tiemie is nog 'n ou gunsteling, en daar is so baie soorte dat jy 'n hele tuin vol kan plant. Vryf die harde klein blaartjies tussen jou vingers fyn, en maak dié heerlike tamaties uit Sicilië.

POMIDORI ALLA SICILIANA

Sny die toppe af van 4 groot tamaties, sny die vleis uit en laat hulle onderstebo dreineer vir 'n ruk. Braai een ui, knoffel na smaak, twee koppies broodkrummels en 'n blikvol fyn tuna in 'n bietjie olie. Kap 'n paar repe ansjovisfilette by, asook twee lepelsvol kapers en agt ontpitte olywe.

Geur met sout en swartpeper en jou vars tiemie - jy het nie baie nodig nie.

Vul die tamaties met dié mengsel, strooi Parmesaankaas oor, en bak die tamaties vir 30 minute. Sit koud voor, by iets soos skywe ham of koue skaapboud.

Die enigste kruid wat die dassies nie bygekom het nie, was die roosmaryn - ek dink nie hulle hou van die skerp olierige geur nie. En dis nou 'n les van hulle te leer. Versigtig met roosmaryn, want dit kan jou gereg heeltemal oordonder. Gebruik klein takkies daarvan by skaap- of varkvleis.

Natuurlik het ek al gewonder hoe smaak 'n dassie wat homself vol kruie gestop het. Maar selfs dié Pikeur sal nie 'n dassie eet nie, anyway nie nou al nie.

En hoekom val sy oë uit? Want hy het nie 'n stert nie...
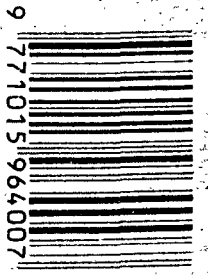
Let all know peace